

In 4. sententia tractat. s. Thomas p. Iud.
de sacramentis

H-3-123

26

5°

130-3

R. 13. 918

Sermones Quadragésimales

venerabilis viri fratris Johannis Aquilani. Ordinis
predicatorum de observantia me-
rito vitiorum. lima nuncupati.

Venales extant sub divo Claudio
vici beati Iacobi.

¶ Ad lectorem
¶ Optime lector: cui merito. ij. aurei sermones minime sunt ingrati: te admonitum esse volumus. Quia in eâ explicatione quam ipsi specificationem frequenter appellant incidere: haud quâs rei magnitudine terreat. Constat enim ea non sine sanctorum doctorum multipharia attestatione posita atque esse ad animi emundationem omnino necessaria. Quippe et ego multiplici periculo ac scientia didicim doctrinâ que neruum tangat longe esse utiliorē: quâ eam que tantis circa vniuersalia verset. Quare cum vitia que sunt anime foedes altissimis sunt nixa radicibus vt non nisi cum magna discendi energia euelli ex hominum peccatoribus possint: opus est seruata semper modestia: vt explicatione quantum dici potest maxima. Quod si forte coincideret: aut pro loco esse superflua tibi videbuntur. habita et loci et personarum ratione: rem tu ipse moderabere.

Uale.

Domini ca in septuagesima de bono opere. Ser. i.

¶ Incipiunt sermones aurei quadragesimales Compilati per venerabiles patres fratrem Iohannem aquilanum: et fratrem Daniëlem Vincentinū: diuini verbi declamatores fructuosos: sacri ordinis patrum de obseruantia.

¶ Dñica in septuagesima de bono opere sermo primus.

¶ Dea operarios. Math. xx. cap. piru. recitatur autē in euangelio hodierno. non potest rationalis creatura dei similitudine decorata consequi sui vitium si nem ad que principaliter ab excelso conditor rerū creatura est: nisi sancte pure optimeque viuēdo. Et licet quicquid fragilibus caducisq; rebus mētē et animū occupet: tanta tñ est dei bonitas et pietas vt nūq; cesset ipsam rationalem creaturā quāuis multisimiliter errantem vti verus ac zelantissimus pater ad iuste vtiusq; viuendū reuocare: ad sui iudiciz patris familiaritatem euangelio hodierno recitari. In quo quidem euangelio tria singularia documenta habemus. Et primum quod si cur iste pater familias mittit operarios in vineā: sicut patz in prima parte euangelij ita et deus omnipotens verus omnū pater per creationes mittit nos omnes in vineam suam videlicet ecclesiam militantem.

¶ Secundū documentum est quod deus eternus nō vult aliquem esse ociosum. I. a bonis operibus vacantem sed sollicitū: atq; seruētē hoc ostēditur cum dicitur. Quid hic tatis tota die ociosi: **¶** Tercium documentum est: quod oibus bene operantibus in hac vinea datur denari. I. merces eterne retributiōis. Et hoc tēgitur vbi dicitur. Voca operarios et redde illis mercedē. Acceperūt aut singulos denarios Et quia de:

narius iste datur bene operantibus ideo de hoc bono opere hoc mane tria considerare debemus.

¶ Primo diffinitionem.

¶ Secundo inductionem.

¶ Tertio remunerationem.

¶ Primo boni operis considerare debem diffinitionē. Diffinitio enim Arist. ij. poste. vi. ethi. Et. vii. meth. Est sermo indicās quod est essentia rei. Et debet dari p causas: vt inquit idē phs primo. Et secūdo poste. vñvnius rei tot possunt esse diffinitiones. quorū sūt cause: vt ait idē philo. primo. Et secūdo poste. secūdo phy. secūdo de aia. Et. v. metha. Et ideo semp diffinitio diligēter et in principio est attendenda: vt patz. rj. q. i. c. Clericus. Et. xvi. q. i. c. Si cupis. et. c. placuit. Et Marc' cicero. i. de officijs. Ois q̄ a rōne suo scipis de aliqua re instructio: debz a diffinitioe p̄ficis: vt intelligat quod sit id de quo disputetur. Bene facere scire bonum opus est actus libere voluntatis: regulatus bene circa debitū obiectum: ppter beatitudinē cōsequendā. **¶** Hoc diffinitio cōstat ex oibus causis: primo ex causa efficiētē cū dicit. Bene facere est actus libere voluntatis: p̄ cuius declaratione q̄rit a theologis. Utrum corpus celestia possint cogere voluntatē humanā ad beneficiendū vel male. Rñ. f. Tho. i. scde q. ix. ar. v. d. Impossibile est q̄ corpora celestia possint cogere voluntatem humanā. Et pro declaratione hui' cōclusionis p̄suppono duo valde necessaria. primum quod celū est corpus et materiale vt firmissime tenet ois theologor atq; philo. scolā. Et maxime princeps philosophor. arist. i. de celo et mundo. Et primo de gene. et cor. et in plerisq; alijs locis et libris. Secūdum quod voluntas humana ē incorporea et immaterialis: non alligata organo corporati vt declarat phs in. ij. de aia. Et. f.

Doc. prima scde. q. ix. ar. v. his sup
positis dicim⁹ sic. Nullū corp⁹ pōt
agere vel impingere seu moueri
directe rem in corporeā & immate-
rialē: sed pot⁹ e conuerso. Probāt.
Nā res imateriales & incorporee
hnt formalitē & vberioā diuinitatē
q̄ habeant quēcūq; corpora corru-
ptibilia: s; voluntas humana ē po-
tentia immaterialis & incorporea: vt
patz p secūdū presuppositū. Ergo
corp⁹ quocūq; sit siue celeste: siue
elementale: nullomō directe pōt
moueri nec cogere evolutatē huma-
nā ad operandū: sed semp libera
remanet insuetā ab om̄i opatioe: ab
o; frute celi cui nō subūctur: pp̄
immaterialitatē & spūalitātē suāz.
Unde Damaſenus secūdo seſi. di-
cit. Corpora celeſtia non ſunt cae
se noſtroz actūz. Et ſent aūt ſivolū-
tas que eſt hūanoz actūz incipitū
a corp⁹bus celeſtib⁹ moueretur
hec ille. Causa vero formalis tan-
gunt cū dicit. Ratione regulatus:
forma nā q; p̄a regula actūz hu-
manoz: eſt intellectus siue ratio:
declarat. s. Doc. vltima scde. q. i. ar.
i. Et ideo hec diffinitio datur per p-
riam regulā & adequatā nō ē ee-
rendū: quia hic diffinitur bñſa-
cere in cōi vt extendit ad omnes
actūz hūanū bonū fm̄ rōnē. p̄du-
ctū: etiā ſi talis a cōi non p̄ducitur
et charitate & grā. Causa materia-
lia tangit cū dicit. Circa debitu
obiectū eo q; act⁹ bonū sunt circa
debitā & cōueniētē materiā vt ha-
bet a philoſopho in iij. ethicoz.
Sicut amare deū: hec ē bona opati-
o: cuius causa materialis siue ob-
iectū ē ipse de⁹. Amare primū: hec
eſt bona operatio cuius obiectum
siue causa materialis eſt ipse pro-
ximus. Dare elemoſinā: hec eſt bo-
na operatio: cuius obiectū siue cā
materialis eſt ipse pauper & sic de
ſinglis. Reſtituere aliena. Accede-
re ad predicatiōe: & hñō. ¶ Cau-

sa finalis tanq̄ cum dicitur. Pro-
pter beatitudinē conſequēdā. Co-
natur quilibet virtuoſus ſubter bo-
nus: quilibet deū timēs bñſa cere:
vitā i innocētē agere: virtutē am-
plecti: vt vitā beatā: gloriā: ſem-
piternā: paradīſū: deliciarū acq̄
rat. p̄optera Lactantius lib. vii. di-
ctatū inſtitutiōnū ſine dicebat.
Nihil nobilitate terre poſſum⁹: ni ſi
vitā bene atq; innocētē actā. ¶
Le ad deum copioſus: ille opulētus
aduenerit cur aſtabūt continentia:
charitas: fides: miſericordia: pas-
tēria: hec eſt hereditas nra q; nec
eripi cuiq; pot: nec transferri ad al-
terū. Et iterū Lactantius in lib. de
ira dei: in fine dicit. Non factum
beatitudinē se ac mortiferē volupta-
tē: nō opulētia libidinis incitatio:
non inanis ambitio non cadue hū-
nores: qui bus illaqueatus animus
hūanus: & corp⁹ i mācipatus: eter-
na morte dānatur: sed ſola iuſticia
corp⁹ legitima & digna merces eſt
immortalitas: quā ſtatuit a princ-
ipio deus ſanctis & incorruptis
ribus: que ſe a vitis & ab om̄i labe
terrena itegras inuolutasq; con-
ſeruant. huius p̄mū celeſtis ac ſe-
piternū principēs eſſe nō poſſūt: qui
fraudib⁹ rapinis cir cūſcriptionē
bus conſcētā suam poluerūt om̄e
q; iuſtitiis hom̄: neq; huius cōmiſſis
inclibus ſibi ma culas iduerūt
ſe: vniuerſos opz qui ſapientēs: ſ;
homines merito dici volunt: fraſ
lia cōtēnerē terrena calcare: hūmi-
lia deſpicere: vt poſſint cū deo bea-
tiffima neceſſitidine copulari: hec
ille. Apparet igitur: clarū eſt q;
bñſa cere eſt act⁹ libere volūtatis
regula ſus rōne circa habitū obie-
ctū: ppter beatitudinē conſequēdā
et hoc fm̄ q̄mō grā cauſam.

¶ Secūdo principaliter bonū ope-
rationis eſt ipse pauper & sic de
ſinglis. Reſtituere aliena. Accede-
re ad predicatiōe: & hñō. ¶ Cau-

¶ Primo lege natural.

¶ Secundo lege diuina.

¶ Tertio lege exemplari.

¶ Primo dico q; ad bñſa ciatū et
vniuoſe vniuoſū inducimur lege na-
turali. Quilibet enim hō naturalit-
ata a deo poſit⁹ & ordinat⁹: vt ſe-
pe per ſacilitate poſſit bñ operari. Uñ
Apo. Ro. xij. Que adeo ſunt: ortū
data ſūt. Et cōmen. ſuper. vij. p̄h.
v. ij. mēta. dicit. Iuxta natura ordi-
nate in ſuis operatiōib⁹ p̄cedit
hoc natur. ſacietis igit deus hoies
opatur a li ordine poſuit: vt libi-
dinos ptes dederit inferiorē: & ſpe-
riore materiam: ſi ſoma corp⁹ aiaz
Et quib⁹ vt ait philoſophus. ij. de
aita hō poſit. In qua cōpoſitione:
ſubſtū talis ſeruet ordo. I. materia
ſubijciatur forme corpus aie: ap-
petitus ſenſitū⁹ ſubijciatur appe-
tū intellectiuo: & ſua iuſticia ſubijcia-
tur rationi. hoc ē q; dicit vt gen-
tū. ca. Sub te erit appetit⁹ tu⁹ &
tu dñabitur illi. Et p̄h. i. poſit:
corum dic. Aia d; eſſe regēs regu-
las: ordinās: atq; dirigēs: corpus
vero d; regi et gubernari. Nā ipa
par ſuperior. ſaia eſt corpore nō
bilior & dignior: quia forma vt ait.
p̄h. i. p̄h. eſt ad diuini appetitū
le materia. Et hoc expreſſit Moy-
ſes gen. ij. c. dicit. Forma ut deus
hōiem de limo terre: ecce materia
Et inſtruit in facie et⁹ ſpiracu-
lum vite. Ecce forma. ſaia rōnalis
Et fac⁹ eſt hōi in animū viuētē. Be-
ne autē facere ſeu vniuoſe viuere
nichil aliud ē q; ſeruare hunc ordi-
nē. ſ; q; rō p̄ſit ſenſualitari. vt dicit
Cul⁹. i. de officiis. Et p̄h. ij. ethi.
ait virtus i hoc coſiſtūt vt hōi rō-
nē operet. et viuat. Qui em̄iuunt
ſenſualitātē corp⁹ ſunt deſtruit
q; vitā ſpūalē & ſuperiorē. ſin illud
p̄h. i. de genera. Et vij. p̄h. genes
ratio vni⁹ corruptio eſt alteri⁹. vt
unellectuā: q; dicit. x. ethi. Partz
hō eſt maxime intellectū⁹. Et p̄to

de aia. Intellectu nichil ē diuini⁹:
vniuoſo dico & bñſa ciat ſm̄ parē for-
malē. Q; vt b; Jo. vi. c. Sp̄s eſt q; viuſis
rū. ſ; forma eſt q; dat eſt rei vniuoſi
ſm̄. q; vt b; Jo. vi. c. Sp̄s eſt q; viuſis
car: caro aut nō p̄deſt q; q; p̄z igit
q; hō naturalit poſit⁹: tall ordi-
fac⁹ ē vt ſp̄ bñſa ciat. vñ Aphia ad
Sala. v. Sp̄s ambulat & deſideria
carnis nō p̄ficiet. Caro nō occupi-
ſcit aduerſus ſp̄m. ſp̄m aut aduerſus
carnē hec eſt ſibiuitē aduerſit-
tur: vt nō q̄q; vitis illa faciat ſis
Q; ſi ſp̄i ducini. nō eſt ſus vt lege.
Adiſſeſta aut ſūt opo carnis ſūt
fornicatio: imūdiatia: ipudicitia: lu-
xuria: ydoloz ſunt: veneficia: imi-
mitiū: p̄tēdes: emulatio: ire: in-
xer: diſſenſiōes: ſecre: iudicia: homi-
cia: ebrietates: cōmūſa foēs: & hñ
ſilla q; p̄dicō vniuoſis: ſicut p̄dixi: q̄m
ſalia agūt: regnū dei nō p̄ſeqūt. hec
ille. Nota ibi ſp̄i. i. rōne vniuoſe. Et
ſm̄ rōnē & intellectū ambulat. ſ; bñ
opando. ¶ Tex ad ro. vij. Debitores
ſum⁹ nō carni vt ſm̄ carnē viuam⁹
ſi. n. ſm̄ carnē vniuoſis. moziemū ſi
aut ſp̄i facta carnis mortificatio uert
tis: vniuoſo. ¶ Sed dico q; ad bñſa ciat
dū vniuoſe viuētū inducimur lege di-
uinali. Tātā ē dilectio & amor: dei
aut bonitas: ius cōcōratio erga ge-
n⁹ hūanū: vt velit oēs hoies bñ ſe-
ruoſe viuere. Ait. n. ap̄l. ij. ¶ Tex.
iij. hec evolutās dei ſerificatio vt
ſtra. Et p̄tē Thi. ij. De vult hoies
ſaluos fieri: ad agnitōem vritat; p̄-
uenire. Quapropter Theo. grūt. vtz
de det. Doc. ſp̄ia. n. q. r. d. Q; deus
oēs nāſalitatimō amoz: e dicitō
ne amar atq; diligit. Et p̄bat illo
mō. Quēz cā nāſalitat diligit ſuū eſt
ſectū vt d. p̄h. ij. r. et. Et vij. ethi.
c. r. ethi. d. Ois at ſeſ diligit opz
ſuū ſ; de glorioſa ē cā om̄i entū
oim̄ effectū: oiz creaturā: vt pa-
ter. ij. d. mēta. Et. vij. p̄h. ergo nā
turaliter oēs diligit & amat. Sed

asserit, sic lex naturalis est lux in
 visibilibus & spūalis ipsius intellectus
 qua oia agenda & fugienda intelli-
 guntur: discernuntur, & cognoscun-
 tur. vñ. f. Doc. p̄ma part. q. cxi. ar. i.
 p̄mo dicit. Lūmē fm̄ q. ad intellē-
 ctus p̄tinet nihil aliud est q̄ quedā
 manifestatio veritatis. ¶ Secūdo
 in hac d̄finitione ponit causā effici-
 ciens. cū dicit. Infirmi nobis a deo
 in creatione. Deo gloriofus est cau-
 sa efficiens legis naturalis quae cre-
 at animam rationalem: impunit in
 eam radium & fulgorē sue claritatis.
 hoc ostendit Laetānus de tra-
 ct. c. i. di. Lūmē autē mentis huma-
 ne deus est: quēz qui cognouit &
 in peccatū admiserit: illum in corde
 deo miserū veritatis agnoscat. Re-
 moto autē deo celestis doctrina
 omnia erroribus plena sunt. hec il-
 le. Et. f. Doctr. super illud in lumine
 tuo videbimus lumen. p̄. xxv. di-
 cit. Ratio naturalis hominis nihil
 aliud est nisi refugētia diuine cla-
 ritatis in anima propter quam cla-
 ritatē est ad imaginem dei. hec il-
 le. Et iterum. f. doc. iiii. sē. d. xxiiij.
 ar. i. dicit. Lex naturalis nihil aliud
 est q̄ impressio diuini luminis in
 ois. Et p̄ma scē. q. xci. ar. i. dicit
 Lex naturalis nihil aliud est q̄ p̄-
 cipatio legis eterne in rationali
 creatura. ¶ Tertio in hac d̄finitio-
 ne ponitur causā materialis
 cum dicitur. Ad directionem actu
 humanorum ordinatus. Mater-
 ria circa quā versatur lumen natu-
 ralis legis sunt actus et operatio-
 nes humane. Omnes enim moales
 philosophi omnes potētes omnes fa-
 cili theologi scripserūt liberos: qui
 posuerunt tractatus multos: que-
 runt conclusiones ad dirigendum
 regulandum & gubernandum actus
 et operationes hoim. vñ. f. doc. iiii.
 sē. di. xxiiij. fm̄ cām materialē
 loquens dicit sic. Lex naturalis ni-
 hil aliud est q̄ conceptio hominū na-

turaliter indita: qua d̄rigitur ad
 conuenienter agendum in actioni-
 bus propriis. ¶ Quarto in hac d̄finitio-
 ne ponit causā finalis ibi: p̄
 quod inclinamur ad bonū. Clamat
 lex naturalis meliori mo quo potest
 inclinādo & trahēdo: vt quilibet recte
 cogitet loquat recte operet. Clamat
 inā vt vira erēta reliquantur.
 hāc naturalem legē quibz habet vt
 magistrū: vt p̄dicatōrē: vt doctōrē
 simulatōrē & docentē. An Chri-
 stus super Mat. Ois homo & malum
 cognoscat & bonū intelligat: quod
 iustū est: et q̄d iniustū. posuit eum
 deo quēdā spiritū scē boniter ma-
 lit in hoibz: vt quotiescūq; peccatū
 ille in silentio quasi factū cōstru-
 aculatur et in conscientia tacite ad
 aiam loquitur. Valū ē hoc & hoc ē
 bonū. hec ille. hec siquidē lex natu-
 ralis est eadē apud omnes prout. f.
 doc. p̄ma scē. q. xciiij. dicit. Ip-
 sam enim naturalem legem hūi-
 deles & infideles: magni & parui: et
 nemo est qui sine ea reptatur. Con-
 firmat hoc p̄his i. v. lib. et h. d. Lex
 naturalis est que apud omnes eam
 dem prātem habet Audi fido. lib.
 ephimolo. v. Et Gratianus in decre-
 tis. di. q. 3. Jus naturale. Jus natu-
 rale inquit est cōe omnium nationū
 q̄ vbiq; instinctu nature non cō-
 stitutiōe aliqua habet vt vira & fe-
 minie: cōtunctio liberorum: successio-
 nis: p̄nerorum educatio: cōmuni-
 onium possessio: omnium vna li-
 bertas: acquisitio eorum que celo
 terra: mariq; capiuntur. Item de-
 posse rei vel commodate pecunie
 restitutiō: violentie per vim & repul-
 sionē. Nam hic a ut si quid huic simi-
 le est nunq; institum sed naturale
 equūq; habet. hec ille. d. i. de fac-
 lege loquens vt legisse. vt ptz. ff. de
 iust. et. in. l. v. v. pm̄. p̄. igitur quid
 sit lex naturalis fm̄ qua rēo: gene-
 ra causarum. Ethoc de p̄ma par-
 te principalit.

Secundo principaliter conside-
 rare debemus legis naturalis
 operationem. operatur enim in
 his lex naturalis tres mirabiles
 effectus.
 ¶ Primus effectus est dina cognitio.
 ¶ Secundus effectus est humana opor-
 tatio.
 ¶ Tertius effectus est firma speratio.
 ¶ Primus effectus legis naturalis est
 diuina cognitio. Nam hac lege na-
 turali luminē instrumur ad dei co-
 gnitionem. de quo tria cognosce-
 mus. s. eius potentiam eius sapien-
 tiaz & eius bonitatem. que sunt ap-
 propriata tribus personis trinitatis:
 & consequenter naturaliter cog-
 noscimus deum esse. nisi homo sit
 insipiens iuxta illud. ps. Dixit insi-
 piens in corde suo non est deus. inf-
 enim Dam. s. in. i. lib. sen. Omnis
 em̄ cognitio existēdi deus. ab ipso
 naturali inserta est. Sed videmus
 quomodo. accipit ex p̄his. Si tu vide-
 res magnus & pulcherrimū palatum
 nōne cognosceres et hoc potētiss-
 illius qui fecit illud edicari et sa-
 pientiam edificatoris & bonitatem
 illius qui illud palatum fecit ad si-
 nem bonum. Iad finem habita dicit.
 Certe sic. Ita h̄ mundus est quod-
 dam palatū dei. Declarat hoc p̄-
 pheta Baruch. c. iij. d. O ista est
 magna est domus dei. et ingens lo-
 cus possessio eius. magnus & nō
 habens finem excelsus inmensus
 hec ille. Considerans ergo hōmī-
 dum cognoscat aliquem esse et cō-
 ditorem: qui cum magna potentia
 condidit magna sapientia ordinā-
 tit: & magna bonitate gubernat il-
 lum. Et hic est deus in quo sola est
 potentia: sapientia & bonitas infi-
 nitatē vt p̄. p̄. vñ. viij. p̄. Et. xij. me-
 tha. Ethoc exp̄llit Adopses Gen. i.
 c. d. In principio creauit deus ce-
 lum & terras ipse mouerit gubernat
 et regnat totus mundum vt p̄. p̄. di-
 cit. i. metha. Et. i. er. ij. metha. Con-
 firmat hoc auctoritate sacre scri-

pture. habetur em̄ Sap. xij. A ma-
 gnitudine em̄ speciei & creature co-
 gnoscibiliter poterit hōi creator
 videri. Et ro. i. Inuitibilia dei a cre-
 atura mundi per ea que facta sunt
 in intellectu conspiciuntur: sempiter-
 na q̄ virtus eius & diuitias: hoc mo-
 do cognouerunt p̄i naturaliter
 vnum deum. Cognouerūt etiam ap-
 propriata tribus personis. s. potē-
 tiam: sapientiam & bonitatem
 per ea que relucet nobis vestigium
 trinitatis. Non autēz cognouerūt
 propria. que sunt gñatio: paternitas
 & c. nullo iuxta illud ap̄. i. cor. ij.
 Loquimur dei sapientiam quam
 nemo principum huius mundi cog-
 nouit. principij. p̄. p̄. vñ. glo.
 Et eam ponit. f. Tho. p̄ma p̄. q.
 xxxij. ar. p̄mo. p̄ dicitur Laetā-
 nus libro p̄mo aduerfus gētes. c.
 ij. Nemo est enim tam rudis rā fe-
 ris moribus qui non oculos suos in
 celum tollens tamen nesciat cur
 dei prouiderit a regat hoc oē q̄ cer-
 nitur: aliquid em̄ esse intelligat et ip-
 sa rerū magnitudine: morū: dispo-
 sitione: cōsuetudine: utilitate: pulchri-
 tudine: moderatione: nec posse
 rētinēti quid idō mis ab illi rōne constā-
 rē nisi cō silio maiore aliquid sit in
 structus: hec ille. ¶ Effectus legis
 naturalis est humana oporatio. Nā
 est si a deo nulla data esset lei scri-
 ptura sufficēter: nihil omnium instrum-
 tur ab hoc lumine rōnis naturalis
 circa ea q̄ facere debemus. Et hac
 em̄ lege naturali eliciuntur due cō-
 clusiones que sunt fundamēta oim
 preceptorū moralium quarū prima
 est affirmatiua. s. p̄ bonū est facien-
 dum. Scēta est negatiua. s. q̄ malū
 est fugiendū. vñ. ps. xxxij. di. Decli-
 na a malo & fac bonum. Super his
 duobus fundamentis fundantur
 omnia precepta legis diuine. Lū-
 men nōq; intellectus naturalis in-
 struit nos p̄ bonum est diligere il-
 lum a quo beneficia consequimur.

Dominica in septuagesima

Et tanto maius bonum consequitur tanto magis est diligendum. Et quia a deo receptum est beneficium creatio: ideo instituitur et puocatur ad ipsum deum totis viribus diligendum. Et hoc est primum preceptum legis diuine. Diliges scilicet dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua et ex omni mente tua. Math. xxiij. et Luc. x. Secundo instituitur hac lege naturali quod quilibet feruus debet loqui de domino suo reuerenter: quod hoc est bonum ergo faciendum. Et ex hoc habemus secundum preceptum scilicet non assumere nomen dei tui in vanum. Tertio ratio naturalis dicitur hoc quod seruus cui puidetur a domino et de domino aliquid seruatur exhibere. Et ex hoc habetur tertium preceptum scilicet Memoro ut sabbata sanctifices. Unde ipse legis nature homines ex naturali instinctu redebant obsequia et seruitia deo sacrificando vel aliquid offerendo: ut patet de Abel Noe: Abrahā: Isaac: Jacob et multis alijs in professione dominum et in reuerentia diuine maiestatis. Quarto ratio naturalis dicitur hominum bonum est: quod hi qui sunt beneficia accipiunt debeant honorari. Cui ergo a parentibus accipiunt esse nutrimentum et disciplinam. Debe mus eos honorare. Et sic habetur quartum preceptum. honora patrem tuum et matrem tuam. Et sic patet primum fundamentum legis naturalis. Secunda conclusio vel fundamentum legis naturalis est negatiuum: scilicet quod fundatur precepta negatiua legis diuine. scilicet quod malum est fugiendum. Ratio naturalis dicitur hominum quod malum non nocere alteri et quod tibi non vis fieri: alij non feceris. Unde dicit turis consultus. ff. de iusticia et iure. l. vi. in vim. Cuius homines cognitione quenda natura constituit consequens est hominem

hominem insidiari nequias esse. Et contra dicit dñs. Mat. vij. Quocumque uultis ui facia vobis hoies: vos facite illis. Et ex hoc instruitur homo ad oia precepta fide tabule nequam: quibus prohibetur primis in ferre nocumētū pot aut nocumētū in ferri pro circa quatuor: duo in persona propria occidi deo et a uerendo libi vitam. Et hoc prohibet homicidium quod est quintum preceptum. Non occides: scdo in persona cōiuncta proximo quantum ad pparationē potius. Et hoc prohibet adulterium quod est sextum preceptum. Non mechaaberis. Nolles enim quilibet habere uxorem tuā: ergonec tu alteri hoc facias: tertio in rebus furdo auferēdo vīm detinēdo cōtravoluntatē patroni. Et hoc prohibetur furtum. Quod quilibet iniusta usurpatio rei aliene: quod est septimum preceptum. Non furtus facies. vñ. ff. de conditione in debitu. l. nā et hoc natura equū est nemine cum alterius detrimētum locupletari. Quarto potest fieri inuocentiam in fama. Et hoc prohibet quilibet detractio et infamatio proximi: quod est octauum preceptum. Non dices contra proximum tuum falsum testimonium. Tu nolles quod quis a ferret tibi falsus: ergo tu noli alteri detrabere. potest etiam circa seruum et septimum preceptum offendere proximum. non solum opes sed etiam modice. Ideo prohibetur concupiscentia aliene uxoris. Et sic habet nonum preceptum. Non concupisces uxorem proximi tui. Tu nolles quod aliquis concupisceret uxorem tuā ergo noli tu uxorem alterius concupiscere: potest etiam circa septimum preceptum offendere proximum etiam contra: desiderando rem suam: quod est decimum preceptum. Non concupisces rem proximi tui. Sed hoc potest queri cum possit offendere corde opere contra quintum prece

De lege naturali. Sermo secundus

ptum. Non occides. Et contra octauum. Non falsum testimonium. Cur non prohibetur in decalogo: ita homicidium cordis sicut fornicatio et furtum. Unde sunt scripti. Doc. prima scdo. q. ioo. ar. v. delectatio adulterij et ueritas diuitiarum sunt pe se ipsa appetibilia: inquam habent ratione boni delectabiles vel ualis. Et propter hoc oportuit in eis prohiberi non solum opus sed etiam concupiscentiam. Sed homicidium et falsitas sunt in se horribilia: quia proximum ueritas bonum se amantur naturaliter: et non nisi propter aliud. Et ideo non oportuit circa peccatum homicidij et falsi testimonij prohibere peccatum cordis sed solum operis: hec. f. Doc. p. ergo quod hac lege naturali. i. lumine rationis naturalis sufficienter instruitur circa agenda. probat hoc apostolus. Ro. ii. c. d. Cum enim gētes que legem non habent naturaliter ea que legis sunt faciunt: ipsi sunt lex qui offendunt opus legis scriptum in cordibus suis. ibi glo. Quod gentes enim non habent legem scriptam. f. Moyse: habent tamen legem naturalem quam quisque inteligit et sibi conscius est: quibus inuolunt et quid malum. Nota tertio in cordibus suis. quia lex ista non est scripta in tabulis lapideis: sicut lex feruurae: sed in tabulis cordis humani que sunt excellētiores: quia in intellectu. Quia leges que de intellectu trāsferuntur: et reus peccati moralis. ¶ Tertius effectus legis naturalis est firma spatio. Naturali siquidem lege firmetur speramus beatificandi. Nā lumē rationis naturalis instruit hominem: quod quilibet bonus et iustus dñs det retributionem suis seruitoribus. Cum ergo deus sit bonus et det primum iustus seruitoribus: alioquin non esset iustus: nec bonus: quod est ita impossibile: sicut

impossibile est deum non esse. Cum ergo in hac vita non fiat homo retributio sequitur quod ratio naturalis cogit nos ad credendum et sperandum aliam esse uitam: in qua hmoi retributio bonorum et malorum fiat ps. liij. Sacrificate inquit facris: cum iusticie sperate in domino multi dicunt quis ostēdit nobis bona. Signatur aut super nos lumē uultus tui dñs: dedisti leticiam in corde meo. Nota multum: quod uerbis dicitur. Quis ostēdit nobis bona. f. futura eterna. Quis inde uenens renunciatuit nobis que esset illa bona. f. hmoi dubitant scire nos habemus inde certitudinem quia signatur aut super nos in futuro periodo pre nostra. i. in aia: quia in seruo est sensualitas nostra lumē uultus tui domine id est lumen rationis naturalis que dicitur uultus dei. quia per eam cognoscimur deum sicut uultus cognoscit homo. Et ex hoc est effectus spei quod a letatur spantes furura illa bona. f. subdit. Deditis leticiam in corde meo: patet ergo tertius effectus legis naturalis qui est necessarius homini ad salutem iuxta illud Apo. he bē. r. C. credere oportet accedente ad deum quia est: quod inuentur se remunerato sit. Et Ro. viij. Spe salui facti sumus: non in terrenis sed in deo fiduciam habeamus. Unde Lactantius li. vi. de uera et falsa religione circa finem. Nemo diuitius: nemo fastidiosus: nemo regia potestatis confidat immortale ista non facit. Quisquis enim corru prelas terre: frute calcauerit hinc arbor ille summus et uerax adu tam incemay pnestam suscitabit. Nam quicumque rationem hominis abiecit et presentia secus in humine seipso prela uerit rānis deseru: tot dñi et impatoris: patris sui puenietur: hēs ille. Et quia uerax Ari. in. vi. ethy. Oppositio: uis eadem est

disciplinā, hoc eodem lumine naturali instrumitur infernum esse. Nam cum peccatores sint suarum eugentiam culpamur: hic non puniuntur sequi quod puniuntur in inferno. Vnde Calulus in inuictus contra Catilina ait. Vt aliquid formido improbitas esse posita apud inferos antiqui susplicia impis constituta esse voluerunt: hec ille.

Tertio legis naturalis considerare debemus precepta naturalis legis sunt tria ut patet. scilicet de iusticia et iure. I. Iusticia ubi sic dicitur. Juris precepta sunt hec. honeste viuere. Alterius non ledere. Jus suum unicuique tribuere hec ille. II. Primum itaque preceptum est honeste viuere. Preceptum namque legis naturalis: ut quilibet viuat recte. quod ad seipsum et potius sustinet momentum corporalem: quam facere contra bonum virtutis: ut patet per philosophum in ethicis. Peccatores autem miseri rebelles: contrariantes huius preceptum: non viuunt virtuose sed bestialiter et vitiose suam offendentes conscientiam. Nam aliqui dyabolice immittentes contra ipsam legem naturalem. peccat per peccatum superbie: quod est peccatum maximum: unde dominus a beatus magnus dicit in i. i. feni. di. xxxv. ar. I. Quod quidem ipsi deo directe opponitur unde philosophus in viii. phis. Maius malum maiori bono opponitur. Secundo peccant peccatores contra preceptum legis naturalis peccato auaritie: plus diligentes pecuniam quam conscientiam. Et pecunia enim omnium seditiones. malignitates. et inimicitia mala. unde philosophus in ii. phis. Nam seditionem efficit et malignitatem. Tertio aliqui peccant contra eandem legem naturalem per luxuriam: carnalitatem et inmunditiam corporales: ex quibus actibus efficitur bestie: propterea philosophus in li. de regimine principum. ait. Cois-

tus est quedam proprietates porcorum. Quarto peccant per iram que ut dicit philosophus in ii. poetrie. Est tristitia et perturbatio quedam inuehementi appetitu vindictae. Quinto peccat per gula: voraciter comedentes et bibentes sine aliquo temperante freno. Nam interperantia ut dicit philosophus in li. xviii. Ethicorum est virtum ignominiosum et multum detestabile.

Sexto aliqui peccant per inuidiam dolentes et tristantes de alienis bonis. Nam sicut dicit philosophus in li. topicorum. Inuidia est que tristatur de prosperitate bonorum. Septimo peccant nonnulli contra preceptum legis naturalis per accidiam et ociositatem: contra quos clamatur philosophus in li. deo de regimine principum di. deo. gloriofus nihil ociosum sine vanitate facit in natura. Ecce igitur peccatores mortaliter peccantes non viuunt honeste et virtuose sicut philosophus in li. naturalis imperat suo primo precepto. II. Secundum preceptum legis naturalis est alterum non ledere. Ego sic profiteor: hoc preceptum. Alterum id est deum gloriofus. qui ait in finitū quem deus: ledere naturalis vult ut dignificemur et honoremus: ut dicit philosophus in li. de bona fortuna: dicit impossibile est deus honorari: sicut philosophus in ethicis. Peccatores miseri hunc non honorant sed ledunt et offendunt. Et hoc triplex sicut philosophus in personis diuine. Nam aliqui peccant per fragilitatem et passionem: quod propter impetum passionis vel innate: vel illate iudicium rationis obicitur: ut patet per philosophum in ethicis. Et talis modus peccat contra preceptum cui attribuitur potentia. Alii peccant et ignorantia: quando per eos ignoratur aliquid eorum quorum scientia terra tisset a peccato: ut patet iterum in vi. ethico. Et sic peccatur contra filium: cui attribuitur

sapientia. Alii vero peccant et cer tam tade puenit beatus. Audi Tu lum. ii. li. i. tuculanay. ditionis in puu. Natura puulo nobis dedit igniculos: dicitur malis moribus opinionibusque deprauatis: sic extinguuntur. Vt nullo modo nature lumē appareat. Sicut et ingendis nostris sentina inata virtutis: si adolefere liceret: ipsa non ad beatam vitam natura pducere: quare autem simul atque editi in luce et suscepti sumus in omni cotinuo punitate: et in sua opinio: omni pueritate: versamur ut pene cum lacte matricis errorem: fuisse videamur. Cum vero parentibus redditi: deinde magistris traditi sumus: tū ita varis imbuiumur erroribus: vt vanitate veritas: et opinionem cōmittate natura ipsa cedat hec ille. Propterea deus huius legis conditor: a nobis hūiliter supplicandus est: vt tantū lumē: tantū hinc legē dignē nobis cōferre: et hinc per gratia: et tamē ad sue beatissime vitionis gloriam perducere. Amen.

Terminia eadem de diuino verbo. Sermo tertius.

Semen est verbum dei. Luc. viii. Nemo fidelis dubium habere debet: quod homo existens in peccato mortali in infirmitate: quod de periculo salutis non incongrue dicit esse constitutus. hoc non ignorat. Nam idem rex gloriofus: qui ad clementissimum deum clamabat. Miserere mei domine quantum in firmus sum. Et quibus diuersis sunt medicis: variatque remedia ad huiusmodi spiritales peccatores: morbos prope illud: quod sit triplex modis: prout tres sunt persone diuine: quod erit contra primum: quod sit duobus modis. Ecce quod lex naturalis docet et inuenit cognoscere peccata quod duodecim modis committi possunt. hoc. lex naturalis est magistra sim. est preceptum virtutis: propter virtutis est regula actuum humanorum. Audi Iero. in epistola ad venetiarum. Est inquam in aīs nostris natura naturalis quedam: vt ita dixerim sacras que vel ut in arce animi persidens exerceat mali bonique iudicium. Et vt donec sitis recisus a cibus: augetur: ita natura opa cōdenat: atque ad conscientiam testimonium diuersas prece domestica: quoad legē dūdicat hec ille. hanc sancti simā legē naturalem: sicut: qui obseruat et retinet: ad vi-

tam tade puenit beatus. Audi Tu lum. ii. li. i. tuculanay. ditionis in puu. Natura puulo nobis dedit igniculos: dicitur malis moribus opinionibusque deprauatis: sic extinguuntur. Vt nullo modo nature lumē appareat. Sicut et ingendis nostris sentina inata virtutis: si adolefere liceret: ipsa non ad beatam vitam natura pducere: quare autem simul atque editi in luce et suscepti sumus in omni cotinuo punitate: et in sua opinio: omni pueritate: versamur ut pene cum lacte matricis errorem: fuisse videamur. Cum vero parentibus redditi: deinde magistris traditi sumus: tū ita varis imbuiumur erroribus: vt vanitate veritas: et opinionem cōmittate natura ipsa cedat hec ille. Propterea deus huius legis conditor: a nobis hūiliter supplicandus est: vt tantū lumē: tantū hinc legē dignē nobis cōferre: et hinc per gratia: et tamē ad sue beatissime vitionis gloriam perducere. Amen.

Terminia eadem de diuino verbo. Sermo tertius.

Semen est verbum dei. Luc. viii. Nemo fidelis dubium habere debet: quod homo existens in peccato mortali in infirmitate: quod de periculo salutis non incongrue dicit esse constitutus. hoc non ignorat. Nam idem rex gloriofus: qui ad clementissimum deum clamabat. Miserere mei domine quantum in firmus sum. Et quibus diuersis sunt medicis: variatque remedia ad huiusmodi spiritales peccatores: morbos prope illud: quod sit triplex modis: prout tres sunt persone diuine: quod erit contra primum: quod sit duobus modis. Ecce quod lex naturalis docet et inuenit cognoscere peccata quod duodecim modis committi possunt. hoc. lex naturalis est magistra sim. est preceptum virtutis: propter virtutis est regula actuum humanorum. Audi Iero. in epistola ad venetiarum. Est inquam in aīs nostris natura naturalis quedam: vt ita dixerim sacras que vel ut in arce animi persidens exerceat mali bonique iudicium. Et vt donec sitis recisus a cibus: augetur: ita natura opa cōdenat: atque ad conscientiam testimonium diuersas prece domestica: quoad legē dūdicat hec ille. hanc sancti simā legē naturalem: sicut: qui obseruat et retinet: ad vi-

hoc est illud senten de quo domi-
nus in euangelio hoc mane voci-
bus intonat dicendo. Semen et de
quo tria contemplabimur.

¶ Primo verbi dei. Necessitatem.

¶ Secundo verbi dei. Dignitatem.

¶ Tertio verbi dei. Preparabilita-
tem.

¶ Primo verbi dei considerari de-
betur necessitatem. Tripliciter nan-
q; lege declaratur necessitas ver-
bi dei scilicet.

¶ Lege naturali.

¶ Lege canonicali.

¶ Lege diuinali.

¶ Primo dicoverbus dei esse neces-
sarium lege naturali sic. quo natu-
rale desiderium hominis efficitur
perfectum est necessarium. Sed ver-
bum est illud quo naturale deside-
rium hominis efficitur perfectus: ergo
verbum dei est necessarium. Ma-
ior est nota: quia aliter naturale de-
siderium esset frustra. quod est con-
tra phm in pmo de ce. 2. mun. ij. de
aia. ij. q. ij. r. metha. qui ait. Deo
natura nihil frustra facit. Pro-
cutus declaratione est notandum
q; sicut dicit phs. in. v. metha. Qu-
plex est necessarium. s. simpliciter:
vt deus esse: est simpliciter necessa-
rium. Alio modo necessarium dicitur
ex suppositione: vt cibus vel respira-
tio est necessaria aial. s. si de viue-
re verbum aut dei: est necessarium
non simpliciter sed ex suppositione
quia. s. est necessarium homini vo-
lenti bene atq; beate viuere. Et sic
intelligendo maior est verissima.
Minor autem declaratur. Quia na-
turale desiderium hominis est ad
scientiam adipsam sicut patet p
phm in principio natura scire desit-
derat. Super quo passu dicit san-
doc. Antiquodus naturaliter appe-
tit suam perfectionem: vt declarat
phs. in. ij. phy. r. ij. de aia. vide et ma-
teria appetit formam sicut imper-

fectum suam perfectionem vt dicit
phs in primo phy. perfectio aut in-
tellectus hominis est scientia: quia
ante scientiam est potentia ad ipsam
vt dicit phs in. ij. de aia sic inquis
Vocatur itaq; anime intellectus.
Dico autem intellectum quo operatur
et intelligit aia nihil est actu eor-
um qui sunt ante intelligere. Et iteru
paulo inferitur intellectus est sc-
ci tabula in qua nihil est actu scri-
ptu: h; in natura em inclinatio
ad scientiam sicut ad suam pfectio-
nem. ergo naturaliter ho appetit
scire. Scientia em est tm bonu et tan-
ta est perfectio: vt dicit phs in. r.
eddy. q. in speculatione veritatis et
ipsa felicitas: et per eam homo ma-
xime substantias separatis assimulat
vt ait ibi. hoc ibidem dicit p Plato
in Times. q. ait. Ad hoc aia consue-
ta est corpus vt venet scias r vir-
tutes. Et seneca ad Lucillum. Docti-
les nos natura edidit r rone dedidit
imperfecta: q; tm psci potest. Cuius
in. ill. de offi. Omnes em trahimur
et ducimur ad cognitionis a scien-
tie cupiditate: in qua excellere pul-
chrum putamus. labi autem errare
nescire decipi: r mali r turpe dici
mus. Et Lacta. li. ij. diu. insti. Sa-
pere. i. veritate q; rere obus est ina-
turum. Et iterum ibidem. Naturam
erem hominis hanc deus esse voluit
vt duarum reru cupidus r appetit
esset: sapientie r religionis. Et hie
ro. ad demetriada Litterar ardor
nulla procius etate extinguatur:
inورا auctopus secula risar fia
ipsa magis etate inflamatur r hac
cupiditate cocitata. Themist. ta-
sciaz r ex appetit: vt hie ro. ad Ne-
pocianu dicat. Sapies ille vir gre-
corum. Theophilus oles cum expletis ce-
tu: septem annis femoi cerneret di-
tuffe fertur: se dolere q; tuc egredere
tuffe de vita q; sapere cepisset. Et
iterum hie ro. hanc antiquoru au-
ditate sciendi optime describit in

principio eple ad paulinum. Legi-
mus in veteribus hythozis r. Ubi
inter cetera narra: de apollonio
quo ascendit naturali stimulo sgi-
tatus dece r nouem puincias sine
regna discurreit. hoc vide in ead; z
ephs in pun. plogi i bible: q; c; pliri
tatis omilimus. Similiter et regi-
na labba r remotis mundi pibus
vt Salomonis sapientia audire cu
magnis laboub? atq; expensis pro-
perauit. put patz. iij. Reg. r. in pn.
patet igitur etbis q; naturale ho-
minum desiderium est ad ipm scire.
Sed verbus dei maxie sup oia scie-
tias copletis ho desiderius: ergo uer-
bum est illud quo naturale deside-
rium hois efficitur perfectum. et hec
erat minor pbanda. Sed q; vbum
dei pfiat desiderium hois natu-
rale acquirendi sciam pbatur. Quia
si alie scie naturales hoc desideriu
pfiunt: multo magis scia vbi dei
cu sit pfectio: r dignior obus alijs
scietis: vt in. ij. principali decla-
bitur. In predicatione aut tradit
et docet scia celestis: doctrina ipi
ritualis: diuinoz noticia: que oia
sunt nobilissime r altissime noticie
Si igitur ho ad cognitionem natu-
ralium r inferiorum inclinatur vt p
barum est. ergo magis q; vehemen-
tius: ergo ardentius inclinatur ad
hanc dignissimam r celestem discipli-
nam que traditur in pdicatione di-
cente etias. Ari. ij. de ce. x. eady.
Disputate contra Simonide. Sed
clarius in. xi. de aia libus. Magis
concupiscimus scire modici de re-
bus honozabilibus r altissimus: etia
si topice sciamus q; multum r per-
certitudinē de rebus minus hono-
rabilibus r melioribus. Idem Co-
mentatoz. ij. de celo. Et hec est illa
honorabilis scia de qua. Deu. iij.
dr. hec est em via sapientiar intel-
lect? coia ppha. hec est de qua ta-
lia r rata pdicantur. vt patz. Sap.
vij. vbi dr. r. ipsa est sps intellige-

tie: sanctus vnicus: multiplex: sub-
tilis: disertus mobilis: incoindna-
tus: certus suauis: amas bonu acu-
tus: q; nihil veta: benefera. eor. hua-
nus: benignus: stabilis: securus: om-
nis: hns virtute: oia pspicax: que
capit oia sps intelligibilis ma-
gis subtilis. Et infro: vapor: est em
virutis det: r emanatio qdam est
claritas: oporetis dei sincera: hec
ille patet q; lege naturali vbum
dei oino esse necessarium. Et ad il-
lud audiendū hoies inclinat atq;
inclinat: ergo quib; ad pdicatioem
pergat: vt tanto doctrine lumine
irradiet. Et scdo pbatur vbi de ne-
cessitas lege canonicali sine hia-
nali. Na pclare scribitur. extra de
officio iudicis ordinar. c. Inter ce-
tera: r sunt verba Innocentij pape.
ij. li. sic. Inter cetera q; ad salute
spectat populi xpiani: pabulis vbi
dei p maxie sibi notit necessarium
q; se re corp? mater tal: sic aia p-
ritualis cibo nutrit: eo q; no in solo
pane viuut ho. sed in oi vbo q; pce-
de ore det. Vn cu sepe orngat q; epi
ppter occupationes multiplices vt
inualdusines copales: aut hosti-
les iursum: seu occasioes alias: ne-
dicam? defectu scie q; in eis repro-
bada est oino: nec de cetero tollerā-
di p seipos no sufficit ministrare
vbu dei: ppho: maxie p amplas dyo-
ceses r diffusas: generalē consti-
tione sancimus: vt epi viros ydo-
neos ad scie pdicationis officiu
salubriter exequendi assumat: post
tunc in ope r sermone: q; plebes sibi
comissas vices ipoz: cu per se idem
nequiterint sollicitē vlitates eas
verbo edictē r expleo. Quib? ipi
cu indigerint: congrue necessaria
subministrēt: ne p necessarior de-
fectu copellat delisser ad ince-
p. hec bi. In decretis quoq; hec
necessitas exprimitur maxie. di.
xxvi. §. Ecce. Et. xliij. q. viij. ca.
Sepe. Et de conse. di. iij. ca. pro

pe. etca. Sanctum est. et ca. Si non iustificabit. et. c. pia. et. c. si presbyter. Que quidem necessitas et hoc apparet: quia per ipsum peccata dimittuntur: dicente Ambrosio. De ge. d. i. ca. Multiplex verbum dei dimittit peccata. glo. v. dum. i. predicatio. Et. xxv. q. v. Remittit peccata per deiverbis. glo. i. per fiduciam. Et Tertio idem dicitur lege diuina. Nam. Eo. xviii. dicitur. Audi verba mea atque confitebor tibi. Et secum Deus. xxv. Audite celi quod quorundam terra verba oris mei. David ps. lxxv. Attendite popule meus legem meam inclinate aures vestram in verba oris mei. Salomo puer. xv. Filium inclina aurem tuam et audi verba sapientum. Appone cor tuum ad doctrinam meam quod pulchrum erit tibi cum seruaueris eam in corde tuo et reddidabit in labiis tuis ut sit in domino fiducia tua. Thob. iiii. Audi filium verba oris mei: et ea in corde tuo quas fundamentum construe. Job. xxv. Audi eloquia mea totis sermibus meis et auferit a te. Surdi audite et ceci tinea misit ad videndum. Hier. v. Audi popule sulte quod non habes cor: quod hinc non oculos non videtis: et aures et non auditis. Et hier. xxv. Audi quod vobis dicit ego loquor ad te: et bene tibi erit et vniuersa tua. Et idem. c. xxv. Audite verbum dei gentes. Audi iterum. Hier. xv. Terra terra terra audi verbum dei tunc dicitur: et ubi dei necessitas: ut ascedentis spiritus in celum per vltimo testamentum sine vltima voluntate: suis a populo et discipulis percipiendo in populo. Mat. vli. Docete omnes gentes baptizantes eos in nomine patris et filii et spiritus sancti. Et euangelium. Mat. vli. Antes in mundum vniuersum predicare euangelium omni creature. Et hac incumbente necessitate aiebat. Paulus prime cor. ix. ve mihi si non euangelizabo. Et

sequitur sit ubi dei necessitas. Quis igitur vestrum erit ita negligens o charissimi: ita piger: ita solum: ita octo deditus: ut non moueatur: non excitetur: non ametur ad audiendum verbum dei: predicatorem sanctas: doctrinam salutiferam. Ad quod audientia: discenda: est corde tenenda: quilibet induitur necessitas: copellitur: lege natura: sit lege humana: lege diuina. Et per se ipsum ergo charissimi: et de sauribus: tam nobilitate dignitas: et ceteros: in quo tota salus est: omne bonum continent: oino acquirite: ne supradictis legibus inobedientes et rebelles efficiamini.

Secundo principaliter verbi dei considerare debemus dignitatem: tanta est dignitas istius doctrinæ verbi dei: ut ceteras scientias et speculationes que practicas supereminet. predictio enim verbi dei principaliter fundatur et inmittitur: scribitur et que ceteras scientias antecellit: ut declarat. f. doc. pia par. q. lar. v. Nam ait Tr. i. de ala. Bonorum honorabilium notitia opprobriantes. Magis autem altera que est firmi certitudinis: aut eo quod melior quidem et honorabilior est hinc ille. Et quibus patet quonia scientia speculatiua est dignior altera ratione subiecti: aut mater: et circa quod dicitur. Aut ratione certitudinis siue modi sciendi. predictio autem sit scriptura: cui tractat deo: de angelicis: de aia: de beatis tudine: de aliis que ad deum reducuntur: verfat circa nobilissimas et excellentissimas materiam vnde eius subiecti est deus vel eius diuinitas: ergo filosoficas: speculationes Modus autem siue certitudo sciendi: siue procedendi in relictis scientiis est lumen naturale creatum: quod potest errare: et per varias opiniones sepe sumit aberrat. Modus

autem huius discipline sacre: est lumen increatum: euellatur ad eo si error predicacione. Et ideo propter magnam fructum sequens predicacionis super omnia sacramenta est privilegium. Nam ab aliis diuinis: et sacris excluduntur plurimum se pone. ut excludat et hereticum. sed predicacioni omnes possunt in teresse: heretici: schismatici: iudei: pagani. excommunicati: interdicti et omnes malefactorum. hoc patet de pse. di. i. c. Eps nullus prohibebat ingredi ecclesiam et audire verbum dei: nec gentilem: nec hereticum: vel iudeum vigam missam cathedram: cum innotum. hoc b. c. i. Tanta nempe eius est dignitas ut omnia in semet habilitat continueat: que ad salutem hominis spectant. Est enim semen producens fructum centuplum: et non horreo dignum. De quo fructu saluberrimo verbi dei. Hoc super dicitur. Hugo cardinalis in postila euangelica. Idem dicitur Antonius in. q. par. summe tractatu de acais dia. Quibus doctoribus iustis. fructus eius ubi dei elicit ceteris omnibus. Primum igitur fructus verbi dei dicitur fidei generatio. Deus enim non potente tremore: non armos non strepitu non diuitiarum munere: non carnis voluptate: sed per dedicationem sancta: fidei imperio: ipsum mundum subicit: ipse beatus Scri. ait. vnde tanta lux fidei in toto orbe et tam subita: nisi de predicatolesu verbo dei est lux in tenetibus lucens et sol irradians emissa: nisi in electis humanis. ps. cxlii. Lucerna p. me. verbum tuum et lumen mentis meis. Et ibidem. Declaratio fermorum tuorum illuminat et intellectionum dar partibus. per hanc lucem volat et gentiles ac iudei ad claritatis gentium: perueniunt. per tuam apostolorum primam predicacione tria milia hois

autem huius discipline sacre: est lumen increatum: euellatur ad eo si error predicacione. Et ideo propter magnam fructum sequens predicacionis super omnia sacramenta est privilegium. Nam ab aliis diuinis: et sacris excluduntur plurimum se pone. ut excludat et hereticum. sed predicacioni omnes possunt in teresse: heretici: schismatici: iudei: pagani. excommunicati: interdicti et omnes malefactorum. hoc patet de pse. di. i. c. Eps nullus prohibebat ingredi ecclesiam et audire verbum dei: nec gentilem: nec hereticum: vel iudeum vigam missam cathedram: cum innotum. hoc b. c. i. Tanta nempe eius est dignitas ut omnia in semet habilitat continueat: que ad salutem hominis spectant. Est enim semen producens fructum centuplum: et non horreo dignum. De quo fructu saluberrimo verbi dei. Hoc super dicitur. Hugo cardinalis in postila euangelica. Idem dicitur Antonius in. q. par. summe tractatu de acais dia. Quibus doctoribus iustis. fructus eius ubi dei elicit ceteris omnibus. Primum igitur fructus verbi dei dicitur fidei generatio. Deus enim non potente tremore: non armos non strepitu non diuitiarum munere: non carnis voluptate: sed per dedicationem sancta: fidei imperio: ipsum mundum subicit: ipse beatus Scri. ait. vnde tanta lux fidei in toto orbe et tam subita: nisi de predicatolesu verbo dei est lux in tenetibus lucens et sol irradians emissa: nisi in electis humanis. ps. cxlii. Lucerna p. me. verbum tuum et lumen mentis meis. Et ibidem. Declaratio fermorum tuorum illuminat et intellectionum dar partibus. per hanc lucem volat et gentiles ac iudei ad claritatis gentium: perueniunt. per tuam apostolorum primam predicacione tria milia hois

In fidem adduxit. Sic paulus doctor gentium tot cecoz et tenebris inuolutos illuminauit. Sic apostoli facti ad varia hominum genera peruenientes eos in veritate fidei illustrabant. Quamobrem hinc fructum comprehendens apostolus. Ro. x. Dicit fides ex auditu: auditus autem per verbu dei. Et hoc est lux peccatorum hominum qui ambulat in tenebris: quia domino peccauerunt vt inquit Sophonias propheta. c. i. hi enim obtenebrati: vbi errores propitios et scelera et pericula cernunt: nisi in predicatione. Et nisi esset verbum dei iam nulla esset virtus: nullum vere fidei fundamentum: nullus qui bonum faceret in mo omnes essent pleni erroribus vitis atq; peccatis. Predicatio itaq; sancta illuminat irradiat atq; dirigis. Et hoc securus est: vbi certissimus pater Dominicus citat centum milia hominum infidelium et obstinatos conuerterit. petrus maritus manicheorum errorem depulserit. Sanctus vincitius octo milia sarra cenoz. Viginthi quing milia iudeorum. Centum milia obliuatos manifeste sine ceteris quos occulte conuertit in viam veritatis reduxerit. Et sanctus Bernardus totam ser et italiam illuminauit. Et nostra etate. cur fidei veritas et virtus qualiscumq; integritas profuerat: nisi ob predicationis officium. In ueris quidem verbi dei precationes. cordi mispredicationum: inuocamus: canonicoz: heremitarum et carmelitarum: seruium verbo et exemplo orbem terrarum: christianum populum illuminant: etiam dem conseruant. hoc est columna filijs israel i deserto exhibita: per noctem vitorioz fulgens. hoc est de qua apostolus ait. ij. Th. iij. omnis scriptura diuinitus inspirata utilis est ad docendum: ad corripendum: ad erudendum: hoc ille. ¶ Se-

cundus fructus dicitur spes augmētatio. Quid enim peccatoz enim: et virtuosus hominem in specie subleuat et ventas consequatur: Respondet verbus dei. Quis penitentes atq; corroboret verbu dei: Quis us suoz de ardue virtutis premio fecerit: rati facit: verbus dei. Quid de peccatorum inseruit euasione verbum dei. propterea inquit apol. Ro. xv. Quocumq; scripta sunt: ad nostram doctrinam scripta sunt. vt super patientiam et consolationem scriptu rari spem habeamus. Et ps. cxvij. Memor esto verbi tui seruo tuo in quo mihi spem dedisti. ¶ Tertius fructus verbi dei dicitur affectus inflammatio. Miseri morales: propter terrenozum inordinatam affectionem in dei amore sunt tepidi: frigidi: congelati: omni charitate dei et proximi priuati: sed verbi dei ignis est peccatorum: voluntatem in dei proximi amorez calefacies: hic est ignis de quo christus. Luc. xij. ait. Ignem veni mittere in terram et quid volo nisi vt ardeat. Jer. xxij. Nonne verba mea quasi ignis et quali malleus conterens petraz ps. cxvij. Ignitum eloquium tuum vehementer: et seruus tuus dilexit. illud. Jerem. ps. Eloquium domini inflammat eos. Non dicit Aristoteles: non Turgilij: no Tullij: sed domini. Quia licet doctrina ratiuz illuminet intellectum: non tamen inflammat affectum. hic est ignis de quo Tre. i. dicitur De excelso misit ignem in ossibus meis et eruditur me. Et vñ tam modica charitas in ter christianos. Certe quia verba dei non audiunt. Ad ignem non veniunt: propterea frigidi: et congelati sine gustu sine affectu dei et proximi permanent. Ignis igitur affectum inflammat: cor igniens: vos lumtatem succendens: est verbum dei. ¶ Quartus fructus verbi dei dicitur anime cibatio. Sic vt cibus

verbalis: corporali vite necessarius est. vt ait. Arist. ij. de anima. Et quo sequitur vita ipsius corporis sic anima nobilioris conditionis famelicam cibo nobilissimo et spiritali. s. verbo indiget. vnde christus. Mar. iij. non i solo pane viuit homo: sed et erit verbum dei. Quod dicitur de ore dei verbum igitur dei est anime suauissimus cibus: vt ait Lactantius. i. lib. diuinarum instit. c. i. Nullus dicit anime suauior cibus: q; cognitio veritatis. Alit namq; freg. in omel. Cibus mentis est sermo dei. Sic ut enim ex carnalibus escis alitur caro: ita ex dei verbis interior homo nutrit et pascitur: hoc ille. Et Aug. cibus dulcius amicum. Ego plus amo discere nos docere. vt dicamus: inuitare nos debet suauitas veritatis: vt doceamus hoc et necessitas charitatis: hoc ille. Et idem libro confessionu. Sunt case delitie scripturae: non tabernaculum: non lupare tue: nec fallos in eis: propterea ps. Quam dulcia faucibus meis eloquia tua super mel oris meo. Ego sum dei: Comedi volumen: et factus est dulce in ore meo: sic ut mel. Et hoc est manna darum in deserto: non filij israel desiderent. ¶ Quintus fructus dicitur electiozum cognitio signum clarum esse videtur electozum. vt dicit. Doct. in. iij. in verbo dei delectatio. At enim saluator. Jo. vij. Qui ex deo est verba dei audit. Contra signum reprobationis est non audire verbus dei. Unde subditur. propterea vos non auditis quia ex deo non estis. Et Tullius i libro de ami. citra ait. Cuius aures veritati clausae sunt. huiusmodi salus desperanda est. ¶ Sextus fructus dicitur christi mediatio: amabilis certe fructus. Christus per nouum modum dem predicatur: in medio vestrum est. hoc ipse confirmat. Mat. xxij. ps. xxij. Verbo domini celli firmati sunt: et spiritu oris eius omnis

est nomen inuenit: ibi sum in medio eorum. Unde inuenit: est in medio doctorum in sacra scriptura dispensantium. Item affuit cum duobus discipulis emittibus in emus: de ipso iesu loquentibus et audientibus. Exemplum habetur in vitis patris de illis nouitiss de deo audientibus in omni verbo quod dicitur de ore dei: et erat dyabolus: qui delectabatur turpibus verbis: sed christus in ter eos apparere gratiaz qui verba sua audiunt. ¶ Septimus fructus dicitur spiritus sancti receptio: non dubitimus esse cupientes spiritus sancti gratiam recipere. Sed quis est locus ad hac receptionem aptus: non certe platea: non apotheca: non taberna: non lupare: non dyabolus: non capellana: sed locus huius receptiois est ecclesia vbi resonat verbum dei: et predicatio sancta: pasqueret veritas. Act. x. Adhuc loquente petro verba hoc cecidit spiritus sanctus super omnes qui audiebant verbum. Non dicit audiebant de orlando: nec de libro centum nouellarum de amarozis: siue fabulis: sed verbum dei audient non aptum sanctum acceperunt. Veniat igitur vnusquisq; ad predicationem vt tantum munus suscipiat: et spiritus sancti habitaculum fiat. Quid melius: quid vilius: q; spiritus sancti receptio. ¶ Octauus fructus verbi dei dicitur tentationis defensio. Quid enim inter tot aduersarios: factasq; exagitationes ruti: nisi salomonem. prou. xxx. Omnis sermo dei quasi clipeus igitur. Et est. hoc ipse confirmat. Mat. xxij. ps. xxij. Verbo domini celli firmati sunt: et spiritu oris eius omnis

virtus eoz. Verbum dei pauperem defendit: ne in paupertate et in patientia deficiat. Defendit tribulationes: et eos quos mali persequuntur. Defendit denique contra dyabólicos incursus. Unde paulus eph. vi. Assumite gladium spūs qđ est vbi dei. Bonus fructus dicitur spiritus vitę vite cōservatio. Nil ali est efficacia vbi vita anime cōservanda qđ verbi dei: quo ipsa quotidiana spirituali cognitio crescit. et cōsequenti in optimo p̄servatur: pposito nec ab instituto recedit. **A**it e. Bris. ad Alex. ad r. Cōservatiū anime est eruditio. Et nos dicam: cū zepherino papa in decretis dicit. vij. Sicut fellas celi non exinguit: nos ita mētēs fidelīū inberentes sacre scripture firmamētō non obscurant mundana hec ille. **Q**ue cumus fructus dicitur cordis liquefactio. Et tant hōim plurima corda dura lapidea: ferrēa: adamantina: que nullo timore: nullo dei iudicio emoliri possunt. Attamen verbum dei omnē auferit duriciā: obfirmatissima frangit corda. **A**it enim apostolus hebr. e. iij. **U**ti et efficitur est sermo dei: penetrabilior omni gladio accipit: perungēs vīs: ad diuisionē anime et spiritus. **E**t hie ro. ad paulum ait. habet nescio quid latentis energie vite vocis actus de ore magistrī ad aurem dei: scipuli trāsmissa foris: sonat. **O** verbum dei benedictum. **O** predicatio dulcissima. **O** lectio sua iustissima. **O** sũcharatum eloquitur in iusticia cōtes et dulcorans cor peccatorum. **Q**uid certe es cuius virtute stringuntur p̄nitenti cerebra: infrenat spiritus lasciuie per ora ruunt singultus emittuntur: qui ex vehementia doloris et amoris cōp̄m̄i non possunt. **I**deo ad sponsum loquitur aia. **C**ā ticoz. v. Anima mea liquefacta est: vt dilectus meus locutus est mihi ps. cxlvij. **E**mitte et verbum suum et

liquefaciet ea: sicut spiritus eius et fleuit eā. **E**xēplum habes de illa meretricē: que in predicatione cōmota: ipsius cor tanta mutatione conuersum fuit: ex dolore eliquescitum fuit vt fuit in ecclesia. **C**repuerit: et mortua in celum ascendit. **Q**uod dicitur fructus dicitur omnium virtutum purgatio. **L**egitur enim in vitis patrum qđ p̄ domo senio: sanctus: discipulo suo volēs persuadere fructū verbi dei: peccatorum purgatiuum: sibi imposuit: vt quādā canistrē illū immūdo susciperet: et ad fontē allatū plenum aqua reportaret: quem accipiens et in fontem sepe emerget: aquam nunq̄ potuit deserere: tamē canistrē illum mundus portauit: quē sumēs senio ait. sili t̄ia est de verbo dei: quod fons est sapientie in excelis: vt ait. **E**cl. i. c. Per ipm enī anima purgatur a vitijs et in iustissima efficitur. **P**ropter ea christus Jo. xv. Jam vos mundi estis: ppter sermonem quem locutus sum vobis. **E**t Mat. vij. dicitur. **D**ic verbo dei et sanabitur puer meus. **E**t ps. Misit verbum suum et sanauit eos. **E**t sap. xvi. Sermo tuus domine sanauit iuersa. **E**t vere sic est docente experientia. **V**erbum dei et predicatio sancta omnia purgat vitia scelerā nequanda: omnem anime sanā languem. **A**udi Lactantius in. iij. diuinarum instit. c. xvi. hec omnia confirmantē. **D**a mihi inquit verbum: qui sit ira cōdus: maledicē: effrenatus: paucissimis dei verbis tam placidum qđ ouē reddā. **D**a cupidum: auarum tenacem: tam tibi eum liberalem dabo et pecuniam suam plenis manibus largientē. **D**a tum idum dolozis ac morozis: is crucēs et ignes et pericula c tauri cōtremē. **D**a libidinofum: adulterum gameonem: iam sobrium: castum continentem videbis. **D**a crudelē et sanguinis appetentem: is

in veram clementiam furor ille mutabitur. **D**a multum irascentem peccatorem: continuo et equus et prudens: et innocens erit. **U**no enī tanta lauacro malicia omnis abolebitur: tanta diuine sapientie vis est. vt in hominis pectus infusa: mactrem delictorum frustitiam: vno semel impetu expellat. hec ille. **Q**uod dicitur fructus verbi dei: dicitur par radici acquisitio. **Q**ualis denique fructus reportatur et predicatio: nē vita eterna. **J**aco. primo. **I**n mā suetudine suscipite institum verbum: quod potest saluare animas vestras. **L**u. xi. christus doctor: veridicus loquitur. **B**eati qui audiunt verbum dei. **E**t quid de dignitate predicacionis vterius loquar. **V**erminisse debemus tantam esse verbi dei dignitatem: vt christus verus deus et homo sit princeps et caput predicacionis. **I**psē hoc exere cuncti officium. ipse predicator es docuit: ipse eos ante se binos et binos milit. **Q**uapropter doctor nosser et preceptor nosser constitutus. **S**uccessores petrum et paulum. **A**ugustinum Dominicum: frantiscum ceteros tam glouosos viros reliquit: tantis miraculis confirmant: predicatoribus ipse celestem aureolam in paradiso preparauit. **E**t sic verbi dei dignitas: tum et sacra scriptura: tum et mirabilia scripturam etiam ex capite christo clarissime patet. **E**t hoc quātum ad secundas partes principalē.

Tertio principaliter verbi dei cōsiderare debemus preparatam. **T**riplē enim preparatorem habere debent verbum dei: **P**rima dicitur. **A**cceleratio. **S**ecunda dicitur. **A**tentio. **T**ertia dicitur. **E**xecutio. **D**ebet in primis auditor verbi dei: totis virib⁹ ceteris preter missis conari vt sit in principio predi-

cacionis. **P**erfectio enim rei etiam apud philosophos: maxime ex punctis eius dependet. **A**it naq̄. **C**onmentator auerrotius. x. meth. **R**emo tunc principio: remouetur perfectio et esse ab omnibus posterioribus. **E**t idem iij. phisicorum. **I**gnorata principio aliquid: ignorantur et que sequuntur. **E**t aristo. ij. elen. **I**n uento principio: facile est addere: et reliqua omnia habere. **E**t. i. eph. a. c. ij. **L**encorum. **P**incipium plus qđ dimidium totius. **E**t iterum **A**risto. i. de celo. **P**incipia sunt minima quantitate: sed maxima sunt virtute. **E**t. ij. **T**hopti. **I**llud ex quo bonum sequitur: statim fieri debet illud ex quo malum: nunq̄. **E**t. i. pofterozum. **N**ecesse est maxime habere et precognoscere prima principia. **S**eneca ait. **I**ntia i qualibet re laudabilia sunt et oportuna. **E**t sic de origine iuris. **I** facturus ds. **C**erte cuiuscūq̄ rei potissima pars principium est: igitur debet auditor interesse principio: vt ordinem fundamentum et intentionem predicacionis intelligat. **S**ecunda preparatio dicitur attentio. **C**um enī verbum dei ex ipso deo principaliter deriuetur: et instrumentaliter predicatori populo subministrer: diligenter et attentē audiendum est. **A**it namq̄ christus predica toribus euangelicis. **M**at. x. Non vos estis qui loquimini sed spiritus patris vestri qui loquitur in vobis. **E**t **L**u. xij. **D**abo vobis os et sapientiam: cui non poterunt deficere omnes aduersarij vestri. **E**t **L**u. x. **Q**ui vos spernit: me spernit. **E**t **D**avid. ps. lxxij. **D**ominus dabit vobum euangelizantibus virtute multa. **A**mb. q. ait omnis veritas a quocūq̄ dicitur a spiritu sancto est. **D**ebet igitur auditor: cōsiderare et predicator gerit: personam christi: cum reuerentia atq̄ cordis attentione aud

re etiam si predicator vilis et iuue-
nis videatur. vñ Aug. Eo quod su-
per nissi cophims seminatortis. i. xpi. sp
se dignatus est in me ponere semē
quod spargo vobis. Nolite respice-
re ad vilitatem cophini sed ad nobi-
litate seminatortis: hec ille. Et Reg.
in omel. super euāgelio. homo qui
dam fecit cenam magnā &c. Nemo
me propter me hoc loco despiciat.
Et si ad inuitandus nequaquam digni
apparere. sed tamen magni sunt de-
licie quas promitto: hec ille. Contra
illos qui corde vagi sunt: & in di-
uersa cogitatus transferunt. Contra
etiam illos qui ex predicatione de-
scendunt male edificantes proximi.
Ad quos romana ecclesia fulgur
transmittit. de conse. d. prima. c. fa-
cerdore vbi dicit. Sacerdote ver-
bum in ecclesia faciente. i. predica-
te. qui egressus fuerit de auditorio
excommunicatur: hec ibi. Quod itelli-
gitur sin. glo. qñ quis recedit con-
tens predicator: eñ vt minus litte-
ratum: quod ad superbiam conten-
tentis pertinet: verbum dei vili
pendens recedit. Atte est igitur au-
dienda est predicator. Et exemplum
est dñ. viij. c. Aureo omnis populi
erant erecte ad itrum. flegis dei
propterea. Aug. i. q. i. c. Interrogo
sic ait. Quanta sollicitudine obser-
uamus quando nobis corpus xpi
sibi ministratur vt nihil ex ipso de-
manibus nostris in terram cadat
tanta sollicitudine obseruamus ne
verbum dei quod nobis erogatur:
quod aliud aut cogitamus? aut loqui-
mur de corde puro depereat: quia
non minus reus erit qui verbum dei
negligēter audierit: qñ ille qui cor-
pus xpi sui negligentem in cer-
ram cadere permiserit: hec ibi.
Tertia preparatio dicitur exe-
cuno. Non eni sufficit interesse ver-
bo dei: et illud atrente audire sed
opus est illud adimplere: quia finis
predicationis est operatio. vñ Ja-

cobi. i. Estote factores verbi & non
auditores tantum: fallentes vos in se
ipso. Et ideo saluator ait. Jo. viij.
Amen dico vobis si quis sermone
meum seruauerit: mortem non gra-
uiabit in eternum. Et Lu. xi. Beati
qui audiuit verbum dei & custodit
illud. Preparandus igitur est auri-
mus disponendi pedes: aperiente
aures: cogitanda est predicationis
vtilitas: et omnino opere comple-
nda: ne nobis accidat terribile de-
iudicium quod verissimum recitatur
exemplo. Audite o vos qui non vul-
tis ad predicationem preparare.
Erat quidam qui ad predicationem
neque nūq̄ accedere volebat. Et mo-
do ille clericis cantantibus officia
sacerdotis. Non intras in iudicium
quod seruo tuo c. omnibus cernen-
tib⁹ in agro crucifl exis ante et cho-
rib⁹: cum ambabus manib⁹ sibi aures
obstruauit. Tunc sacerdos ait: ve-
re hoc est iudicium dei. Ille nūq̄
voluit audire predicationes et mo-
nitiones predicatorum et sacerdo-
rum. Et christus nō vult ostensiones
pro eo audire. Et extra celi cadauer
de ecclesia: prolectum fuit ad asse-
nozum sepulchrum. Nō sic vos cha-
rissimi: sed parate aures i hac qua
dragesima ad verbum dei. De qua
Christofolus egregie dicit. Uerbi
dei docet ignorantēs: terret con-
tumaces animas: laborantes: con-
fortat pusillanimes: efficit magna
tes: sanat peccato vulneratos. Qui
autem longe ab hoc conuulso veri-
bi factus est: enacuato spiritu: an-
gustiarum sensibus desicit a verita-
te: distillat a fide: et sic egreditur
ob omni voluntate dei nouissimē
cadit in mortem: vnde Salomon.
Qui auertit aurem suam ne audiat
legem: oratio eius erit execra-
bilis ante deum: hec ille. Nullus
igitur sit tam negligens tam piger
tam somnolentus: tam immemo-

sue salutis vt non veniat ad diui-
num verbum audiendum. Vos oro
amantissimi: venite et audite do-
ctrinam celestem: doctrinam salu-
terriam: doctrinam euāgelicā.
Ad hanc vos inuito: ad hanc voco
ad hanc allicio: vt ceteris negocijs
pretermissis saltem per horam om-
nino pdicationi insistatis. De qua
nam ad hunc. Necessitatem. Digni-
tatem et buddicium mirandos fru-
ctus ex ea procedentes. Et demon-
intellestus. Preparab vilitatem: vt
cuz eo viuere valeatis: qui est eter-
ni patris verbum in presenti per-
gratiam: et in futuro per gloriam:
in secula seculorum. Amen.

De diuina et eterna lege. Sermo
quartus. *de lege tria p̄s
ad em̄*

Constat hodie diuus euāgelis-
ta. Lucas actum vnum sue p̄s-
eris quem fecit saluator nos ter-
sa cecum illum iuxta viam seden-
tem: et eius misericordiam suppli-
citer implorātem per quem genus
humanus hauritur: quod summus
ille opifex rerum in principio: quo
dam lumine supremo illustrauerat
legis naturalis. Sed ex rescent
bus errorum tenebris et obfuscatō
ipso lumine naturalis legis: cecus
genus humanum iugiter ad domi-
num cōclamare cogebatur. Deus
autem tangē pater indulgentis-
simus: aliud cōsulit lumen: quod lex
eterna appellatur. Quia lege rece-
pta cōstitutū vidit. vt inquit thema
nostrum in principio allumpsum:
et in euāgelio hōderno recitātū.
In quo euāgelio sacro. tria salu-
berrima documenta nobis traduntur.
primum documentum est: qñ si
volumus diuina mysteria intelli-
gere: conentur esse de apostolorum
numero: eorum vitam imitantes et
dolorosā christi passionem imi-

ms et singularibus iugiter memo-
rantes. hoc patet in principio euā-
gelij vñ ibi. Refugiet. Secundo
documentum est qñ qui est spl
ritualiter cecus vt lumen gratie
recipiat frimter credens pergat
ad dominum Iesum christum a quo
sine dubio illuminabitur. hoc patet
in secunda parte euāgelij. vñ
quib⁹. fides nra te saluum fecit.
Tertium documentum est: qñ cor
deore: et opere gratias summas
deo referamus. hoc patet in ter-
tia parte euāgelij. ibi. Et omnis
plebs vt vidit dedit laudem deo.
Quod vñq̄ fiet: illi legem eius inuisi-
biliter obseruabim⁹. de qua lege
tria contemplantur.

Primo diuine legis quidditatem.
Secundo diuine legis necessitatem.
Tertio diuine legis velleitatem.

Primo diuine legis contempla-
ri debemus quidditatem. i. qui dicit
ipsa lex diuina. Et dicitur nans. f.
Docet prima secunde q. xci. et. q.
xcij. Contra gen. libro. iij. c. ccy. Et
ceteroquinque theologorum talem
elicio distinctiones. Lex diuina est
eternus diuine sapientie concept⁹
a dñ sumum bonum omnium: rerum
directus ad optimo opifice forma-
tus. In hac sacra distinctione pon-
nuntur tantum tria genera causa-
rum scilicet formalis: finalis: et ef-
ficacis. Naturalis autem non pon-
nuntur: quia nulla materia reperit
in deo. Eternus igitur diuine sapi-
entie conceptus dicit causā forma-
lent. Nam vt dicit Doc. f. vbi supra.
Ratio quar et eternus conceptus di-
citur lex eterna est qz deus nihil cō-
ceptum ex se: sed habet eternum cō-
ceptum omnium rerum p̄teritarū
presentium et futurarum. Et sic ut
suam oportentiam est conditor: vni-
uersarū naturarum: ita per suam
sapientiam est gubernator et con-
seruator earum. vñ. Sap. viij. Sa-

plentia attingit a fine vsq; ap sine
finitur. et disponit omnia suauiter.
Causa finalis tangitur dum dicitur.
Directiuus omnius rerum ad
summum bonum. Ipsa enim lex diuina
dirigit oēs res: oēs actus: oēs
mouiones sine eorum conuentientiam
ad hunc finem: vt oia participent diuini
utiq; esse: vt patet per p̄m p̄mo
ethicorum. ¶ Causa vero efficiens
tangitur ibi. Ab optimo opifice hoc
manus. Summus et optimus opifex
deus est: quia per suum intellectum
formans illum conceptum ab eter
no. ipsa sua potentia cuncta crea
uit atq; constituit: et in esse confer
uat sua sapientia: vniuersa guber
nat sua bonitate: oia in seipsum di
rigit et conuertit: vt diuus ait. Dyo
nysius. Et Aug. xix. de ci. d. Nullo
modo aliquid legibus summi crea
toris ordinatoꝝq; subtrahitur: a
quo pax vniuersitatis administrat.
In sua oratione insinuat. d. hester
xij. Dñe deus oipotens in ditioe
tua cuncta sūt posita: et non est qui
possit resistere voluntati tue: domi
nus vniuersorum tu es. hec causa
efficientis optimi dei est illa de qua
Laetantius. ij. diuinarum vsq; i. c. y.
ait. quāto igitur recti? est omnis
in sensibilibus et vanis oculos eo rē
dere. vbi sedes. vbi habitatio ē dei
veri qui terras stabili firmatē se
pendit qui celus distinxit astris ful
gentibus. qui solem reb? humanis
clarissimum ac singularē lumen in
argumentum sue ac vniuersa testa
ta accendit. Terris autem maria
circūdidit summa sepierno lapsu
fluere precepit: insit et extendit cam
pos subdidere valles: fronde tegit
lūas lapidosos surgere montes.
Que vtrq; omnia non iupiter fecit
qui ante annos mille septingētoꝝ
natus est. sed ille opifex rerum mā
di melioris origo: qui vocatur de?
hec ille.

Secundo principaliter legis di
uine excoemplari debemus nec
cestrare. s. Tho. prima secunde
q. lxx. arti. iij. dicit. q. preter legē
naturalem et legem humanam ne
cessarium fuit ad directionem hu
manę vite habere legē diuinā. Qd
triplici ratione declaro.
¶ Primo. rōne illuminationis.
¶ Secundo. ratione deriuationis.
¶ Tertio. ratione saluationis.
¶ Primo dico q. fuit et est necessari
lex eterna et diuina ratione illumi
nationis. Licet homo lumine ra
tionis naturalis: sive legis nature
manu ducatur ad cognitionem dei
atq; virtuose viuendum tamen in
tantum exerceat concupiscentia
humana vt obrederet lūmē illud
a deo vt homines miserī elucto deo
et via virtutum sequantur erroꝝes
et per viam pditōnis incedant. Et
vt clare pateat: viam paganorum
discurramus. Nam quidam et ip
sis intantant mentis cęcitate de
uenerunt q. dixerunt deū non esse.
In persona: quarum ps. ait. Dixit
insipientes in corde suo non est deus.
Contra quos plato inuehit dicens
Deus est principium omnium natu
rarum: lumen omnium rationum.
Similiter philofophus. ij. meth. p.
vij. phy. Et. xij. metha. Quidam po
suerunt plures deos propter quod
fere totus mundus hoc errore seg
ductus declinauerat ad ydolatriā
preferentim tempore abraę. Contra
quos inflat. phis. xij. metha. d. Nō
est bona pluralitas principatum: v
nans ergo p̄nceps. Quidam ado
rabant solem lunam et stellas. Con
tra eos est philofophus. vij. phy.
Et. xij. metha. p̄. primus motor sub
omnino immobilis. Quidam ado
rabant ignem. Contra quos est phi
lofophus. i. polit. Regens natura
liter est dignus recto. Quidam ad
orabant aquam. Contra quos A
puleus in libro de celo socratia.

Nihil est deo perfectius et poten
tius. Quidam adorabant terram
Contra quos plato in Thimo de
ci. de? est summum bonum super
omnem substantiam omnemq; natu
ram. Quidam adorabant homines
Contra quos phis in p̄mo mte
tra. humana natura multipliciter
ancilla est. Et philofophus ij. pro
mo metha. Optimus est mundi a
ctor. quidem ima gines et feruabit
eas ne raperentur a furibus. Con
tra quos est phis. iij. de anima. Et
iij. metha. Omne agens nobilitas est
pariter. Quidem ligna. cepe. alia
accūsum. sciam. vt fuerunt egi
ptij. quos reprobat philofoph. vij
phy. et. xij. metha. primus motor
est incorporeus et immaterialis et
actus purus. Quidam asseres vt
q. p̄. prout refert Aug. x. de ci. c.
xii. Contra quos est phis. i. poli
ti. di. hominem esse rectoꝝ anima
lium. Quidam dixerunt incorrupti
bilis et superioꝝ regi diuina pro
uidentia. sed non inferiora et corru
ptibilia. et maxime hominem. Con
tra tales phis. e. xij. metha. iij. me
thaph. et. ii. de celo. Quidam dixe
runt mundus ab eterno fuisse sicut
profecquitur philofophus. vij. phy.
Loquens tamen in persona altoꝝ
philofophorum. Quidem dixerunt
siam inmoralem contra oēm verita
tem et maxime contra phis. ij. et. iij.
de anima. Vide ergo quantum fuit
obscuratum lumen rationis natu
ralis et depressoꝝ pro tenebris cō
cupiscentie. Sed quis contra anti
quos adirafor. sermone in lon
gus protrahens. phis. quid non sunt
multi hodiernis tempoꝝ? epiani
rātum nomine non factis: pagani
infidelioꝝ. et iudeis peiores: negā
tes deus paradisi: anime suūoz
talitatem. vt eorum videmus. vt li
ber? possunt dei presentis atq; pec
catis: Certe tra. quia sunt cęci. sūt
obditi. sunt sine rationis lumine di

uinam subterfugientes legem. et
vniculis carnalis affectionis ac pec
catorum pressis. et grauit. et ligati.
Et hoc loquens diuina philosophia. cum
Boetio dicebat primo de consolā.
heu q. precepti mensa profundo.
Mens hebet: et propria luce rella
cta. Tendit in externas ire tene
bras. Terrens quoriens flabitibus
ctra. Crescit in immensū noxia cu
ra. Sic quondam celo liber aperto.
Huc in ethereos ire mētas.
Cernebat rosei lumina solis. Et in
fra. Nunc la ceter effero lumine men
tis. Hec estus grauitus colla ca
thens. Delectumq; gerens pondus
re vultum. Cogitur heu stolidam
cernere terram: hec ille. Opotuit
ergo q. homo illuminaretur alio lu
mine diuino ad tollendos erroꝝes
predictos. Ideo diuina prouiden
tia et misericordia suam homo
deuto errore laberet legem quā
eternaꝝ conceperat in tempo
re p̄mo: gaudi. in factis libris an
tiqui testamenti. per suum dilectū
moysen: vt sacre litterę testantur.
Et extra de summa trinit. et fide ca
tholica. ca. firmiter per quam ma
nifeste declaratum est vniuersum deum
et tri. creatorē et prouidentē
vtriusq; atq; redemptoꝝ:
eumq; esse immortalem: gloriā
paradisi penas inferni incutendo
tuoꝝ illi male viuētibus promit
tendo gloriā bonis: et virtuose vt
uentibus. Ecce igitur necessitas le
gis diuine ratione illuminationis.
¶ Secundo lex diuina et eterna
est necessaria ratione deriuatio
nis. Vbi notandum est secundum
philofophum. vij. physico. viij. et
xij. meth. p. a primo motore des
penderet celum et tota natura. Et se
cundum Commentatoꝝem. x. me
thaphisice. Secreta dei causa reg
et natura causatur a rebus. Et phi
lofophus. v. metha. Est vniū p̄ncipi
um necessarium a quo alia de:

pendent. his prehabitis dicamus sic. Quid q est prima et principaliter simpliciter: non fm quid est causa omnium aliorum: et omnia alia originantur et dependent ab eo. Declarat hoc. pbs. r. metha. d. In vno quoque genere est dare aliquod primum. quod est metrum et mensura omnium que sunt in illo genere vlt ordine. Sed lex eterna et diuina est prima et principalis: aqua oes leges derivantur et originantur. qz est idem quod deus. vt Augustin' libro primo de libero arbitrio. d. Lex eterna est ratio summa: cui summe obtemperandum est. Et sanct' Doctor prima sede. q. xcij. ar. pmo Lex eterna e diuine sapientie. De' em est act' purus et etern'. vt dicit pbs. rj. metha. Et qm'ca. ij. metha Prima causa est magis digna iuste se et in veritate: q' ois alia essentia quia oia acquirunt esse et veritate a prima causa. i. a deo. hoc dicit veritas increata: prout scribit Salomon Proverbijs. viij. ca. per ne reges regnant: et leges conditores iusta decernunt. per me principes imperant. et potentes decernunt iustitiam Job. xxiij. Suscipe ex ore legis legem et pone sermones eius in ore tuo. Et iterum Job. xxvij. Et ecce deus excelsus in fortitudine sua: et nullus ei similis in legis: foribus Jacobi quarto. Quid e em legislator: et iudex qui potest p'dere et liberare. Audi Augustin. in primo de libero arbitrio. In temporal' lege nichil est sultum aut legitimum quod non ex eterna lege homines sibi deriuauerunt. Et. C. de prescriptione longi temporis lege finali. In fine dicitur sic. Ideo enim nostris maioribus subtilissimo animo. et diuino quodam motu ad actiones: et diuina iura perueniunt. vt in corporales constituti possint vbiq' suum finem et effectum corporalem offensa

dere: hec ubi. par'zigitur q lex eterna est prima et q ab ea omnes alie dependent. ergo lex diuina est necessaria. Et Tertio lex diuina: eterna est necessaria ratione saluacionis. Et sanctus Doctor prima sede de. q. lxxxi. articulo. iij. Quod si homo oxidaretur tantum ad finem: qui non excederet et proportionem naturalis facultatis hominis: non oportet feret hominem habere aliquid di: rectum et ex parte rationis super legem naturalem: et legem humanam positam que ab ea scilicet lege diuina derivatur: s'z quia homo oxidatur ad finem beatitudinis eterne que excedit proportionem naturalis facultatis humane. Ideo necessarium fuit vt supra legem naturalem et humanam dirigeretur etiam ad suum finem: lege diuine: cuius data: hec ille. Et d' hac lege scribit. Lancelmus. libro septimo de ira dei. ca. vij. d. Curat hominum vitam deus et vniuersos a cius animaduertit eosq' sapientes ac bonos esse desiderat hec est voluntas dei ac diuina lex: qua qui sequitur qui: obseruat deo carus est. hec ille Et cum contrarijs fit eadem ratio quia vt dicitur. primo de anima. Rectum est iudex sui et obliquis sequitur q' necessaria sit etiam lex diuina ad omnia delicta. phibenda. r'p'nc'eda. Lex em humana: vt inquit Augustin' in primo libro de libero arbitrio. Non potest omnia que male sunt punire vel prohibere: quia dum auferre vellet omnia mala: sequeretur q' multa bona tollerent et impediretur vtilitas boni communis quod est necessarium ad conseruationem humanam: vt ergo nulli mali interius aut exteriori: iprobibiti vt et ipuniti remaneat: nec cessari' fuit superuenire legem diuinam: quam omnia peccata interiora et exteriora. phibeantur. hec ex san

cto Docto. prima secunde. que. xci. articulo quarto De huius quoque legis diuine nec cessare loquitur. phimus octauus. Lex domini immaculata: id est nullas peccati turpitudinem permittens. Conuertit animas: quia non solum exteriora actus: sed etiam interiora dirigit Testimonium domini fidele: propter certitudinem veritatis et rectitudinis. Sapientiam prestat parvulis in quantum ordinat hominem ad supernaturalem finem et diuinum. hec sancti doctoris expositio.

Tertio principaliter legis diuine contemplari debemus veritate. Diuina et eterna lex tria ad hominem maxime deposit. **Q** primum est fidei. Integritas. **Q** Secundum est spei. Firmitas. **Q** Tertium est charitatis perfectiuitas. **Q** Primum igitur q lex eterna et diuina vult a nobis: est fidei integritas. Johan. xij. Creditis in deum et in me credit. hec autem credulitas et integra fides duodecim continet mysteria fm q' duodecim sunt conclusiones et articuli sacratissime fidei christiane: quorum duodecim fuerunt preces sanctissimum scilicet apostoli. p'm' namq' articulus est que posuit Petrus apostolorum princeps. d. Credo in deum patrem omnipotentem creatorem celi et terre. Secundus articulus est quem posuit Johannes euangelista. d. Et in iesum christum filium eius vni cum domino nostro. Tertius articulus est: quem posuit Jacobus sededi. d. Qui conceptus est de spiritu sancto: natus ex maria virgine. Quartus articulus est: quem posuit Andreas. d. Passus sub pontio p'piato crucifixus: mortuus: et sepultus.

Quintus articulus est. quem posuit Thomas. d. Descendit ad inferos. Sextus articulus est. quem posuit Bartholomeus. d. Tertia die resurrexit a mortuis. Septimus articulus est. que posuit philippus. d. Ascendit ad celos: sedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Octauus articulus est: quem posuit Matheus. d. Iudicaturus est iudicare viuos et mortuos. Nonus articulus est: quem posuit Jacobus i'phei. d. Credo in spiritum sanctum. Decimus articulus est quem posuit Symon. d. Et sancta ecclesiam catholicam. Undecimus articulus est: quem posuit Thomeus. d. Sanctorum communionem remissionem peccatorum. Duodecimus articulus est: quem posuit Marthias. d. Carnis resurrexio: nem: vitam eternam. Hanc. Undecimus. Immaculatus. iij. Amen. Intergritatem et articulorum necessitatem exprimens extra de summa trinitate. est. catholica. ca. primo ait firmiter credimus et simpliciter confitemur. q' vniuersi solus verus deus: eternus inueniens: et incommutabilis omnipotens: et ineffabilis: pater filius et spiritus sanctus Tres quidem persone sed vna essentia: substantia: seu natura: simplex omnia. pater a nullo: filius a patre solo: ac spiritus sanctus pater ab vtroq' abq' initio semper ac sine patre: generans filius natus et spiritus sanctus procedens. consubstantialis et coequalis: et coomnipotens: et coeterni vniuersorum principum: creator omnium visibilium et invisibilium. spiritualium et corporalium. Qui sua omnipotentia virtute simul ab initio condidit creaturam: spiritual'em et corporealem: angelicam videlicet et mundanam ac benedictam humanam quam communem et spiritu et corpo

re constitutam. Et inf. a. Tandem unigenitus dei filius christus. communit in carnatus ex maria femper virgine. spiritus sancti cooperatione conceptus. verus homo factus et anima rationalis. et humana carne compositus. vna in duabus naturis persona. vnam vitam manifestus demonstravit. Qui fecit mundum. diuinitatem immortalis et impassibilis. idem ipse secundum humanitatem. factus est passibilis. mortalis. Qui etiam pro salute humani generis. in ligno crucis passus et mortuus descendit ad inferos. resurrexit a mortuis et ascendit in celum. sed descendit in animam resurrexit in carne. Ascendit pariter in virtus venturus in sine seculi. iudicaturus viuos et mortuos. et redditurus singulis secundum opera sua. siue bona fuerit siue mala. illis cui drabolo penam perpetuam. i. istis cum christo gloriam sempiternam. hec ibi. ¶ Secundo q. lex eterna et diuina vult a nobis et ipse firmatus. Requirit enim ipse deus vt rotam spem nostram in eo ponamus. et non creatura. Sit enim David ps. lvi. Sperate in eo omnis congregatio populi. effundite coram illo corda vestra deus adiutor noster in eternum vn. Iustitiamque nostrum gubernante imperium. quod nobis a celestis maiestate tradidit eis. et bella feliciter. peragimus. et pacem decoramus. et statum reipublice sustentamus. Et ita nostros animos ad dei omnipotentis erigimus adiutorium vt neq. a rnis consideramus neq. nostris militibus. neq. bellicum ducibus vel nostro ingenio. sed omnem spem ad solam referamus. vnde prouidentiam trinitatis. vnde et mundi totius elementa pro esse runter. eorum dispositio in obsequium poda et hoc dicitur. ¶ Te

rum quod lex eterna et diuina vult a nobis est charitatis perfectibilis. Requirit nempe deus vt ipsi perfecte pro omnibus creaturis diligamus. Deuter. x. Quid dominus deus petit a tenuis vt diligas eum ac seruas dno deo tuo in toto corde tuo. in tota anima tua. Et Deut. xi. Ama itaq. dominum deum tuum et obserua precepta eius. hec ille. Ut vobis igitur diem dilectionis. et charitatis perfectionis summa nobis insinuat. profer in libro de vita contemplatiua. Et gratianus in decretis de pe. dist. ij. c. Charitas vbi sic inquit. Charitas est vt mihi videatur. recta voluntas ab omnibus terrenis ac presertim. a uerba. iuncta vero deo inseparabiliter et vnica igni quod in spiritus sancti a quo est et ad quem refertur in centis. inquinamenti omnis extraneas. corruptio nis nescia. nulli vobis mutabilitatis obnoxia super omnia que carnaliter diliguntur excelsa. affectionis omnium potentissima. diuine contemplationis assidua. in omnibus semper iuncta. summa actionem bonarum. salus morum. finis celestium preceptorum. modus. criminum. vita virtutum. virtus pugnantium. palma victorum. anima sanctarum mentium. causa meritum. bonorum premium. perfectio sine qua nullus placuit deo. cuius que nec potuit aliquis peccare nec poterit. fructuosa in penitentibus. laeta in profectibus. gloriosa in persuerantibus. victoriosa in martyribus operosa. in omnibus fidelibus. Et qua quisquid est boni operis viuunt. hec ille. Conerit igitur quisq. huic diuine legi corde. et opere consensu hic per gratiam. et in futuro pro gloria. Amen.

¶ Tertia secunda in quinquagesima. De ludo alearum. sermo quinquus.

¶ Oportet flagellauerint occident eum. Luc. xvij. Errauerunt nonnulli vehementer existimantes et secum falso reputantes. temporis amissionem nullum esse peccatum. Contra quos Bernardus ait. Omne tempus nobis impensum requiret a nobis. qualiter sit expensum. Ideo hier. suam delens infelicitatem lachrymabili voce dicebat. Vocauit aduersus me tempus vero lufobus non incongrue ac comodari potest. contra quos in notofari die aduocabitur tempus hoc namq. contempto spretos facit. et diem cultu. cuius cura spiritualis temporalisq. substantie circa detestabile ludi peccatum. tempus preciosum in vanum expensum. Et christum flagellantes. iten. cum perdis iudeis occidunt. Et quia ludus est quodammodo fons. principium et origo vniuersor. Idcirco de eo hodierna die locutus. tria principaliter declarabo. ¶ Primo. Grauationem. ¶ Secundo. participationem. ¶ Tertio. Resituationem. ¶ Primo ludi aleae fore fortune considerare debent. grauationem. et graue et horrendum vitium est vti ista conclusio ponatur. extra tra a sancto doctore. in secunda secunde q. clvij. art. ij. Ludus aleae seu fortune inuentus propter cupiditatem et auaritiam in notabile damnum proeum est peccatum mortale. quod triplici ratione probatur. ¶ Primo ratione prohibitionis. ¶ Secundo ratione transgressionis. ¶ Tertio ratione punitionis. ¶ Primo probatur ratione prohibitionis sic. Illud quod phibetur peccare pro lege ciuilem canoniam. est peccatum mortale. sed talis ludus prohibetur peccatore pro lege ciuilem et canoniam. Nazareus ciuilibis peccat vt nullus aliterus ledat. vt patet. ff. De iusticia et re

lufiusticia. Lufos autem totia virtus conatur. primum ledere. adeo vt si possit vti ad castitatem eum spoliare. Quapropter ius ciuile specialiter inuehit contra huiusmodi effrenatos lufos. prohibet ne quis aleae et fortune ludat ludo vt habetur. ff. de aleatoribus per totum. In autentica de sanctissimis episcopis. §. Interdicimus. per legem canoniam. extra de vita et honestate clericorum. vbi dicitur. Ad aleas vel tarillos non ludant nec huiusmodi ludis intersint. Nulli quis capitulum loquatur de clericis. tamen et laicis prohibetur. vnd ibi vacat argumentum a contrario sensu. quia alibi non solum clericis sed etiam laicis prohibetur. vt patet. d. xxxv. c. i. Leges em humane iuste sunt. obligant in foro conscientie. vt declarat. s. Doct. prim. a sede. q. xcvi. ar. iij. Ita q. no obseruantes eas sunt in statu damnationis. patet per Augustinum ad bonifacium. Et in decretis d. lx. Imperatores. vbi dicitur Quicumq. legibus imperatorum que pro dei veritate feruntur obtemperare no vult acquirit grandis supplicium. hec ille. Et extra. De maioritate et obedientia. ca. ij. et ca. Solite. dicitur. Qui non obediit scriptis. morte moriatur. ergo ludus tarillorum qui est cupiditate principaliter in notabile damnum. primi fit est peccatum mortale. ¶ Secundo. probatur ludum predictum esse peccatum mortale. ratione transgressionis. sic. Quicumq. transgreditur aliquid preceptum diuine legis peccat vtiq. mortaliter. Sed talis lufos transgreditur nedum preceptum diuini. sed quod grauius est omnia precepta legalia transgreditur et conculcat. ergo ludus aleae et cartarum est peccatum mortale. Quod autem lufos transgreditur omnia

precepta dei patet discurrēdo sin-
gula. Primum trāsgreditur primum
preceptū. De adoratione veneratione
ac dilectione vnius dei. Co lit
enim lufor duos vel tres tabillos.
Co lit imagines z figuras creatas.
Nam ista deo p̄ponit. v̄glo. sup
illud apli. Quoz deus venter est.
dicit hoc enim ab homine colitur:
quod p̄re ceteris diligit. Subiicit
enim se lufor iurisdictioni tabilloz:
illis obedit: illos veneratur. adeo
vt tabillos inuoluat serico. et odo-
re perfuso: ap̄ cor in bursa retineat
at illos osculatur: illis se p̄medat.
Et sic maledictus lufor: effi cit̄ ydo-
lātra pessimus: quod est peccatum
maximum. peccant sc̄do cōtra se-
cundum p̄ceptum: quod est. Nā s̄
sumes nom̄ en dei sui in vanum.
Proprium est v̄giz luforum men-
dacijs v̄ri. z se pluris armare: dū
vnius affirmat: sua p̄cta apparuit
se. alius negat: vnius dicit vni. alij
aliud. In vanum certe nom̄ en dei
assumunt: quod scelestus est. non
desinat maledicta contra ip̄m dei
contra beatam virginē: contra s̄
cros p̄ferre blasphemā: z abnegā
fidem baptisimū. euāgeliū. cruci-
fixum. Et quid aliud est barataria
nisi fons oim blasphemiaz maledi-
ctionū z abnegationū. Et quid est
barataria nisi bacharia quia luso
reaganū dei ch̄stum agreduntur
etiam cum armis ac pugnis imagi-
nem eius ac virginis marie ferūt.
Quid penis referam. Deo oipoten-
ti sic pas faciunt: spūit: strident
contra ip̄m: quem p̄dicitores appellat
et matrem eius meretricem. Con-
tra tertium p̄ceptū peccat̄ nephā-
di lufores. Quia quanto sunt ma-
iora festa: tanto libentius bus bar-
tarijs ea pollunt. et maxime fa-
cratissima festa natalis domini no-
stri iesu xpi. In quibus pater eter-
nus pro nostra salute nati voluit

filium suum in hunc mundū. Male
dicti vero lufores in v̄terperium tā-
te festiuitate et contēptū tanto-
rum mysterioz. dies z noctes dis-
cūt in somnīs. dyabolictis vacātes
ludis. immo res effecti tanto vni
beneficioz. O grande peccatum.
O celum quomodo non abscondis
faciem tuā a nobis: O sol quomo-
do non trahis lumen tuum: O ter-
ra quomodo nō cōtremiscas: O ho-
mines p̄i z iusti quomodo nō stetit
in tā execranda iniuria creaturaz.
Nascitur ch̄stus paruulus. paup̄
lugēs in p̄sepio pio salute homi-
num. et ecce blasphematur in ludo
hoc est quod faciunt lufores: in a-
gendum gratias deo pio beneficio.
Contra quartum p̄ceptum peccat̄
lufores quia non honorāt patrem
neg matrem. imo eos spernūt v̄-
tuperāt. Efficiunt erga eos duri z
obstinatissimi. Non acquiescūt eo-
rum admonitionibus. Non veniūt
eorum confessores: neq̄ religiosos
ceteros. Et quod longe horribili-
us est cum aliquando perdidērūt. cla-
mant cōtra patentes: imponūt sup
eos manus sacrilegas: maledicūt
hanc z conceptionē: et partus male-
dicunt vberibz matris: maledicūt
ammatibus: co xopibus parentum
auoz et proauoz. O pessimi filii.
O damnatissimi filij: quia liberabūt
vos a gladio iustissimi dei. Contra
quintum p̄ceptum peccant luso-
res: quia iter eos oboliūt iurgia
contumelie: litas: arma capiunt: se-
ferunt: mittūt: occidunt: sicut ac-
cidit Ierone superiorū amio. Un-
de lufor: pro d̄ra vni? s̄dū fuit
occisus ab altero lufore. Mianēt
silij quotidie z vroz. heu misera
voz: quotiens reuertitur maritus
lufor: z spurcissimis verbis eam ag-
greditur: ruit z impet̄: vt leo ru-
gēs: occidit propterea parentes
vicinos. amicos. p̄torinos lingua

sua venenatissima: nuntia: rādo
detrahendo. susurrando. et alioz
fama extingnendo. Contra sex-
tum p̄ceptum peccant lufores.
Nam qui sunt dediti ludo cū nō ha-
bent ad ludendum furātur rapūt
et depeданitur. vel a parentibus
oculre accipiendo vel a vicinis.
vel a magistris. s̄ in exercitijs sunt
a vniobus m̄chanicorū: a iuriferis
ab vniobus localia. m̄ntichas. co-
rigias: et v̄stes. sponunt p̄ pigno-
re. subrahunt nec cessant. Familie
sue permituntur fuoz mori fame: et
sepe in tantā demencia non veniunt
lufores vt proprias viros vendāt
et aliquando vtros spoliant. alle-
nāt omnia vsq̄ ad brachas. Cōtra
septimum p̄ceptum peccant luso-
res. Tales enim vt plurimum sunt
lasciu: carnales molles. luxuriosi
sodomite. meretricatores. Nec mi-
rum. Nam tales sunt gule dediti.
papatores. iurgitatores. ebriosi
Nunquam teiunant etiam in die
veneris sancti. Et inde ostēdit
cogitationes lascie. verba impudi-
ca z innumerabiles actus bestia-
les. Contra octauum p̄ceptum
peccant lufores iustificando false
vnius enim lufor iuste defendit
alium et hoc non illis est creditū
nullis fides adhibet. omnes eos
fugiant. nullus de eis confidit. nul-
lus eos vult pro rebus. quia s̄t
infames et testificari non possunt.
Ostenduntur digito: et merito:
quia ab omni veritate sunt alieni.
Contra decimum p̄ceptum pec-
cant lufores quia et quo octo fuit
non laborantes: non acquientes
sua industria res alienas deside-
rant. et per phas et nephas deside-
rent habere. Et quis possit de
vni enarrare diluunt peccatoz
abominatiōum z offensionum lu-
sorum. Et quis possit explicare in
commentis a que inde sequuntur.
S̄dū Basilium in exameron 309.

remissam efficit animam et inuit
lecta dei p̄cepta impedit. nec des-
lecta sua potest ad memoria re-
uocare (sed oblitiscis eorum: nec
se igitur ad penetrā et ita pau-
latim omibus bonis p̄tinatur: hec
ille. Tale enim ludum etiam paga-
ni abominantur. vt Titius in p̄-
mo de officijs. Unum genus locan-
di est illi berale: petulas flagitio-
sum: obcenium: hec ille Quid tur-
pius dicemus contra pessimos lu-
sores: Sunt enim co xprores: citi-
tatem et rerum publicarum: sunt
deuastatores inuenum: sunt cofuso-
res parentelle: sunt torius vire hu-
mane sc̄dā lum: sunt dyabolici: ma-
nari: sunt sentina et cloacha om-
nium fetorem z criminum. In eis
regnat peccatum superbie. in eis
regnat peccatum iudicie. in eis re-
gnat peccatum luxurie. in eis re-
gnat peccatum tre. in eis regnat
peccatum gule. in eis regnat pec-
catum accidie. in eis regnat dya-
bolus huius sceleris inuento: ac
fauor: Etideo Ch̄sfo. Non deus
sed dyabolus dat ludere. Et Cy-
prianus in epistola contra aleato-
res que incipit. Magna nobis de-
dit. Alec̄tuba est dyaboli laque-
us manifestus. venenum letale:
serpentis dyaboli malum et dele-
ctatio: vulnus insanabile vbi dya-
bolus p̄sto est et ad captiendum
submissus et cum ceperit de capti-
uo triumphare: vbi demencie fu-
ria: venale peritium z colloquij
serpentinis dyaboli: rabiosa amicitia
ostiosissimi sceleris in auitas et fra-
teritias disc̄dans illic cōtra
et audacia sc̄cia: mēs insana: ac
ferina impatientia: ibi possessio-
num amissio: et p̄monstratio iugit-
rum et furens demētia. hec ille. Et
ibidē xpianus q̄ales ludit dyabolo
in molis aucto: z manus poluit.

Christianus quicunq; es & alea ludis hoc primo in loco scire debes quia non es christianus sed ethnicus: et dominicum pceptum in vanis sumis hec ille. Et quis dubitat iam q; ludus sit peccatum mortale. ¶ Tertio pbatur ludu esse peccatum mortale ratione punitiois sic. Nullus punitur in hoc mundo erin alio penis maximis ab ecclesia et a deo eius sponso nisi p peccato mortali: sed pdictos ludos maximis punitur penis ab ecclesia et a deo hic & in futuro. ergo talis ludus est peccatum mortalisimum. Nam ecclesia sancta ludos deponit et eos excommunicat pceptis. vt patz in decretis: dist. xxxv. c. episcopus: vbi sic dicitur. Episcopus aut pbyter: aut diaconus: alee aut ebi etati deseruiens: aut deponatur: aut certe damnetur. i. deponatur Subdiaconus aut: aut lector: aut cantor similia faciens: aut de sinat: aut communione puietur: similitur et laicus. hec ille. Ergo talis peccatum mortaliter. Debet tñ primo moneri. & si non se corripserint: tunc sunt excommunicandi. Excommunicatio autem non inferitur nisi pro peccato mortali: vt. f. Doct. tit. ij. senten. di. viij. q. ij. ar. primo. ergo talis ludus est peccatum mortale. Aduertendum tamẽ q; ludere ad fortunã quid modicũ vt pueri faciunt: vel ob recreationem moderate. non videtur mortale. vide. ff. de aleatoribus. l. sine. dicitur. Quod in coniugio. vespendi causa ponitur in cã rem ludere famuliam pmititur. Et hoc etiam videtur inuolueri sextus capituli illi: et modo loquẽdi. dicit enim deseruiens: quod venotat frequentat id est valed: frequenter deditus in do quod sit communiter et cupitate. vis viterius audire q; grauidẽ pponderosum: q; horribile: q; odibile sit coram iustissimo deo: Des

perfecto iustissimus in hoc mundo feuerissime punit ludos. Nã ait quando oculi ludoz ceciderunt sui per mensam ludoziam: aliquando verati sunt terribiliter a demone aliquando os eoz inuersum est ad patrem posteriozem: aliquãdo fulgure percussit. Recitat enim vt cetera taceam: beatus Huellẽm? pe raldus ordinis pdicatorũ in sua ludo fia. Quod dum quidam ludos ludendo iuraret per oculos deo: cõtinuo eius oculus ex capite etiam coram oculis super mensam ludoziam cecidit. Refert etiã de quo dicit sagittario: qui ludens perdit erat: vnde repletus ira cõtra. de um: versus celus: sagittam emisit. Sequenti autẽ die. eadem hora. dum pdictus luderet. omniũ ludentibus. in medio ludentium cecidit & celo eadem sagitta sanguinolenta. Punit insuper iustissimus deo? maledictos ludos in alio mudo: quia eternaliter eos cum ceteris familia dyabolis in ignem eternũ transmittit. Legitur etiã q; in Sahara ciuitate: dyocelis: colonisensis: miles quidam Themo nomine: sic deditus fuit ludo: tãtũ esse: vt die ac nocte semper parat: esset ludere. Nam in ludo fortuna rissimus erat & multoz marisipia vacuabat. Nocte vero quadam: de mon in specie humana: vt cum eoluderet ad domũ illius intrauit. habens saculum nummis plenum: & diu ambo luserunt. Cum autẽ de mon vinceret et militi pecunia diceret: iratus dicit Nunquid dyabolus estur? Et ille nunc satis est Appropinquat enim tempus martiale oporet nos ire tollens illum per rectum traxit. Eius vero rovisera regulis retrahentibus miserabiliter excauit. Et quid de copoze ludos actum sit. vsq; hodie ignozat. Mane relique vice rum regulis inherentes reperte sũt

O maledicte ludos. O dyabolica creatura. O perditre in copoze & in amara: expecta vidiãtam dei. Expecta fulgur de celo. Est impossibile q; deo non puniat te. Immo te ipsum punies deo permittente. Quot ludos seipos necauerunt. Quos seipos suspenderunt: Quot se proiecierunt in fluio: Quot sunt a dyabolo perfocati. Quot in copoze & aia perierunt & in inferno sepulti sunt? Ecce ergo grauitas tam mortalissimẽ & nephãdissimũ scelere: tribus clarissimis rationibus declarata.

¶ Secundo principaliter ludi aledentes domos: sũt puiati a cõtionem participationem. Duodecim sunt genera participatiois in ludo vt Et i oes grauitur peccant: et aliq; hõiu aliquãdo moziunt sicut titel hõiu ac principales ptiãtes in ludo sũt ipsi ludos. Nam talis ludus fiat sine publice sine puiatiõem. Et aleatores dicuntur: qui ludos alearum apud se retinent. causa lucrãdi finis: et caupones dicitur: qui cauponiam & stabulum. exercent. si. nante caupones: stabularij. l. i. caupones. Et hi ludos mortaliter peccant. Et hi ludos participantes in ludo sunt facientes vendentes aleas: talios: cartas: sine alia instrumẽta: quib; ludos fortune ereretur. Et quia vt pluribus homines vsũtur huiusmodi ad peccatum mortale: quib; ludos fortune ereretur. Ideo tales non videntur posse excusari a peccato mortali. Unde nec absoluentur nisi talia dimittant. Angu. de pe. di. v. c. fallas. ca. negocium. Et c. fratres. Uul. etiam dicit q; non est securum de talibus viuere: quopantes: sunt non corrigentes aut punientes maledictos ludos. Nã maledictum non debet esse impunitum vel alia ex quibus sũt taxilli & carter & hmoi. hi enim efficacia causã

prebent auaricie: blasphemie. & innumerabilibus malis. Similes enim sunt et qui studiose dat gladiuz ad occidendũ. ¶ Tertio participantes in ludo sunt qui ludentibus meras vel domos ad ludendum. ff. de adulterij. l. Qui domus. verum si non constet de ludo: q; ignozant non tenentur. vt habetur in autentica. De ecclesiasticis titulis. §. Si quis in sua domus. Et. ff. de publica mis. l. contẽ ferro. §. dominus. Et. ff. de actio & obligatiõibus. l. Et. maleficijs. §. vniuersi. Et tales concedentes domos: sũt puiati a cõtionem in iuramentis: ita q; si sibi fit surrum vel aliud. non habent actionem. vt patet. ff. de aleatoribus. l. i. Et simõnem: intelligitur de illis qui cõliges. ¶ Primi ac principales ptiãtes in ludo sũt ipsi ludos. Nam talis ludus fiat sine publice sine puiatiõem. Et aleatores dicuntur: qui ludos alearum apud se retinent. causa lucrãdi finis: et caupones dicitur: qui cauponiam & stabulum. exercent. si. nante caupones: stabularij. l. i. caupones. Et hi ludos mortaliter peccant. Et hi ludos participantes in ludo sunt facientes vendentes aleas: talios: cartas: sine alia instrumẽta: quib; ludos fortune ereretur. Et quia vt pluribus homines vsũtur huiusmodi ad peccatum mortale: quib; ludos fortune ereretur. Ideo tales non videntur posse excusari a peccato mortali. Unde nec absoluentur nisi talia dimittant. Angu. de pe. di. v. c. fallas. ca. negocium. Et c. fratres. Uul. etiam dicit q; non est securum de talibus viuere: quopantes: sunt non corrigentes aut punientes maledictos ludos. Nã maledictum non debet esse impunitum vel alia ex quibus sũt taxilli & carter & hmoi. hi enim efficacia causã

ma gaudij luctus occupat. h. n. m. r. m. d. u. i. n. o. l. u. m. i. n. e. p. r. i. u. a. t. i. u. s. i. u. s. t. o. d. i. c. i. o. d. e. i. c. e. c. i. e. s. t. i. c. i. t. u. r. i. n. t. e. n. e. b. r. i. s. p. e. c. c. a. t. o. r. u. m. a. m. b. u. l. a. n. t. e. s. e. u. n. e. p. h. a. n. d. i. s. t. i. m. i. s. l. u. s. o. r. u. m. b. u. s. d. e. q. u. i. b. u. s. h. e. r. i. d. i. x. i. m. u. s. x. p. m. c. o. n. t. e. m. n. i. t. t. r. i. d. e. n. t. f. l. a. g. e. l. l. a. n. t. a. c. d. e. m. u. s. v. t. i. n. q. u. i. n. t. p. r. o. p. o. s. i. t. a. v. e. r. b. a. p. o. s. t. q. u. i. f. l. a. g. e. l. l. a. u. e. r. i. t. v. a. n. a. s. t. f. a. c. r. i. l. e. g. a. s. c. h. o. r. e. a. s. d. e. d. u. c. e. n. d. o. c. r. u. c. i. f. i. g. u. r. d. e. q. u. i. b. u. s. h. o. c. m. a. n. e. t. r. i. a. c. o. r. e. p. l. a. b. i. m. u. r.

¶ Primo. Gratulationem.

¶ Secundo. Malignationem.

¶ Tertio. Punitionem.

¶ Primo circa choreas considera re debemus gratulationes. s. m. d. Al bertum magnum. i. ij. sen. di. c. xvi. Choree possunt licite et illicitae fieri de illicitis ait ipse. d. Albertus. Puto q. quinq. concurrunt in chorea non sit reprehensibilis. ipse mo si fiat tempore debito. s. p. mo gaudij vel tempore victorie aut licitacionis huiusmodi: vel in aduentu amicitie: terra longinqua. Scdo si fiat cum honestis personis. de quib. non sit mali presumpcio. vt cum lechatozibus vel lechaticibus. Tertio si fiat a psonis secularibus. Nam monachis. clericis. puto omnem choream esse illicitam: q. in alijs dnt occupari. Quarto si honesto modo fiat non gelicitationi: nimum inhonestis vel indignatis. Quinto si cantus vel musica exercitatus in his non sit de illicitis. sed de moribus vel de deo: de melodia non est curandum. quia in talibus necessarius est fieri melodiandi leni: que aliquo aliter exprima timo dum coradi: hec albert. Sed his cessantibus chorea est pctm mortale quod triplici rone declaro.

¶ Primo. ratione luxurie.

¶ Secundo. ratione offense.

¶ Tertio. ratione circumsantte.

¶ Dico primo et principaliter: q. chorea est peccatus mortale ratio ne luxurie: quando. s. ad illu finem

aliquis ballat et corezatur vt se vel alios incitat ad luxurias. Et probatur sic. Illud cuius finis malus est ipsum quod malus est vt patet per philosophum. i. ij. Thopi. ij. phy. et ij. de anima. Et per. f. Docto prima secunde. q. i. ar. ij. Ubi dicit q. actus humani spectem sortuntur a fine. Et Aristot. in ethicis. Quicunq. me chat vt propter auariciam: auar. dicitur. non mechus. Sed finis corezandi qui est luxuria est malus esse peccatus mortale. Quia videns mulierem ad concupiscenduz eam iam mechat. est eam in corde suo.

¶ Et Math. xv. De corde exeunt cogitationes male. ergo corezare ad incitandum me vel alios ad luxuriam est peccatum mortale. ¶ Secundo choream esse peccatum mortale probatur ratione offense sic. Illud per quod homo facit vt operatur contra omnia sacramta ecclesie sic est peccatus mortale. hoc patet de se sed choreazere ratione luxurie incitande in se vel in alios: est contra omnia sacramta ecclesie. ad minus consequenter. Probatur discurrendo per singula. Nam choreazere contra baptismum militat. Quia q. vt patris eius non tenent ad baptismu. p. m. i. t. renunciare dyabolo & pompis eius. per choreaz. p. m. i. n. o. m. e. n. t. f. r. a. n. g. i. t. s. e. q. u. e. n. s. d. y. a. b. o. l. u. m. & p. o. m. p. a. s. a. c. o. p. e. r. a. e. u. s. C. o. t. r. a. s. a. c. r. a. m. e. n. t. u. m. c. o. n. f. i. r. m. a. t. i. o. n. e. s. m. i. l. i. t. a. t. Quia in ipso suscipit signu crucis: in signum q. est redemptus sanguine christi effuso in cruce. et ipse ponit sibi in capite o mamentis varium dyabolo instigare. Contra sacramentum ordinis militat. choreazans: quia cum ordinemur clerici ad cantandum officium & verba dei et precipue in festis ad consolationem spiritualem populi ipse de choreazans eius socijs: officiat in ecclesia dyaboli que est locus vnitatis. vt in theatriis plateis: in sa

lis: cantando cantilenas. ubi sunt verba dyaboli. i. amous carnalis. et proferendo verba vana & turpia per que auertunt populos a vesperis & predicationibus. Contra sacramentuz matrimonij militat. Quia tibi maxime incipit promissiones et matrimonia clandestina. et ab yrozariis multavaria desideria concipiuntur ibi contra fidem daram in matrimonio non contentis pro pria sed aspirantibus ad aliena. C. o. t. r. a. s. a. c. r. a. m. e. n. t. u. m. p. e. n. i. t. e. n. t. e. m. i. l. i. t. a. t. Quia totam compunctionem contritionem & bonam voluntatem satisfaciendi ibi perdit alius cogitationibus repletis. C. o. n. t. r. a. s. a. c. r. a. m. e. n. t. u. m. e. u. c. h. a. r. i. s. t. i. e. q. u. a. c. u. m. s. u. s. c. e. p. t. u. r. i. t. c. h. r. i. s. t. u. m. i. n. c. o. m. m. u. n. e. p. a. s. c. h. a. l. i. i. p. s. u. m. e. i. c. i. t. e. x. t. r. a. c. i. u. i. t. a. t. e. m. a. n. i. m. e. a. d. c. r. u. c. i. f. i. g. u. r. a. n. d. u. m. e. u. m. i. n. i. s. u. a. c. o. u. e. r. s. a. t. i. o. n. e. m. m. u. n. d. a. n. a. C. o. n. t. r. a. e. x. t. r. e. m. a. v. n. c. t. i. o. n. e. m. m. i. l. i. t. a. t. Quia pedes consecrandi vel qui iam consecrati sunt oleo sancto eos mouet in offensam deit ergo ratione offensus choreazans mortaliiter peccat. ¶ M. i. l. i. t. a. t. c. o. n. t. r. a. o. m. n. i. a. s. a. c. r. a. m. e. n. t. a. P. r. o. p. t. e. r. a. c. h. o. r. e. a. z. a. n. s. m. e. r. i. t. i. s. s. i. m. p. r. i. u. a. n. t. u. r. f. o. c. i. e. t. a. t. e. s. a. c. r. a. m. e. n. t. u. m. a. z. q. u. o. s. a. n. c. i. t. a. n. t. u. m. q. u. o. n. i. b. i. p. e. r. u. s. n. i. l. q. u. o. d. a. m. o. n. i. u. s. v. n. d. e. A. u. g. u. s. t. i. n. u. s. i. n. q. u. o. d. a. m. s. e. r. m. o. n. e. q. u. i. i. n. c. i. p. i. t. N. o. n. d. e. b. e. m. u. s. m. i. r. a. r. i. f. i. c. a. i. t. N. o. n. e. m. i. z. e. s. t. i. f. e. s. s. e. r. u. s. s. i. m. u. m. c. h. r. i. s. t. i. a. n. u. m. n. i. i. t. o. t. o. a. n. i. m. o. o. d. i. s. s. e. v. t. d. a. m. n. a. s. s. e. q. u. e. r. d. i. g. i. t. s. e. c. u. l. u. m. a. m. a. t. f. e. r. m. o. n. e. s. i. n. q. u. o. d. u. l. t. i. m. o. s. d. i. g. i. t. s. a. l. t. a. t. i. o. n. e. s. v. e. l. m. o. r. t. u. s. i. n. c. o. m. p. o. s. i. t. o. s. G. l. i. a. s. i. f. u. g. i. t. c. h. r. i. s. t. i. a. n. u. s. m. a. g. n. a. m. g. l. o. r. i. a. m. s. i. b. i. a. c. q. u. i. r. i. t. e. t. i. n. t. e. r. s. a. n. c. t. o. s. d. o. m. i. n. i. a. n. t. n. u. m. e. r. a. b. i. t. u. r. h. e. c. i. l. l. e. S. e. c. u. m. p. r. e. s. e. n. t. u. r. r. e. f. e. r. t. b. e. a. t. u. s. G. r. e. g. o. r. i. u. s. l. i. b. o. d. y. a. l. o. g. o. r. u. m. : d. e. q. u. a. d. a. m. p. u. e. l. l. a. d. i. c. t. a. v. e. l. r. e. l. i. g. i. o. s. i. s. c. u. m. m. o. n. a. l. i. b. u. s. m. i. s. a. q. u. e. l. i. c. e. r. a. t. i. a. s. e. f. f. e. d. e. u. o. t. a. b. e. a. t. e. v. i. r. g. i. n. i. t. a. m. e. n. h. u. i. u. s. m. o. d. i. t. o. c. i. t. e. t. c. h. o. r. e. i. s. p. u. e. l. l. a. r. u. m. b. e. a. t. e. r. a. d. i. t. a. h. u. i. c. q. u. a. d. a. m. n. o. c. t. e. a. p. p. a. r. u. i. t. i. p. s. a. v. i. r. g. o. c. u. m. m. a. g. n. o. c. o. m. i. t. a. t. u.

virginuz puellaruz: que albis erat indute. Cum quibus dum musa affectaret esse et eis associari. dixit ei virgo maria. q. si vellet cum eis esse abstinere et deinceps ab omni leuitate et risibus et iocis: vt tripudiarit & cantu ac saltu & huiusmodi: et sic die. xxx. veniret p. ea. Quod quicquid puella ageret: vt parentes mirare videret de tanta copolitione & mutacione: interrogarent causam: exposuit eis visonem. et promissionem sibi factam a beata virgine. quod & impletum est. Nam. xxx. die febre cor cepta. i. xxx. die virgo apparuit comitata puellis: tunc musa cepit exclamare. Ecce domina venio. Et sic beato sine quodam. vbi dominus Antonius concludit di. Sicut ergo non potuit ista musa associari scitis nisi abstinere ab huiusmodi iocis et vanitatibus: quia tales sunt inimici dei & sanctorum. ita nec choreazans nisi hmoi dimittant qui autem non associatur sanctis: cum demonibus opz associari: hec ille ergo patet q. chorea sit pctm mortale ratione offense. ¶ Tertio chorea est pctm mortale ratione circumsantte. Nam quia est pctm mortale ratione circumsantte. Et hoc multipliciter. Nam ait. Vt chorea ducta in ecclesijs videtur peccatum mortale: quia dum sermone qui incipit. Non debemus mirari. sic ait. Non enim est esse verissimum christianum nisi toto animo odisse vel damnasse: que religio: diligat saltationes vel motus incompolitos. G. l. i. a. s. i. f. u. g. i. t. c. h. r. i. s. t. i. a. n. u. s. m. a. g. n. a. m. g. l. o. r. i. a. m. s. i. b. i. a. c. q. u. i. r. i. t. e. t. i. n. t. e. r. s. a. n. c. t. o. s. d. o. m. i. n. i. a. n. t. n. u. m. e. r. a. b. i. t. u. r. h. e. c. i. l. l. e. S. e. c. u. m. p. r. e. s. e. n. t. u. r. r. e. f. e. r. t. b. e. a. t. u. s. G. r. e. g. o. r. i. u. s. l. i. b. o. d. y. a. l. o. g. o. r. u. m. : d. e. q. u. a. d. a. m. p. u. e. l. l. a. d. i. c. t. a. v. e. l. r. e. l. i. g. i. o. s. i. s. c. u. m. m. o. n. a. l. i. b. u. s. m. i. s. a. q. u. e. l. i. c. e. r. a. t. i. a. s. e. f. f. e. d. e. u. o. t. a. b. e. a. t. e. v. i. r. g. i. n. i. t. a. m. e. n. h. u. i. u. s. m. o. d. i. t. o. c. i. t. e. t. c. h. o. r. e. i. s. p. u. e. l. l. a. r. u. m. b. e. a. t. e. r. a. d. i. t. a. h. u. i. c. q. u. a. d. a. m. n. o. c. t. e. a. p. p. a. r. u. i. t. i. p. s. a. v. i. r. g. o. c. u. m. m. a. g. n. o. c. o. m. i. t. a. t. u.

Ita non tamen mortale. Item secundum dominum Antonium est peccatum mortale chorea dum sit cum tali: tanta superbia vel vana gloria: que sit peccatum mortale. Idem cum sit tali affectu: ut choreas propter sequendum illam talem deliciarionem choreandi: nihilominus esset paratus transire ad dei preceptum vel ecclesie secundum dominum Antonium: est mortale. Item secundum eundem: quando choreas ratur inordinato amore choreasatur ut etiam si scit et aliquam vel aliquam propter hoc cadere in peccatum mortale: tamen ad hoc vellet choreizare mortaliter peccat. Quod secundum dominum Antonium quando chorea fit talibus gestibus: aut verbis que in se occasio sufficiens sunt: ad prouocandum: vel se vel alios ad luxuriam est peccatum mortale. Et ita patet quante grauitatis atque deformitatis sit ipsa chorea. Quam de testans beatus Ambrosius in epistola ad Sabatinum dicit. Quid vris tam deformis: visibili spectaculo: quam histronicos insinuaris gestibus: et femineo visu mentibus molire. Delitiarum comes et luxurie fomentum: est lasciuia saltatio. Nempse corporalia confideremus: nihil turpius quam cum mulieribus nuscere choreas. Sgere crimines rotatiu circuire motus: concupere manibus: percutere pedes: turpius plaudere sono. hec illi. Sic ad secundam partem accedamus.

Secundo principalem circa choreas collidere debemus malignitatem: siue malignitatem. Triplex est malignitas pessima chorearum. Prima est dyabolica inuentio. Secunda est dyabolica equitatio. Tertia est dyabolica erectio. Prima igitur malignitas chorearum est dyabolica inuentio. Dyabolus enim omnium inuentor malorum chorearum inuenit. In ea enim

proprie est iter circularis et motus dyaboli. De quo dicitur. Job. c. i. quod interrogatus a deo. vnde venires. respondit. Circuui terram et perambulauit eam. Et i. pe. v. c. Aduersarius tuus vester dyabolus circuit que res que enim deuoret. Et Abachuch iij. Et redierit dyabolus ante pedes eius stetit et mensus est terram aspexit et dissoluit geres. Et ad hac veritatem declarandum habentur duo exempla notabilia. Primum ponitur a Magistro hypozie scolasticum in principio super exodum dicens quod in egypto erat quidam taurus que et plinius attestat se vidisse. hic erit improbus egressus deo sita min habens in humero dextro signum candidum instar lune et corniculata. Ad quem cum confluere pyle cum omni genere misicorum aggrebantur et ipse eleuabatur in aere: et super eos tanquam saltans ferrebat. Et illi egypti ad mortu vel stationem ipsius in terra mouebatur et stabant et eadem die euanecebat qua apparet. Et sic dicitur illa dyabolo in tauro transfigurato ballare. Et exinde ad alias nationes deuenit ars ballandi. Aliud exemplum recitat in libro de apibus vbi dicitur in quodam caluo vna die apparu uerit multi demones in formis diuersis masculinorum et femininarum: ballantes tripudiantes. Ad quorum spectaculum exterrunt omnes de castro. Et cum ipsi demones compleuissent multos et varios ballos euauerunt. Et sic viri et mulieres ballare didicerunt. Dyabolica igitur est inuentio. Quia vt dicitur. xvi. q. ii. c. vi. Conatur omnibus modis humanus genus pervertere atque perturbare. Est enim magister et ballantes sunt discipuli ac discipule eius. Secunda malignitas chorearum est dyabolica erectio. hanc erectionem dicitur aquila volitans. go. euangelista a

hoc. ix. c. d. vidisse locustas ascendisse de puro sumi. hic pute? est fornax infernalis. Et quia dyabolus emittit fumus concupiscentie: lasciuie: carnalitates atque vane glorie vt tripudiantes omnino sicut ceci. hic fumus obscurat solem et aere et intellectum et rationem. quia videntur carnalitate accendi non recordantur de deo: non de gloria paradisi: non de inferno: non de morte. Locuste ascendentes sunt choreas: qui bene per locustas describuntur. Na locustae ectos gressus non habent: nec volam vt aues sic choreizantes solum rectam non habent ad voladum in celum: nec rectos gressus ad bene operandum. he locuste ascendunt super terras discurrendo et saltando. Et sicut locuste non habent regem vt dicitur proverbi. penul. sic choreizantes sunt estrenati et inordinati sine ratione: ad modum animalium irrationabilium: leuitate imperu passionis viuuntium. Et vere locuste sunt que venerunt in egyptum nihil viride reliquentes: sed totam mentem consumentes: vt habetur. Eros. x. Sic choreizantes totam pulchritudinis spiritualem consumunt: et ibi omnia bona desidia euaneceunt et omne quod spirituale est ipsa sua lasciuia corrodunt et comedunt. Tertia malignitas est dyabolica equitatio. hanc malignitatem sub infertur Joannes in eodem capitulo dicens. Similes equis paratis ad prelium. Nam sicut homines vtuntur equis falleratis ad impugandum inimicos: sic dyabolus vtitur mulieribus et iuuenibus ornatis ad impugnam dum fideles et timo caros: qui sunt inimici demoni. Et sicut equus odorato bello appetit currere ad campum: ita vane mulieres et iuuenes lasciu currunt ad talia locustarum in choreis possint ostentari

et currunt ad talia locustarum: et ipsa astates proferuntur. Nam omnia in hoc peccato habentur armadyaboli ad bellandum et vincendum: et ad faciendum cadere in peccatum maxime luxurie. Tribus enim modis facit dyabolus cadere in luxuriam. modo per visum. modo per colloquium. modo per tactum. Et in ballo omnia ista concurrunt. Na ibi sunt verba lubrica: et modulaciones cantium. Ibi est fixa visio facierum. Ibi est tactus manuum ignitarum. Et ideo est tali vicinitate et appropinquatione. modo per colloquium. modo per visum. modo per tactum: sepe ignis concupiscentie inflammarit. Et ideo nullus fere est tam fortis: tam prouidus: tam sanctus qui non vincatur. vnde Augustinus in sermone incipiente non debemus mirari ait. In saltationibus: dyabolus spargit dulcedines luxuriarum vt feratitium innocentium sibi comparet antecedens viuuntium. Et hic bene verificatur dictum Hieronymi. feruescunt mentes libido domat. Et Augustinus bene subiungit in sermone allegato. Redit ad domum matrona malis uocibus simulata. Redit virgo inquit natis auribus nec virgo integra nec mulier maritata. Redit turba adolescentium: nec dum mulieribus conuicta: conscientia la cerata: hec ille. vnde Hieronymus. No cre do dicenti se illesum abisse ad inspectione spectaculorum. Et subdit. iterum Joannes eodem captulo. facies eorum tanquam facies hominum. Non dicit facies hominum. Quod dicitur propter hoc. Choreizantes namque exterminant facies suas: vt dicitur. Dabit. vi. id est extra terminos naturales trahunt dum. f. cum sint nigre: vel crocei coloris: per cerusam et purpureum colorem picte: apparent albe et rubicundas. Iuuenes vero

carnebus atq; lascius accipiscē
tū succē: vt bestiales appetitus
consequi valeant: diuersimode sese
transformant. Nam aliqui facies
mulierum. Aliqui earum dem vesti-
menta. Aliqui facies virozum. Ali-
qui facies senum: nonnulli faciem
figurāq; dyaboli ferre non desinūt.
Et sic dyabolus in diuersarum ve-
rum species atq; imagines retrā
figurā: quo animas chasti sangui-
ne redemptas decipiat. ita dyabo-
li: et lasciu iuuenes atq; effre-
nati agere conantur. Nam laruari
et mascarari ne ab alijs cognoscan-
tur omnia perquirunt loca: domos
intran: monasteria monialium vi-
sitant: vbi quorū sacrilegia: quot ho-
renda quod nephanda perpetren-
tur peccata: quis enumerare pos-
set. hā miseri: hā cecili: hā dyaboli
comines: pro momentanea: pro
modica: pro temporalī delectatio-
ne magna: et eterna gaudia para-
disi perditis. dyabolosq; subijcten-
tes: quia nedum eius equi estis: im-
mo imago sua q̄dū facos: laruas
et mascarans depozitate. vt patet
per Augustū. de cons. dist. v. c. fu-
cāre. vide in. c. nullus presbytero-
ru. c. iij. d. Et extra de vita i hōne-
sta. de. c. Eum decorem. Et q̄ plus
est in humilitate vanitatis: quā
plures viuunt habitu monachi-
et religioso. Qui grauitur profecto
punitendi sunt. vt patet in auten. de
sanctissimis episcopis. v. l. i. mo. Et
ar. c. de episcopi audientia. l. mi-
nime. Et q̄ peius est et abominabi-
lius. hī agunt contra prohibitiō-
nem diuinam: vt patet Deuter.
xxij. c. vbi ait dominus. Non indu-
tur mulier veste virili: nec vir ve-
stet veste feminea. Abominabilis
enim apud deum est qui facit hoc:
hec ibi. propterea sanctus Sere-
tinus episcopus in quodam sermo-
ne post multa dicit. fugite chore-
as et laruas. Claudite vos vestras

q̄ domos: cum deus qui videt in oc-
culto non possit circumueniri in
aperto. Exite exite sicut dicit pro-
pheta de medio eoz et se paramus
ni ab eis. et ne imitandum quid re-
tigeritis: vt vestro respiscant stu-
dio: qui hac tenus vestro sunt collis-
dio decepti fugite ista demonia ca-
si diuina desideratis. hec ille.

Tertio principaliter confide-
re debemus punitiōem.
Non est credibile q̄ deus iustissim-
us velit tam choreizantes: qui
sunt causa tot peccatorum et ma-
lorum impunitos permittere quin-
punitantur et in hac vita. et in futu-
ra. vide de per. Ezech. xxv. c. pro
eo q̄ planxisti manu et percussisti
pede et gausi es et toto affectu
super terram israel. idcirco. ecce e-
go extendam manum meam super
te et tradam te in direptionem gē-
tium: et interficiam te de populo:
hec ille. Exodiusq; narrat. xxij. c.
Quod deus per moysen punitit sal-
tantes et festantes pro vitulo fa-
bucato. xxij. milia occidendo. Re-
citatur etiam in libro alphaberi
narrationum: q̄ anno domini mil-
lesimo decimo. Accidit dum iho-
litis p̄eliter ecclesie sancti Magni
in vigilia natiuitatis domini cele-
braret: quasdam mulieres cum vi-
zar in ctmeterio choreizare: eo po-
hibente: ac contra ballantes im-
pēcante et dicente. placeat deo
et beato magno vt sic permanen-
tis vsq; ad annum. Quod et factum
est tunc enim amos pluuia non ce-
cidit super eos: nec fames: nec sic-
citas: nec vestimenta eozum sunt ar-
trita: sed semper vt ve cordes salta-
bant. Quadam cum conarēt so-
rorem suam inde eudere: brachiū
a corpore sororis abstraxit. inde
sanguine non exeruit: et ipsa sic
ballante euz alijs. completo autem
anno. Obertus colonicus archi-

episcopus: hoc audiens eos ab hoc
vinctulo absoluit: quozualiqui sta-
tim absoluti mo trūfuit. Quidā tēp-
trementes permanerunt: Quidāq;
vero continis tribus noctib; dor-
muerunt. O miseri ballānti: et redi-
tis vos adire impunitos etiam in
hac vita: Certe deus iustus: et fan-
cti: quozum festa pollutis: et vitu-
scritas contra vos iudicia parant
Sed et q̄ choreizantes in alia vita
punitantur: patet. Job. xxi. d. tenent
tympanum et cytharam et gaudent
ad sonitus organ. Ducūt in bonis
dies suos et in p̄sicio ad inferna des-
cendunt. Et in signum huius est:
quia choree ad sinistram ducuntur
Prouer. iij. Mas que a dextris sūt
nouit dominus. perue si aut sunt
que a sinistris sunt. Et Augustin;.
Omnia motus perulantur: saltus e-
st in profundū cloace. In inferno enī
sunt choree ad q̄s chore et tūi mun-
di p̄ducunt: sunt enī bi mulie pro-
cessiones. peccato uno. s. superboz
auaroz: luxuriosoz: qui semper cā-
tabunt cantum lugubē. Cantant
enī cantione cōtinentē. vij. versus
luminib;e. Dicūt enim ve quia deū
offendimus: ve quia dyabolo. con-
sensimus: ve quia nati sum;: ve q̄
male roquemur: ve q̄ mozi nos pos-
sumus: ve quia nūq; liberabimur
ve: quia cū dyabolo semper erim;
Ad istas choreas infernales iste
cho: ee mundane perducunt. Sed
audi terribile exemplum diuine vl-
tionis contra ballatozem. Legitur
in lib. exemplozū. Qd erat quedā
iuuenis bene choreizans vaga et
lasciu: que erat causa multozum
peccatorū. Deie igitur quadam ap-
paruit dyabolus in forma viuisi-
vi offenditis se esse ballatozem.
Quod perpendentes aliqui fecerūt
vitro p̄dicam puella. Et choree
viroz et feminaz incepte sunt. Wū
ergo dyabolus transfiguratus euz
upradicta iuuenē choreizar et eā

de medio balli per aera asportante
ad infernum in anima et in corpo-
re. Et quo om̄s perterit tē remane-
runt. Jacit co. f. Erit in sermone de
penitentia bene admonēbat dices
Vbi cythara chorizoz perstrepunt:
vbi viroz: ac mulierū saltatio ibi
dyaboli celebratas est. Et quid pro-
dest ad momentū tēpos hic cho-
reaz agere: festaq; celebrare: illic
vero in eternis cruciari? Neq; em̄
possibile ē: et in presenti seculo gau-
dere tēporaliter: et in futuro regna-
re cū dicit: angelo. q̄q; inter esse leti-
tie Ceterū his qui felici locis plau-
sibusq; addicunt illic dominis sentē-
tia cogitū quia dicit. Vbe vobis i-
ridens nunc. quia lugebitis illic: et
flebitis. hec ille. Et dñs per os. A-
mos. vij. Conuertā festiuitatez ve-
stram in luctum: et gaudium ve-
strum in lamentū. Et Jsa. iij. pro eo q̄
leuate sunt ille fionz ambulane-
runt erento coloz: q̄ nutritio o-
loz ibant: et plaudēbant: ambulā-
bāt: et pedibus suis coposiro gradu
incedebāt: decaluit dñs vertice
filiaz syon. et dñs crine eaz. iudā:
nabit. In die illa auferet dominus or-
namentum calcamentoz et lunu-
las et torques: et montia: et armila:
et mitras: differunt in alia: perche-
lides: et mureculas: et olzaro vola-
et in aureas. et amulos: a gemas in
fronte pendentes. et lintamina: et
acus: et specula: a mutatoz: et pal-
lola. et fiondes. et vitras: et t̄p̄ri-
flea. Et erit pro suau odore feroz
et pro zona fumentus et pro crispa-
ti crine calicum: et pro fascia pe-
ctorali calcium pulcherrimū quo-
viri tui gladio cadent: et fortes tui
in p̄sio. Et merēbunt atq; lugebit
potz eius et desolata in terra sede-
bit: et elinouit igitur has saltatio-
nes vt possit infernales penas eua-
dere et felicia regna possidere. Amē
¶ Feria quarta cinerū. De penitē-
tia. Sermo. iij.

¶ Feria quarta cinerū de penitentiā. Sermo. vij.

Thesaurizate vobis thesauri in cælis. Mar. vi. ch. d. sacrosancta mater ecclesia a spiritali nocte luminata cunctis fidelibus represserat tempus illud factum et optimo. maximoq; deo acceptum quod penitentiæ et tempus a la. ch. ymaria merito nominatur. Ad hoc doctor gentium paulus dulciter nos inuocat. ij. Cor. vi. d. Ecce nunc tempus acceptabile ecce nunc dies salutis. Dies quippe salutis sunt in quibus per penitentiam vera salus deus inuenitur in deficientibus thesauri in empyreo celoreponunt. Et hoc est quod dicitur thema nostrum in euangelio hodierno recitatum. In quod tria nobis singularia documenta prebentur. Et primum est qd hy pocrisis. virtus fugere debemus. Inquit enim in prima parte euangelij. Nolite fieri sicut hypocrite tristes. Secundum documentum qd debemus vngere et cap. i. placare christum oleo sancto bonoq; operum. Et hoc noctenos in his exercendo. Et hoc tangitur secunda parte euangelij ubi dicitur vngere et caput tuum. Tertium documentum est qd non debemus intendere cumulationem rerum temporalium que fragiles sunt sed magis conari vt veras virtutum diuitias et in eternum pmanasuras mediante sacra penitentiā assequamur. de qua hoc mane tria viderimus.

¶ Primo. Quidditatem.

¶ Secundo. Potestatem.

¶ Tertio. Inducibilitatem.

¶ Primo considerare debemus penitentiæ quidditatem. Penitentiā enim varie definita est a diuersis doctoribus. vt habetur de pe. di. iij. fere per totum. Et in. iij. sen. dist. xij. Inter ceteros autem doctorum eam definiens fuit gregorius cum quo conuenit Ambrosio. d. Peni-

tenentiā est pterita mala plāgere et plāngenda iterū non committere hoc ille. Maximaliter autem et complete diffinitur sic. Penitentiā est virtus a deo nobis infusa qua commissa mala plangimus: cum emendationis apostro. sibi deo nos reconcilians ista diffinitio est maximalis: et perfecta et totam materiam penitentiæ satisfacienter euacuat continet enim quatuor genera causarū quam pbs. ij. phy. et in. i. ac v. metha. emunerat. d. Cause sunt quatuor. s. materialis: formalis: efficiens: et finalis. Tunc autem est completa diffinitio: vt ait idē pbs. i. postea. ij. phy. quando per omnes causas datur. et in. viij. metha. dist. c. Diffinitiones quedā sunt per materiam: quedam per formam: quedam per virtus. Et hec quidam cause in predicta diffinitione includuntur: Primo igitur in ipsa diffinitione ponit causa efficiens cuius diffinitio: virtus a deo. Max a nobis virtutem penitentiæ habere non possumus: ipsam a deo infundente benignitate sua obtinemus. Et hoc commune est virtuti infuse. vide Aug. virtutem theologice incommunis diffinitus at: virtus est bona qualitas mentis qua recte viuatur qua nullus male vitur: quem deus in nobis sine nobis operatur hoc ille. Penitentiā ergo cum sit quidam virtus a deo: non nostra indidua ista acquiritur: sed deus eius virtutem benignitate cuiusq; voluerit infundat. Ro. i. Non volentis: neq; currentis sed miserentis est dei. Et ad phy. ij. Deus est enim qui operatur in nobis et velle et pericere pro bona voluntate et. ij. Cor. iij. Non qd sufficiens sumus cogitare aliquid a nobis nostra et deo est. sed suff. cientia nostra et deo est. hoc cognoscere s. iere. v. dicebat in persona peccatoris. Conuertere et conuerter quia tu dominus

deus meus: postq; enim conuerteris hinc ego penitentiā. ¶ Secunda cō dicitur formalis pfectiua. Forma enim vtriusq; pbs. viij. metha. Et que dicitur esse. Et in. ij. pbs. i. quod ma est finis materie. In diffinitione igitur penitentiæ notat causa formalis cuius dicitur. Nobis infusa. s. per gratiam grati facientem. sine qua nulla penitentiā est vera nec deo gratia: sine qua nullus dolore peccatis est virtus. per nos enim in peccata dilabi possumus: demerere sed non possumus a peccatis desistere et resurgere: vel op' merito rium agere sine diuina gratia que est forma a iuuam viuificans et perficiens. De qua inquit ap. i. Cor. xv. Gratia aut dei sum id quod sū. Et Aug. in Enchiridon. ait Ad bene agendum: non bene erit homini abditio et venditio per peccatum nisi cum p suam gratiam redimat ille qui dicit. Si filius vos liberauerit: vere liberi eritis. hec ille. ¶ Tertia dicitur causa materialis et obiectiua cum subinfertur. Qua commissa mala plangimus: cum emendationis pposito. Cui enim dicitur commissa mala. De malis commissis et actualibus intelligendum est: qd de peccato originali pprie loquendo: non potest esse penitentiā nisi ipsa contrito et penitentiā vt dicitur. Doc. in. iij. di. v. q. ij. respicit ea que a nobis voluntarie commissa sunt. Originale autem peccatum non est et propria voluntate nostra introductum: sed et vicatitā nificatio originale contractum. Bene deo potest esse dolore et displicentia: sicut de omni aīo defectu: sed non est proprie penitentiā. Unde penitentiā in duobus materijs iter consistit. s. in dolore pterito peccatorum: et in dolore pterito peccatorum: et obiectosq; rursus tamen sustentamus suscipimus: s. oīem: amplectimur. Cur desperamus cientes. pp. ter Aug. in solilo. De pe. di.

¶ Inanis est penitentiā: quam sequens culpa conquinat. Vltimum iteratum conatū tardius. Insequere peccans et lugens veniam. vix meretur. Nihil polum lamenta si replicatur peccat a Nihil valet veniam de malis peccatis et mala dolo iterare. hec ille. Et Smaugaudus de penitentiā. di. iij. c. Ille penitentiā digne agit: qui sic preterita mala deploret: vt futura iterum omittat. Nam qui plangit peccatum: et iterum admittit peccatum quasi quia lauer laterem erudum quem quanto magis abluir tanto magis lutum facit. hec ille. Et i. d. c. rra de summo bono. de penitentiā. c. iij. c. rrisor. Et si penitentiā qd adhibe agit quod penitentiā. Nec videt deū peccare subditus: sed subsannare super b'. Et Sego. de penitentiā. di. iij. Penitentiā quippe agere digne non possumus: nisi modum quoq; penitentiæ cognouerimus. Penitentiā quippe agere est et pterita mala plangere: et plangenda non pertrahere. Nam qui sic aīa deploret: vt iterum aīa committat. ad huc penitentiā agere aut ignorat aut dissimulat: Quod enim prodest si peccata luxuriet quis debeat: tam in ad huc auaritie estibus auarietate: hec ille. ¶ Quarta causa dicitur finalis et tangitur ibi. Deo reconciliamus et tangitur ibi. Deo reconciliamus. finis enim penitentiæ est deū offensionem recōciliare et vitam eternam adipisci. vide dicitur. Mat. iij. at. iij. Penitentiā agere appropinquabitur in eternum regnum celorum. hec est vera oblatio celestem patrem reconcilians et placans. De qua Lactanti' libro. vi. c. xliij. ait. Nisi liberos nostros cō delictorū suorum certum penitentiā corectos ē arbitramur. et abdicatos. et obiectosq; rursus tamen sustentamus suscipimus: s. oīem: amplectimur. Cur desperamus cientes. pp. ter Aug. in solilo. De pe. di.

flam dei patris penitendo posse placari. Ergo idem deus a parentis in dulgentissimus remissivus se penitentibus peccata promittit: obliturum oēs iniquitates eius qui iustitiam deuo cepit operari. De ille.

Secundo principaliter considerare debemus penitentiae potestatem. hic venit pulchre disputandum. Utrum penitentia sit tantae potestatis et virtutis: vt omnia peccata mortalia auferat & dimittat. Et videtur q̄ non. Dicit enim Aristoteles primo de celo. et viij. physico. finiti ad infinitum nulla est proportio. Tunc sic. peccatum mortale commissum: vt voluit sacri theologi est infinitum: quia est offensio dei: infinitatem trahens ex parte obiecti: quod est deus infinitus. p̄nia autem nostra est finita: quia procedit a principio finito. s̄a nobis qui creature finite sumus. Ergo penitentia non est tantae potestatis et virtutis: vt per eam culpa & peccatum infinitum deleatur. Ad hoc responderet. s̄ Thom. in. iij. di. riiij. q. i. ar. i. Et iij. par. q. lxxvij. ar. i. d. peccatum mortale commissum seu offensio cōmissa: potest considerari duobus modis. Vno modo et parte auersivus est sic peccatum mortale est infinitum: quia per sp̄s veritatis dosum deo: qui est bonū infinitum. Alio modo peccata mortale potest considerari ex parte cōuersivus. s̄ sic peccatum mortale est finitum: quia querit se ad creaturam que est finita & ibi gratia. Committens homicidium auerit se a deo qui est bonum infinitum: q̄ precipit non occides et cōuertit se ad creaturam occidendo hominem. Et ex hac parte peccatum est finitum. Et sic est in furto & reliquis peccatis. Et similiter dicendum est: q̄ penitentia potest considerari duobus modis. Vno modo ex parte no-

stra in quantum peccata nobis: et sic est infinita. Alio modo consideratur penitentia in quantum peccat ex parte gratiae que est dei finitum: & in virtute diuine misericordiae operantis in nobis que est infinita. s̄ sic ipsa penitentia est in initia & merito infiniti. habet insuper ipsa penitentia efficaciam ex virtute passionis xpi: que infiniti valoris quod damno dei est in quantum fuit passio dei et hominis. Et sic iterum penitentia est meriti infiniti: omnia peccata: omnes culpas: omnes offensiones tollens atq; delens. Quid si aliter esset fin. s̄ Tho. iij. parte. vbi supra quattuor magna in cōtione inueniuntur: quia deus esset mendax: falsarius: qui nos oēs ad penitentiam vocat. et tñ ipsa non eēt sufficientiam ad delendum peccatum. Quod autem vocet nos ad penitentiam patet in pluribus locis sacre scripture. Secundum in cōueniens q̄d sequeretur: ē quia hoc derogaret virtuti gratiae per quam mouetur cor: cuiuslibet peccatoris ad penitentiam: inuita illud. puer. xx. Col regis in manu domini: quocūq; voluerit verteret illud. Tertius in cōueniens esset: quia hoc repugnaret diuine misericordiae. De qua dicitur Job. ij. benignus est misericors est: et patiens est multae misericordie et praesentibus super malitiam. vnde Ite ro ad Ruffinū. Nihil sic offendit deum: sicut cor impetens. Solum desperationis crimen est: quod veniam nō cōsequitur. hec ille. Quarta in cōueniens esset: quia derogaretur passioni xpi per quam peccata et cetera sacramenta operantur et nō esset aliud diceret: nisi q̄ passio xpi non fuit sufficientiam ad delendum peccata hominum: cum tantē minima gutta sanguinis ei⁹ in passione fusa fuerit sufficientissimi remedium ad delendum pecca-

ta totius mundi. vt patet. i. Job. ij. Iose est propicius p̄ peccata nostris. Nō tñ pro nostris sed etiam totius mundi. Concludendum igitur est: & indubitanter tenendum q̄ ipsa penitentia est tantae potestatis vt per ipsam oia peccata hominum in hac vita remittantur: vnde postea casu q̄ aliquis totus sunt arene: in dāda commissis: qui in mari: in litore quot sunt quot in mari: in litore: in fontibus: in paludibus: quot sunt herbe super faciem terre quot sunt pili in animalibus. quot sunt stelle in firmamento: cōtritus fuerit et confessus ex virtute penitentiae: omnia sibi remittentur: omnia debebuntur: atq; relaxabuntur. hec veritas patet ex ore dei scripta ab Ezechiel. xviij. c. Et in decreto. l. d. c. pōderet. xliij. q. prima. Si petrus. Et. xvi. q. vi. Ecce & c. si presbyter. Et. c. cognouit. & xviij. q. i. s̄. vltimo. & de pe. d. i. s̄. hec idem et s̄. gobem. & c. eius distinctione. Et iterum de pe. dist. in. iij. s̄. pōt. ro. & s̄. finis. & de pe. dist. viij. c. Nullus vbi sic dicitur. Si autē impius egerit penitentiam ab omnibus peccatis suis que operatus est et custodierit vniuersa precepta mea et fecerit iudicium et iustitiam: vita viuet & non morietur omnium iniquitatum eius quas operatus est non recordabor: In iusticia sua quā operatus est viuet Nunquid voluntas mee ē mors impij dicit dominus deus & nō vt cōuertatur a vijs suis et vitaret. Et infra. Et cui auerterit se impius ab impietate sua quam operatus est: fecerit iudicium et iustitiam: ipse animam suam viuificabit. Considerans enim et aduertens se ab omnibus iniquitatibus suis quas operatus est: vita viuet et non morietur: hec ille. O penitentia saluberrima. O medicamentum saluberrimum. O firma spes om-

niū peccatorum. Per te relaxatur omnia peccata per te euaditur infernus. per te vincitur dyabolus per te deus natus misis efficitur. per te acquiritur regnum celorum per te penae eterne in temporales mutantur. per te remouentur omnes defectus. per te restituntur oēs virtutes. per te bona p̄ peccatum mortificata reducentur ad vitam per te liberantur omnes angelorum chorae. per te paradysus impletur. hoc est quod ait Crisostomus in sermone de penitentia qui incipit. p̄ouida mente: vbi sic ait. O penitentia que miserante deo peccatis remittis paradysum. referas: cōtritus sanas: tristēm exhilaras: vitam de inferu reuocas: status & restaturos: honorem innotuas fiduciam reformas: vires et gratiam habundantiorē refundis. O penitentia quid de te non referam: omnia ligata tu soluis: omnia aduersa tu mitigas omnia contrita tu sanas: oia confusa tu lucidas: omnia desperata tu animas. O penitentia iustitiam tu auro: splendidiore argēto quā non vincit peccatum: nec defectio superat: nec desperatio delet. Penitentia respuit avaritiam: horret luxuriam fugit furorē: firmata motem. calcata superbia: linguam cōtinet: componit mores: odit malitiam. O penitentia misericordiae mater. O magistra virtutum. Magna vbera tua: quibus reos soluis relictis delinquentes: lapsos releuas: & recreas desperatos: hec ille. Et Augustinus lib. de ecclesiasticis dogmatibus. penitentia adolere peccata indubitanter credimus: ita q̄ in vltimo vite veniam inueniat in commissio: penitet: hec ille. Et ita patet pars secūda principalis. **T**ertio principaliter consideranda debent penitentiae inducibiliter. Ad penitentiam quippe triplici praesertim lege inducitur d. l.

C Primo lege naturali.

C Secundo lege diuina.

C Tertio lege exemplari.

C Primum ad penitentiam pagendam inducitur lege naturali. Nam homo quantumcumque maximus peccator sit & quocumque genere peccator tentus: habet tamen in hac vita naturalem semper aptitudinem et potentiam qua vertibilis est de malo in bonum. vnde phylosophus vii. ethicozum inquit: mens est penitus et sanabilis. Et idem libro predicamentozum. Primum ad meliores exercitationes deductus potest etiam melior sit. Ratio est: quia homo in hac vita non est determinatus aut necessitatus ad vitium tantum. sed se habet ad opposita. Ideo Aristoteles. ij. physicozum. hunc modo nidum. aranea telam: et plante folia: semper eodem modo faciunt non autem homo: quia belibet agit. Et ibidem. Alia animalia magis aguntur quam agat homo vero agit: quia est in potentia sua. Et idem ij. periarmentias. et fr. Metha. potentie naturales sunt determinate ad vnum: potentia vero rationalis se habet ad opposita. Nam cum homo sit corpus: naturam variabilem et mutabilem sequit. At enim Gilbertus porretanus in libro feci principiozum. Anima cōiuncta corpori complexionem corporis imitatur. Quod confirmatur per phylosophum. viij. physicozum. vnde Ecclesiastici. xv. Dicitur deo ab initio constituit hominem et reliquit illum in manu consilij sui. Adiecit mandata et precepta sua. Si volueris mandata seruare: conferuabit te: et in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aqua ignem ad quod volueris porrigere manum tuam. Ante hominem vita et mors: bonum et malum. Quod placuerit ei dabitur illi. hec ille pancturam sic mutabilem: sic vertibilem

non habent miser damnati. Non etiam infernales demones: quia potest aspernari penitentiam agerent. Nam cum demon mulierem quandam obediisset in ciuitate colonie publice dixit Uere si esset colunus ferrea raso ijs & claus acutissimus repleta: et a terra vsq; ad celum erecta si ego carnem haberem qua pari possem: per illam me trahere vellens: ad diem iudicij modo ascendens: modo descendens: dum tamen possem redire ad illam excellentiam in qua semel fui. Clamar natura O peccator age penitentiam. Nolite in naturam demonomum et damnatorum conuertere: qui penitentia non sunt suscepturi: cum via eorum sit transacta: et ad terminum prescriptum: immobilitate peruenierunt. **C** Secundo ad penitentiam peragendam inducitur lege diuina: gloriofus deus homo factus passibilis et mortalis crucem ascendit cum clamore vaslido & lachrymis peccatores. vr de suis peccatis penitentiam agant: vnde peruenit ab omnibus inquitur imitans prout scribitur. Ezechiel. viij. d. Conuertimini et agite penitentiam ab omnibus inquitur vobis vestris: et non erit vobis in ruina iniquitas. Projicite a vobis omnes priuaticationes vestras in quibus peccati carati estis & facite vobis cor nouum & spiritum nouum. Et quare mouentur domus israel. Quia nolo mortem peccatoris: sed vr magis conuertatur & viuat dicit dominus israel. Reuertimini & viuite: hec ille. Nam vr patet Math. ii. & Luc. v. Non veni vocare iustos ad penitentiam sed peccatores. Legitur em q; quidam monachus. s. Ber. apostolus. huc ipse apparuit eboratus eum vr ad monasterium rediret illo autem remenit: christus ostendit se illi totum flagellatum totum vulneratum sicut

fuerat in die veneris sancti factus. Ecce vulnera a iudeis mihi facta: ecce manus. Ecce pedes: clausi affixi. Ecce sanguis vniuersi fluens. Ecce caput spinis coronatum: ecce latus apertum. reuertere fili mi. Reuertere ad monasterium: quia nisi reuerfus fueris omnia vulnera omnes plagas mihi renouas. Et statim disparuit. monachus vero compunctus. lachrymas et euilans: ad monasterium rediit. et sancte viri vniuersi. Et ut christus a patre deo posset. diademate nudis incedens pedibus capite aspero crine siens & euilans querens ouem quam perdidit: hec ille. hec sancti deuotissime contemplantes. licet sine peccato essent durissimam tamen faciebant penitentiam: de quibus Jerom. tunc in medium aduocant: qui ad Eulso scribere inquit. Quoties ego ipse in heremum constitutus: et in illa rursu solitudine: que exulta solis ardoribus: horridum monachis presertim habitaculum: putabam in romanis interesse delictis. Sed abnolui quia amaritudinem repletus eram. hinc edax sacco membra de foetis: squalida cutis sicut emphysemata carnis obduerat. Quotidie lachryme: quotidie gemitus: et locum quando repugnans em somnus immunes opprimit: nuda humo vit offa heretica collidebant. De cibis vero potu taceto: cum etiam laguentis monachi aqua frigidis vsurur cocco aliquid accipere luxuria sit ille igitur ego qui ob gehennam mentem tali me carere et ipse damnaueram scorpionum tantum focus & ferarum: sepe choros interera & puellarum: palliaba ora teum: & in medio estuabar desiderio: in frigidio: corpore et ante hominem sua iam carnis puerio: sola libidinum incedia bulliebant. Itaq; omni auxilio destitutus: ad resuscitandum pedes

rigaba: lachrymis: crine tergebam et repugnante carne hebdomadarum inedia subingaba: hec ille. Propter ea magister gentium paulus ait. Ro. ij. Ignoras quia benignitas dei ad penitentiam te adducit. Et Jo. in apoc. ij. Memos esto ita quia vr excideris et age penitentiam & prima opera fac. **C** Tertio ad penitentiam pagendam inducitur legitime inductione exemplari. Quid aliud clamant sanctorum vita nisi penitentia agamus? Sed ceteris premissis: per egrum in medium per amorem exemplum. huc si quidem feramus ita vocatus. filius m. Jacobi magnatus de castilia mandato relicto: vr fructuosus ager et penitentiam heremum perit. Ubi ed mozarum accidit: vr filia regis castilie illuc venatum pergeret que aberans et vaga sero ad peregrinellam diuertit. In nocte septima: cus puella re carnale egit: qua desolata man occidit: secreto loco sepeluit. Queritur puella diligenter: vr querentibus cum iuramento: per egrum affirmat se eam non vidisse. Reuerfus miser in se mirabiliter penitentia copius maceratus de cuius firmiter nunquam amplius locum nec ad celum caput leuare. sed vr bestia proclitus ambulare: donec de ipis sceleribus veniam a christo impetraret. Sic incedens die quadam a venatoribus captus regi castilie presentans est. non loquens. quem tamen rex libenter vidit. Interim vox regis filius perit: quid ad scelerissimum potatus miraculose locutus ait. Per egrum lena iam caput. quia dimissa sunt tibi peccata tua. Quo audito omnes leuauerunt. Ac per egrum caput lena non est loquens rem sentose omnibus asstantibus narrat. Re autem em ipse magno comitate populato: ad heremum accessit: adina

eorum. Pene medicine quaedam sunt
Et pena satisfactio a idcirco propter
emenda culpe preterite. **S**er-
tus fructus ieiunii est culpam pre-
servatio. hic fructus ponitur a s.
Thom. in. liij. di. vi. 3. **P**reservat si-
quidem a peccatis: quia debilitat co-
cupiscentiam: et ex consequenti homo
non sic facile labitur in peccata.
vide proverbia. xvi. **C**um
defecerit ligna extinguetur ignis.
Et Hieronymus ad metetriciam.
Regem babilonie tribus pueris ignis
preparat. Sed quomodo ibi quar-
tus spem habens filij dei incensos
mitigat ardorem: sic in animo virgi-
nali rose celesti et ieiunio non frigo-
re: puellaris calor extinguitur et hu-
mano corpori angelorum conversatio
preparatur: hec ille. **E**t Ambro-
sius in epistola ecclesie vercellen-
si. **U**apor corporis instruitur libidine
cibo aaltur aut dimittitur cibo ex-
citatur: cibo soluitur: hec ille. **Q**ui
enim aurum et gemas pecciosas pre-
feruat et cupiditatem claudit: sic cus-
piens se a vitijs preferuat et buccas
claudit abstinentio et ieiunio.
C Septimus ieiunii fructus est de-
monum expugnatio hic habes a s.
Thom. i. liij. par. q. l. a. r. ij. **E**xpugnatur
enim demones et superatur per
ieiunium. **E**xemplum christi clare de-
notat. **M**art. liij. **Q**ui ieiunium supe-
ravit tentatorem et expulit: vide
Hieron. ad celantias. **A**rdentes dy-
boli sagitte ieiuniozum et vigilanti-
frigoze restringende sunt. **I**deo ipse
dixit apostolis non valentibus de-
monem expellere. **M**art. xvij. **H**oc
genus demoniozom non eicitur ni-
si in ieiunio: et oratione. **S**tat enim
dyabolus libeter cum gulosis. **J**ob
xl. **S**ub umbra dormit in secreto
thalami: in locis humentibus. **E**x-
plum habet in vitis patrum de quo-
dam fratre: qui etiam hora prime
intollerabiliter tentatus a demo-
no famebat. **E**t ipse libet dice-

bat. **Q**ualitercumq; sit: oportet te
expectare vsq; ad terram. **E**t hora
illa dicebat oportet expectare vsq;
ad sextam. **E**t hora sexta dicebat o-
portet expectare vsq; ad nonam.
Quia ventere dicebat orationes se-
cundum regulam: et tunc ponebat
panes vt comederet: et sic pluribus
diebus fecit. **Q**uodam autem die
egressus est fumus magnus ex ipso
tella: et ex cella per fenestram exiit.
Et extinc tentatio demonis
cessavit: qui victus per abstinentiam
am fuit: hec ille. **O**ctavus fructus
ieiunii est diuine ire placatio. **I**ra
enim domini et furor quo turbatur
contra peccatores vel contra ciui-
tates: placatur maxime p ieiunium.
Exemplum habetur de hominibus
Rich. liij. **R**eg. xij. **Q**ui cado et
ieiunio iram dei et iratione placuit
patet idē etiam in infantiis: quis-
bus **J**onas dixit. vt haberet capti-
uitate dies et **N**inive subvertetur: sed
stricto ieiunio deum placauerunt.
vide ibi dicitur. **E**t miser est deus
super malitiam quam locutus est:
vt faceret etiam non fecit. **H**inc **A**m-
brosius concludens. hoc. d. **N**ullus
est tam graue delictus quod per ab-
stinentiam non purgetur: hec ille.
Ieiunij vis euitare sententiam dei
ieiuna. **S**ivis placare furorem dei
ieiuna. **I**eiunium enim est optimum
remedium. **N**onus ieiunii fructus
est donozus celestium impera-
tio. **Q**ue enim est tam magna vir-
tus: tam magna gratia: tam magna
perfectio: quod tam excellens do-
nionum in spiritualibus: et corpora-
libus: quod per ieiunium non inpe-
teretur. **A**ndi Ambrosium in li. de
ieiunio. **M**agna est virtus ieiunii:
tam enim speciosa milita est vt
sunare delectaret et christum. **T**ā
valida vt ad celum homines eleua-
ret. et vt humanis magis diuinitus
vix exemplis. **H**ec a ieiunio ore

clausit celum. **I**eiunus filius vidue
suscitauit. **I**eiunus pluuus ore des-
posuit. **I**eiunus ignem eduxit de
celo. **I**eiunus rursus est ad celum.
et quadraginta dierum ieiunio de-
uinam acquisiuit penitentiam. **I**ei-
unus plus meruit quanto amplius
ieiunauit. **Q**uis enim humana vir-
tute igneos equos et currus potuit
fer ascendere: nisi qui naturaz cor-
poris corruptibilis humani ieiunij
virtute mutaretur. hec ille. **S**ecū-
dus **D**ominicus et **V**icentius ieiunij
sancti multi vt gratias impetra-
rent ieiunauerunt. **S**imilitudo eni
datur in naturalibus. **S**i vas im-
pleri debet aqua: oportet et ipsum ef-
fere vacuum. **D**ecimus fructus iei-
unii est angelozum visitatio. **P**atet
per exemplum de **C**ornelio ie-
iunante cui apparuit angelus. **A**-
ctuum. x. et **M**art. liij. **P**ost ieiunij
chriso apparuit angelus etq; mi-
seratus est. **U**ndecimus ieiunii
fructus est totius hominis sacrifi-
catio secundum enim. s. **T**ho. secū-
dū secunde. q. lxxv. ar. ij. est duplex
sacrificium. s. interius et exterius. **S**-
hoc duplex sacrificium in ieiunio
inuenitur. **Q**ui enim ieiunat of-
fert deo corpus exterius et spm hu-
militatis interius. **E**t sunt duo sacri-
ficia. s. **V**esperium quo ad ipsum
corpus. et matutinum quo ad spm
spm. **D**e quib; dicitur in ps. **S**acri-
ficium deo spiritus contribulatus: cor
contritum et humilitatum. **Q**uo ad
sacrificium spiritus et quo ad sacri-
ficium corporis det. tunc acceptabilis
sacrificium iusticie: oblationes et
holocausta. **N**am in hoc sacrificio
in actum et affligim; membra no-
stra: quasi in holocaustum carne
ipsam offerimus incendio fame et
inedie. **Q**uod quidem gratissimum
est deo. **U**ndecimus ieiunii fru-
ctus est eterpno premio. **P**re-
miabitur ieiunium nostrum a pre-
terno dicente xpo. **M**art. vi. **E**t pa-

ter tu? qui videt in abscondito. s. te
ieiunantem reddet tibi: vt et eterna
mercede celeste simi. **J**bi enim
qui esurierunt et sitierunt: propter
xpm super illa delicatissima mensa
comedentes in aula celozum saturati
videntur. ps. lxxxv. **J**ne bibuntur ab
vbertate domus tue. et rorente volu-
ptate tibi potas eos. **E**t sic patet
duodeci vt heres: sua iustitia fructus
possemus plitiora immedios illos fructus
enūera: sed ne tedio nos afficiat
illos ad pns omittimus. **A**ud
antand Aug. in quodam sermone
de oratione et ieiunio quod intro-
dit. s. **D**oc. in secūda secūda. q. cxliij
ar. i. **S**it enim ieiunium mētem pur-
gat: sensu subleuat: carnem spm iu-
stificat: cor contritum et humilitatum
facit: quod deus non spernit: occupis-
tie nebulas dissipat: libidine ardo-
rez extinguit castitati lumen accē-
dit. ieiunium verboritate nō amat
diuitias supfluitare reputat: sup-
biam spm humilitate commendat:
prestat hos seipsum intelligere esse
infirmum et fragile: hec ille. **Q**uis
ieiunat nō abstinebit et ieiunabit. vt tot
et tātos fructus consequatur. **A**nti-
mare dz omnes tanta vtilitas: tam
ta dulcedo: tantus fructus: et hic a su-
roze colligimus.

Tertio principaliter considera-
re debem; ieiunij preparatio-
nem. **E**st enim vt ait **A**ristote. ij.
ethycozum necessaria preparatio
et dispositio ad hoc. vt doctrina de-
scendat et efficiacia habeat in ani-
ma a diuitiois. sicut ter tam opus esse
preparata tam ante qd semē mizetur
in eam. **P**lato etiam in **T**himo dicit.
s. **F**orme dantur simpliciter secū-
dam mercedem et dispositione ipsi
materie. **I**dem **A**ri. in. ij. de anima
dicit. **U**s igitur leui laboro. immo
cum dulcedine ieiunare. **U**s a qui
re et vt piosos ieiunij fructus. et
hōe et roze nō difficultat: non in-
moze. **O**zetogli quēsta pparatio e

nus absq; detrimento non debent
ieiunia ecclesie premittere. scus
si imineat necessitas stari itinerā
di & magnas dietas facienda. **C** Ter
tij sunt laboratores quibus si imi
neat necessitas multū operandi et
cujus hoc non p̄tē ieiunare: non obli
gantur ad ieiunia. Recurrāt tñ ad
superiores dispensationem. s. Tho.
vbi. s. **C** Quarta sunt cursores quo
rum vsus est dominus vel ciuitati
bus necessari⁹ qui si non p̄tē simul
currere & ieiunare excusantur. fec⁹
quando morantur & parum vadunt
secundum Sui. glo. Raymondi.
C Quinti sūt infirmi & debiles qui
ob infirmitatem & debilitatem iei
unare non possunt. sed pro quantum
debilitate excusantur: ar bitrio do
ni. viri scādum et. s. superior vs: put
dic. s. Tho. vel medici etiam consu
lentis comestione carnis. si ratio
nabiliter cōsular. sicut ante peccat
medic⁹. xxiij. i. q. Quid culpa? Con
tra illos qui se excusantur & ma
la consuetudine excusant. pete si
daretis eis vnus ducatus vel duo
an ieiunarent. Nonne mercatores
ieiunant & cruciant fere propter
lucrum &c. **C** Sexti sunt pauperes
et mendicantes qui non p̄tē habere
et tñ simul qđ sufficiat eis ad vnas
comestionem: aut propter inediaz
precedētem ieiunare non p̄tē excu
santur. hec. f. Thom. **C** Septimi sūt
pregnantes si necessitas debilita
tio: s. p̄o: talis impedit eas nō tenē
tur ad ieiunium. imo si timeat p̄
tē debilitate de periculo earū vel abor
tū: non solus p̄tē sed tenentur solu
ere ieiunium. **C** Octauū sunt la
ctantes si defect⁹ lactis comēti
eas ad nutritionem pueri timef. er
te ieiunio: vel periculum earum excu
santur: immo tenentur soluere iei
unium. **C** Noni sunt qui eo modo
excusant sicut dicitur est de infr
mis: tamen si possunt tenentur nec
determinatur etas in qua cesset.

ieiunij. **C** Decimi sunt videntes que
sunt innocentis non tenentur ad
ieiunia votina prohibentibus vs.
ris. xxxij. q. v. Manifestus. Non ta
men debent ieiunia ecclesie frans
gere ex prohibitione viti: si aliter
possunt: nec etiam propter scanda
lum euitandus. vt dicit Petrus de
palude: qđ illud scandalum viti est
repe scandalum pharisaeorum. **C** Un
decimi sunt seruatores nobilita
qui vult. Si ex causa horam comē
dandi accipit: nec credunt qđ pec
cant similiter sp̄cilibant modicus
prop̄ horam: vt quasi propter cō
suetudinem epis totus possit postea
reputari in vna mensa. Sicut etiaz
non peccant qui libant cibos domi
norum ob veniū: immo in hoc ca
su licet etiā p̄gustare carnes do
minorum. Nec iterum peccant sur
gentes de mensa & euntes p̄o vino
pro eremo & huiusmodi. **C** Deco. In
nocent. Idem de seruitutibus et le
ctouibus mense inter religiofos.
C Duodecimi excusantur predicator
res: lectores & cantores prout dis
fuit. s. Tho. declarat in quolibet.
v. vbi facit speciale articulum su
per hoc probans ratione & auctori
tate: qđ si non possit ieiunādo exer
cere officia sua debent ipsū ieiun
ium dimittere: aliter peccant. U
de articulum illū vbi clarissime lo
quitur. Idem in. iij. sen. di. xv. Ides
in secunda secunde. clxvij. cūz per
tale ieiunij ab vltio: vbi operib⁹
impeditur: bonus cōpōtē ponere
tur bono particulari. Vidimus igit
diuersimodis ieiunij diffinitionem:
et vsq; fa luteram fructificatione z
cum digna et conuenienti prepar
atione: ac etiam non valentium iei
nare excusationem. Jam ergo gra
tia dei iulit leti assumamus quod
intelligere: querere et optime con
sequi nobis comēdat sacri ieiunij
institū: ad iūto: et p̄nato: do
min⁹ iesus christus. qui cum patre

et sp̄i. san. viuit et regnat per secu
la semper. Amen.

C Feria quinta quadragesime
de conuersione.

S Anatus est pueri in illa hora
math. viij. Talis ac tanta est
diuina pietas erga genus huma
num: qđ licet homo varia et innume
ra peccata commiserit ita tamen ab
lecto vetustatis errore: inde toto
corde ad veritatis viā reuertit
lit. hūc ip̄e clementissimus pater
suscepit et amplectitur: et mediante
diuersa cōuersione a quocunq; sp̄i
ritu illi languore quo tenebatur op
pressus benigne curat et sanat. Et
hoc est quod inquit rhema. p̄a sū
ptum et in hodierno euangelio re
citatur. In quo tria singularia do
cument a habemus: **C** primum daf
omnibus dñis & patribus familiaz
vt sint vigilantes atq; solliciti ad
pcurandā salutem sp̄i ritū salē: sē
lus et seruus suis. vti fecit elissi
mus centurio. hoc tangitur in p̄
ma. par. euangeliū. vbi dicitur. Ac
cessit ad eum cetero c. **C** Secūdo
documentum est p̄fundū humilitatis
ad quā nos dñs suo admonet exē
plo: descendere volens ad centu
rionis seruum infirmum tabieci⁹
hoc tangitur in secunda. par. euā
gelij vbi dicitur. Ego veniā c.
C Tertium documentum est quille
qui vult ab omni infirmitate et iā
guore curari: debet esse in verā sē
de fundatus. hoc tangitur vltima
par. euangeliū. vbi dicitur. vade s̄
cuti credidisti &c. Et subiūgitur. Sa
natus est puer. i. peccator: in illa ho
ra tuas ad deum conuertitur. De
qua conuersione hoc mane tria cō
templabimur.

C Primo Diffinitionem.

C Secundo Certificationem.

C Tertio fructificationem.

C Primo conuersionis cōtemplā
ri debemus diffinitionem. Et dicitur
na. q. s. Tho. p̄ia secunde. q. cxij

Et in. iij. di. xviij et Alberti magni
in sua postilla super Lucā Couer
sio sic diffinitur. Conuersio est oza
dinata dispositio anime & corporis
in vitam eternam deo mouēte. In
hac diffinitione sunt quartus: ge
nera causarū. Ordinata est dispo
sio dicit causaz formale. p̄o quo
notandum est dictum Salomonis
Eccl. viij. c. Solimmodo hoc inuen
t qđ fecerit deus hominem rectum: &
ip̄e se infirmis misuit q̄stionibus
Rectus quippe factus ē homo cō
pōzali figura rectus quozq; mirabi
li o ordine p̄oentiarum. inq̄rum. s.
pars rationalis: natura licti debz
esse principi deo subiecta: et pars
inferior: siue bestialis uel superior
et intelligente parti. Et hoc est
ordo minoris mundi. s. homis qui
ad Ar. Motela & Aueroij. viij. p̄y.
in hoc mundo appellat. Sicut em
maior mundus in suo naturali o
rdine pulchre et optime dispositus
est vt ait Ar. xij. Metha. c. ij. de
celo: sic minor mundus naturaliter
est quēti et diffinit in suo ordine
et operatione disposit⁹. Sed subie
cit Salomon ip̄e asit infirmis femi
culi questio nō. Jam dum homo
mortaliter peccat. Ratio optimum
ordinē p̄uertit. Ratio enim refugit
deum: sequens sensuā le prem: ita
vt ipsa pars inferior reuertit o ad
ne disponitur ad partem superiorē
rem. hanc indispotionem. dea
tus Bernardus a busione appellat
dicens. hiaz ancillarū ancilla dñi
rima. quā abulio est. Quid igit
est conuersio? Nihil aliud cer reff
quod erat indispōitū p̄pter pecc
tum disponere: et quod erat ino
dinatus ordinari. Nō ergo dicitur
fina causam fozmalem quod est o
dinata dispositio anime et corpo
ris dicit causam materialē: om
ne recipiens vt dicit Ar. ij. de aia
se habet p̄ modum patētis: se habz
per modū materię: q̄ materia est

capacitas & receptio omnium for-
maru' vt dicit Arist. i. phy. Et igitur
sicut et forma corporis est in
materia et subiectum gratie et vi-
tutis & conuersionis. In vira' eter-
nam dicit causam finalem. Ad hoc
enim finem conuertit potest: ppter hoc
relinquit peccata: vt finem vitium
et paradisum consequatur. Ideo Ista-
ri. Conuertimini ad me & salui eritis
omnes fines terre. Et Thobi. xij.
Conuertimini itaque peccatores & faci-
te iusticia' cora' deo credentes & faci-
ciat vobiscum misericordia suam.
Ad deo mouente dicit conuertere effi-
cienter deus gloriofus mouet pec-
catorum vt conuertatur et pecca-
tum relinquat. Est enim deus causa
cuiuslibet motus vt patet per phi-
soph. viij. v. phy. viij. et David ps.
lxxxiij. in persona peccatoris ait.
Deus tu conuersus iustificabis nos
et plebs tua letabitur in te. Deus
enim ille motus benignissimus est de
quo Iob. ij. c. Conuertimini in de-
m in toto corde vestro: in ieiunio & fle-
tu & placatu' scindite corda vestra
et non vestimentis vestra. Et Ie. iij.
Tu autem fouicata es cum amaritu-
dine iustis: tunc euertere et ad me ego
suscipiam te. Et Osee vltimo. Con-
uertere israel ad deum deum tuum
quod conuersus in iniquitate tua. Aug.
inquit libro 3. eccle. dog. Douet ad
querendam salutem libertas ar-
bitrii, sed mouente ppe deo vel in-
uitante ad salutem: huc ille. Nam
tam alta rang mira est conuer-
sio peccatoris: vt solus deus omnipotens
sit eius efficiens causa: propterea
quod tria inuicem dubia declaranda
preponuntur. Spemumum. Quid
sit inuitatus opus aut creare celum
et terram: an conuere peccatoris
Ad hoc respondet Aug. super Jo.
xiiij. c. dicens. maius opus est: vt ex
nuptio quis iustus fiat ipse creare ce-
lum et terra. Celum enim & terra fran-
sibus. pdestinatorum aut salus & iustitia

cato perina nebit hec ille. Et hoc
ratione nobilissimi terreni qui est
gratia: vt hoc tangit Aug. & rone
repugnanti: quia in creatione nul-
la fuit nec potuit esse repugnanti-
sed in conuersioe potest peccator
suo libero arbitrio repugnare. Sed
in mandum dubium. Querunt sa-
cri theo. Quod est maius opus: an
conuere peccatorum: an motum
suscitare: Ad hoc responderi ex-
ij. li. dyalogo. ad petrus via consi-
fic d. Maius est mira culum pdica-
tionis verbo et p orationis solatio
peccatores conuere: qd carne
motum suscitare. In isto et enim
refusitatur caro iterum motum:
in illo vero anima in eternum
victoria: hec ille. ¶ Tertium mira-
dum dubium. Querunt ipsi sacri
theologi. Quod est maius opus: glo-
rificare vel beatificare iustum: an
peccato em conuere: vel iusti-
ficare. Ad hoc respondet. f. Tho. pri-
ma scde. q. cxij. ar. ix. dices. Domini
gratie iustificans impium est ma-
ius. f. in q. xxiij. in proportiois r-
non in q. xxiij. absolute. qd do-
minus glorie beatificans iustum: qd
plus excedit donum gratie digni-
tatem impij qui erat dignus pena
q. donum glorie dignitatem iusti
ficatus est dignus gloria. Et sic pa-
teparans prima et principalis diffi-
cultas et mirabilitas conuersionis
est ostensa. Nunc ad secundam par-
tem accedamus.

¶ Scdo pncipaliter cotempla-
ri debem' quersiois certifica-
tionem. Quia prima est peccator: ac-
uertit se a peccato & conuertitur ad
deum certissim' eod. qd deus ipm
acceptat et illi indulgentia' exhibet.
Qua' certificationem tripliciter
ratione et demonstramus.
¶ Prima ratio est preparatio.
¶ Secunda ratio dicitur assimilatio.
¶ Tertia ratio dicitur assimilatio.
¶ Prima ratio ad probandam cer-

titudinem conuersionis dicitur pre-
paratio. pro cuius declaratioe no-
ta fundamētū phylosophi in pri-
mo & scdo septimo octauo Metha.
et. q. de anima. vbi dicit. Aeris as-
tutudoz sunt in patere bene dispo-
si. i. forma nōmtrōducitur nisi in
materia determinata: dispositio-
et preparata: videmus enim alij ali-
materia et preparata & disposita vi-
tuta dispositioe ad formā ipso for-
mā ipa forma inroduitur vt patet qd
cera est bñ disposita et preparata in
i ponatur sigillum. Et sic ligna
cum sunt bñ pparata et disposita
per calorem de necessitate sequit
forma ignis. Anima vero pda est
in pctō mortali et indispōsita ad re-
ceptionem forme: felicit gratie: et
sic remisso peccato: sed si recipere
re vult oportet ipam preparari et
disponi per conuersionem. Et sic
deus bñdictus in mente introdu-
cet forma sue sanctissime grē pec-
cata dimittens ipsi aie. Si enim deus
corpore organato & disposito in
ventre materno infundit formā et
animam rationalem: qd subiecto in-
telligit corpore organato et disposito
in qto magis dist. f. Doc. i. v. iij. fesi.
dist. xvij. deus infundit suā gfa-
m in anima tam nobili. qd fuerit per
conuersionem preparata. Idem. f.
Doc. di. xv. Dicor diuina bonitate
deceat vbi cūq. dispositioe seu pre-
paratione inuenit. ibi perfectione
adiq. Et hac pfectione inue-
nitione supposita debita pparatio
ne. dicit. f. Doc. vt supra. in iij. esse
necessaria: ex parte necesse
suppositiois. Nā ordine sue puidet
te suppositio: vt oī materia vitia di-
scostitue pparata: Abijctā forma.
Et sic igitur facultas & certitudo tue
conuersiois o pctor. pparata igitur
iuxta dictū Amos. iij. pparata tue
in occurfus dei tui israel. Et eccl-
i. f. filli. accedens ad feru-
entē dei. Ita in timore et prepara-

ata gna. Et primi. Reg. vj. ppa-
rate corda vestra domino. Et sic pa-
ratōe certitudo. ¶ Secunda
ratio ad probandam certitudinem
conuersionis dicitur contrariatio.
Et pfundamēto assumo dicit phy-
s. Metha. In postpeditamēnis. et
de fen. i. fen. vbi dicit. Qui rece-
dit ab vno oppositōe accedit ad al-
terum. verbigratiā. Tu nunc te a
speras ab igne qui est calidus & va-
da ad eum qui est frigidus: est ne-
cessario frigiditatem recipias: recō-
trario qto magis appropinquas
ignit. tanto magis sentis effectum
ignis. Modo ad propōsitum. Pecc-
atum mortale est totaliter oppo-
situm deo. peccator igitur conges-
tatis gelu' & frigo peccati mor-
latus: si recedat ab eo & vadat ad
ignem recipiet gratiam et remissio-
nem peccatorum. Sic etiam accen-
detur & liquefit illo calore & igne
diuino. vt gutte lachrymarum ab
eo abundanter fluant. Et sic ut
pessantiam ignis glacies resolu-
tur. sic peccator conuersus ad deū
subito obrutibit donū gratiarum
et remissio nem culpārum. vnde di-
citur Jacobi. i. Conuertimini ad me
et ego ad vos. Et Jac. iij. Ap-
propinquate deo et appropinquas
bit vobis. ¶ Tertia ratio ad pban-
dam certitudinem conuersionis di-
citur assimilatio. Di. em eccl. xij. Qd
animal diligit simile sibi. Et pbs.
vij. et. i. Similitudo est eausimio-
nis. xv. metha. 2. in li. pdicamento
rū. pdicamento qritatis dō. vñ
in qualitate facit simile. Et embli-
gta Magnes trahit ferrū sicut iudie
in qto ipm trahit ferro quāda' forma
p quā assimilata ei. vt dicit pbs. Et
iud qd nurrif trahit et p alumen
tū qd ei assimilata. vt p. ij. de aia
modo ad ppositū nrm. dō pctō: et
pit hie de pstantione pctōz suo: et
conuertit ad deum incipit assimilari

pro deo. et pro feruentius conuer-
tuntur tanto magis simulari deo.
videt phis. r. ethi. homo sapiens est
deo similis. Et apuleius de deo
sociatus. Nihil generosius simili-
deo q̄ vir perfecte bonus qui in tā-
tum homines ceteros antecellit q̄
tūm a dijs antecellitur. **W**idetur q̄
peccatum r conuertere ad deum:
quia indubitatē similis ei effici-
eris. Ecce igitur tribus rōib⁹ natu-
ralibus patet q̄ relinquens pecca-
tum et conuertens se ad deum. cer-
tissimus est q̄ deus illum subito et
statim acceptabit: et remittens
peccatum: gratiam infunder: ergo
conuertetur. Sed r auctores audia-
mus hoc idē confirmantes. Scri-
bitur in decretis de pe. di. i. §. facti-
lius In quacūq; hora peccato: cō-
uersus fuerit: ingemuerit. vita vi-
uet r non morietur. Et infra Con-
uertimini ad me: toto corde vobro
et ego conuertar ad vos. conuer-
sio autē dicitur quasi cordis vndiq;
uersio Si autē cor nostrū vndiq;
a malo ad deum conuertitur mor-
sue conuersionis fructum meretur
vt deus ab ira ad misericordiam
conuersus peccati presert indulgen-
tiam cui primo preparabat vindi-
ctā. hec ille. Et piero r habet. vñd-
ctā. Diuconi sunt. Moderatio em-
tūm querit ac nos cupit lōgna. su-
bontate saluari. Si non conuerti-
mur: si duri colli sumus. si in pecca-
tis vīg ad mortem pduramus. affi-
due peccantium non miseretur de-
hec ille. accipe exemplum de latro:
de quo nūq; legitur alud bonū
fecisse. sed in cruce suspensus solū
dicit. Memoro me domine dum
venis in regnum tuum. tūc fra-
trem xps benignissimus dixit. Amē
dico tibi: quia hodie mecum eris in
paradiso. vt patz Luc. xxiij. et xxvi
q. vi. c. Si p̄sbyter. r. c. Agnouimus
vbi iulli⁹ papa sic dicit Latroni.

momenti nīa meruit esse in parad-
so hōi⁹. vltime cōuert sōis. hec ille
Tertio principaliter cōtempla-
tur. Et dēmus conuersionis fructi-
ficationē. Fructuosa ē vtiq; con-
uersio peccato: ois. Nam et ea.
Quod ex in fructus emanant.
Conpū recuperat deum. Quels
anima rationalis est templum. et
habitatō toti⁹ trinitatis. hoc as-
seruit ap̄s p̄ime coitū. iij. Nescis
quia templum dei estis. et spiritus
in fructus habitat in vobis. Et sicut
in sanctitate sunt tres persone: pa-
ter. scz r filius r spiritus sanctus
ita in qualibet anima sunt tres ca-
mere. pūma camera est memoria
r in hac habitat pater. Secunda
camera est intelligentia. Et in hac
habitat filius. Tertia camera est
voluntas: et in hac habitat spiri-
tus sanctus. **J**ohā. xiiij. dicit chri-
stus pro se r patre: r p̄ spiritu san-
cto. Ad eum venimus et mansio-
nē apud eum faciemus. Quādo ero
q̄ peccator: a liquod peccati mor-
tales committit: recedit a templo
anime. pater r filius r spiritus san-
ctus. et dyabolus lucifer in amōna
et asinodens ingreditur. Cum ve-
ro homo peccatum relinquit r ad
deum se conuertit: egreditur dyabo-
lus et recuperat ip̄e deus pius r
placatus. ac anime dulcis effectus
Audī pierony. de pe. di. ij. c. Si em
suscepimus christū in hospitiō pe-
ccatoris nostri: illico fugamus dyabo-
lum. Si peccauerimus et per pec-
cati ianuum ingressus fuerit dyabo-
lus: prius recedit xps hec ille.
De Secundo peccator se conuertens
lertificat angelos. Nam quando ho-
mo mortu aliter peccat q̄tūm in se
est periturus r affligit sanctos an-
gelos. qui affectant salutē nostrā a
de qua plurimum gaudent et erulā-
tant: dum igitur illud gaudium in-
trahitur ab eis dicitur contrista-
ri. vt declarat. s. Tho. super 3. iay.

xxij. angelus pacis amare sēbunt
dum vero peccator se cōuertit tūc
uertens est de statu suo securus.
angelorum epulās choi. Luc. xv.
gaudium est coram angelis dei su-
per vno peccatore penitentiam. a-
sectus. **T**ertio peccator se cōuer-
tens gratificat omnes sanctos scz
apostolos martyres: confesso:es: r
virgines cum ceteris ciuibus sup-
nis. De hoc fructu r duobus sup-
er. **D**icitis audi. 3. iay. lv. In leti-
cia egredimini et in pace deduce-
mini: mōtes r colles cantabunt cor-
ram vobis laudem r omnia ligna
regionis plaudent manu: hec ille.
Nota optimā expositionē. In leti-
cia egredimini Quāta leticia quā
tuncunq; gaudium sit in anima pec-
catoris dum relinquit peccatum. et
conuertit se ad deum. nullo pacto
expiat p̄t. Et in pace deduce-
mini: quia per conuersionē a pecca-
to fit pax inter deum et peccatorē
Mōtes scz pater r filius r spūs san-
ctus. qui sunt mōtes altissimi r in-
accessibiles. Colles. i. sancti angeli:
li qui deo inferiores sunt: et in no-
bilitate natur eonunctiones. Cā-
r abunt corā vobis laudem. i. et le-
ticia inbubant in cōuersione pec-
catoris. Et omnia ligna regionis
plaudent manu. I. alij sancti r sanc-
te ferant de peccatoris conuer-
sione. **Q**uarto peccator se cōuer-
tens: dyabolum contristat qui eum
ad peccandum induit. O si videre
tis oculis corporeis dum peccato-
ris conuertitur: quomodo dyabolus
seipm excruciat. **T**er et perturbat
affligit r torquetur: suspirat: suspirat
vultus r vndiq; confunditur. vnde:
3. iudorus de summo bo. li. iij. c. v.
Si tentationes dyaboli a nobis
expellimus sine dubio ille confusus
abscidit. Et in decretis. xvi. q. ij.
c. vltis dic it dōlet dyabolus satis
et trahescit: caritatem quam in ce-
le sacrficium emittit. qualē seluo aiaz
Sed quid longius progredior: ad
ex lutea. materis in terra tenere: cō-
firmationē tante veritatis audi
e i

notabile exemplum. Legitur siqui dem de beato epo. viro magne san tatis: qu' cum semel celebraret: et cor pus xpi consecrasset: quadam fiducia alatus dum spm corpus teneret in manibus ait. Crede domine q' hic es: et ita firmster teneo. Non te le uabo: nisi mihi iudicaueris: quid possit ho in hac vita facere: q' tibi est magis acceptu'. In hismodi tan dem iesus apparet dicit. Alber te scias nihil mihi acceptius. h'v homo viuent faciat elemosynam. Nam in vita mihi gratius est si da tum denarium. amote mei: q' si post mortem aureum montem lar giretur. Scdm mihi gratum est: cu peccator quantiscunq' magnus p pier me: et mei amote peccatum di mittit. Nihil em aut homie in hac vita mihi carius aut dulcius fieri potest. Conuertimini igitur pecca tores: vna conuersionis certitudi ne: vna facilitate: vris fructibus vno q' nihil est deo carius. Couer timini in q'. Recedite a peccatis. Relinquit vitia: dimittite scelera. Recedite ad deum: cum displicent vestrar' offensionum. Conuert imini dum tempus adest. Na spi ritus sanctus ait. Eccles. v. Non tardes conuerti ad dnm: ne des te traas illud: in tempo le vindicte disperdet te. Et ob hoc. La ctanti' in. vi. l. c. xviij. hortans ad conuer sionem inquit. Nemo em pot esse tam prudens: tam cir' aspectus: vt aliquando non labatur. Et idcirco deus: imbecillitate' nostr' sciens: p sua pietate apperuit homini po ziti salut': vt iugis necessitate' cui fra gilitas carnis subiecit: et: medici na penitentie subueniret. Ergo qui cumq' aberrauerit: referat pedes: se q' spum' recipiarit: a refocinet: hec ille Amen.

¶ Feria sexta quadragesime.
De peccato. Sermo .x.

¶ Recedem non habebitis. Ver ba hec sacratissima originali ter scribuntur. Math. vi. recitatis uo sero in euangelio hodierno. homines in hac mortali fragilitate vitafemeritis: exerceat in operibus virtutum: humilitati vacent: notio non incubant: dies et noctes in ieiuniis et factis meditantibus expendat: si tamen aliqua peccati mortalis macula fuerit infecta ad contemplandam celsitudinem diuine maiestatis: nequa q' poterunt admitti non eralib' operib' aliqua mercedem apud celeste patrem co sequuntur. Vestante hoc saluatore: in hostro in verbis pro thema te asumpit: et in euangelio hodierno recitans. In quo tria documenta habem'. ¶ Primum q' iunicos nros debem' affectu pariter effecti diligere hoc tagit prima parte euasge li. qua dicitur. Diligite iunicos vestros: benedicite his qui oderunt vos. ¶ Secundum documentu' est: q' in hac sacra quadragesima quilibet elemosinam studeat operam dare: non ad inanem gloriam: sed vt celestis patri co placeat. hoc tangitur secunda parte euangelij vbi dicitur. Te autem in faciente elemosina nesciat sinistra tua quid faciat dex tera tua. ¶ Tertium documentus est: q' orationi sollicito vacare debentus. hoc tangitur vltima parte euangelij vbi dicitur. Cu oraueris De deuote factentes conscientias nostras emundare poterimus: ab omni sordide peccati mortalitas. De quo tria hoc mane videbimus. ¶ Primum de institutione. ¶ Secundum de signationem. ¶ Tertio de punitionem. ¶ Primum peccati mortalitas confidare debemus diffinitionem. Diffinitio em in quattuor genera causarum. i. fm causam efficientem: materialem: formalem: et finalem primo igitur diffinitur peccatum

fm causam efficientem sollicito nas: q' doc. prima scbe. q. lxxi. q. vi. ar. iij. Et dominus Albertus magnus iij. sen. diffinitentes peccatu' fm causam efficientem sequuntur diffinitionem datam ab Augu. in lib. re tractationi: Et in ill. de duabus azimabus. Et in decretis. xv. q. i. §. Sed et hoc sic dicente. peccatum est voluntas consequendi vel retinendi quod iusticia veta: hec ille Voluntas aut est animi motus ad aliquid vel non autandum vel a diplicandum fm Augu. in eodem lib. Et habetur in decretis. xv. q. i. in principio. Voluntas igitur peccata: est causa efficiens peccati adeo vt sine ipsa nullu' peccatum comitariatur. Sicut em artifex est causa efficiens artificiatu' est voluntas efficiens efficiens et magistra peccata. vnde p'ho iij. ethy. Virus quodam voluntarium est. Similiter malicia. Et in v. ethy. iustit' est vno' sit voluntarium. et Augu. in lib. de vera religione. in lib. retracta. ¶ Ponitur a gratiano. xv. q. i. §. Sed et hec vna adeo peccatum voluntarium mali est: vniullo modo sit peccatum nisi sit voluntarium. Et xv. q. i. c. Non est cuiq' nostram ascribamus etiam nisi nosse voluntati. Nemo nostrum tenetur ad culpam nisi propria voluntate deliquerit. Non habent crum que: feruntur reluctantis voluntaria tantum commissa. sequitur delictorum inuidia: qua in altos deturatus: voluntarium sibi milites ele git xpo: voluntarium sibi vbi ayabolus auctionatur. Neminem iugo seruitutis ascriptum possidet: nisi se ei prius peccatum euen dederit: hec ille. Eodem modo nec pena eterna: que consequitur ad peccatum mere q' codenari: nisi prius voluntas adit Bernardus in sermone. Tolle populum voluntas

tem: et non erit infernus. xvij. q. iij. ca. Gabuchodonosor. Ualis ire nu' q' deus reddet et interitu' nisi spon taneum inueniretur homo habere peccatum. De hac voluntate peccatum efficiet vide. vij. q. i. c. scie dum. xv. q. vi. c. i. q. i. c. illud. xvij. q. iij. c. Inter cetera: xxxij. q. v. c. 31 le. r. c. Sicut. r. dif. xvij. De iudeis. vnde si aliquis ignorantia inuincibili aliquid de genere malorum peccatum: non reputaretur ad peccatum: quia huiusmodi ignorantia tollit voluntarium. fm. s. Tho. pri. ma scbe. q. xxvi. ar. iij. Et in decretis. xv. q. i. c. Aliquos Et. c. sequens: i. Sicut contra. Nullus potest mereri sine voluntate. vnde Aristote. iij. ethy. dicit. Nullus est beatus sine voluntate. Et si aliquis ex mera violentia: faceret actus q' esset mortale d' se: tamen in faciente sic violentia: non esset peccatum: quia non voluntarium. Ita etiam si faceret violenter actum de se bonum: non esset merituosus. Ecce igitur q' voluntas humana est foris et origo omnium peccatorum. Ipsa est causa efficiens et principalis omnium transgressionum: omnium peccatorum. Ab ea procedunt peccata cogitationum: locutionum: et operationum: et omnisonum: vel preceptum et ecclesie. Hoc be clarat veritas in illis libris domini: Iesus christus. Math. xv. de corde enim. i. de voluntate epeunt cogitationes male: homicidia: adulteria: fornicationes: falsa testimonio blasphemie: hec ille. ¶ Secundo peccatum diffinitur per causas materiales ab Augusti. xij. lib. contra faulsum. Et habetur in ij. senten. distin. xxxv. peccatum est delictum: vel factum: vel concupitum contra legem eternam. Ista est materia de qua vt ita dicam sit peccatum. i. vel in dicendo: vel

in operando: vel in cogitando. Nam non potest committi peccatum nisi vel cum lingua: sicut blasphemia deum vel sanctos: vel behendo proximo: seminando discordias: et huiusmodi vel opere discit facientes homicidia: adulteria: fornicationes: fenerando: et huiusmodi vel corde. Cogitando malum de deo: vel de proximo: et sic de singulis. aut omittere bonum necessarium. Nam sicut calx: lapis: ligna: et huiusmodi sunt materia palatii vel domus: sic dictum vel factum: vel conceptum contra legem eternam est materia peccati. ¶ Tercio peccatum diffinitur secundum causam formam a beato Ambrosio in libro de paradiso sic. peccatum est praeparatio legis eterne et celestium inobedientia mandatorum. Inobedientia enim mandatorum dei et ecclesie vocat causa formalis peccati: quia dat formam esse peccato. Sicut ordo domus: a litudo: longitudo: dispositio: et huiusmodi dat formam domui: sic transgressio divini legis et ecclesie dat esse et formam peccato. ¶ Quarto diffinitur peccatum secundum causam finalem ab Augustino in primo libro de libero arbitrio. Peccatum est spiritus incommutabilis bono: rebus mirabilibus adherere. In mortali enim peccato semper est conversio a creatore: et conversio inordinata ad creaturam. Voluntas respicit a creatore: et volutat in a se ipsa creatura. Sicut enim causa finalis domus est habitatio: ita finis peccati mortalis est despectio summi boni. si dei: et inordinata adhesio: siue inordinatus amor ad creaturas: ad quas homo inordinatus convertitur. Conversio enim inordinata ad propria: excellenter dicitur superbia. Ad bona temporalia: dicitur avaritia. Ad delectationes venereas: dicitur luxuria. Ad cibum et potum dicitur gula et

sicut de alijs Contemplare tibi: bonum id est deo qui est summum bonum: verum bonum: desiderabile bonum: durabile bonum: suavisimum bonum: in quo solo anima satiari potest: et repleri: rebus commutabilibus adherere: i. bonis vilibus: bonis tereptis: bonis momentaneis: et corruptibilibus: que nihil boni habent. propterea conquiritur deus peccatoribus. Jere. ij. d. Oblitus peccator est celsus super hoc: et desolatus portus eius yehementer: dicit domus eius. Dno enim mala fecit populus meus: et dereliquerunt fontem aque vite. Et conversio, et foderunt sibi cisternas dissipatas: Ecce conversio que continere non valet aquas hęc ille. vide Augustini. l. iij. conf. ait. Redite preparari ceteros ad cor. et in herete ei qui fecit vos. State in eo: habitis. Quiescite in eo: et quieti eritis: bonum quod queritis ab illo est: hęc ille. Tunc enim dissipate sunt bona huius seculi que ab his deo nihil sunt. Ideo Aug. vij. cof. d. i. cebar. Omnis copia que deus meus non est: egestas mihi est. Dicitur etiam spiritus cui libet magno domino generoso. et liberali: si ei factum multi pro relicto fauerent suis capitibus: et vilibus inimicis. Quanto magis indignari debet deus: qui est bonum iustitum: cum a nobis deservitur: propter corruptibilem carnem: transitorium mundi: et inmundum: et inanis dyabolum: Sic patet diffinitio pro causam finalem. Et pro conclusione audi. Aug. xij. de ci. dei d. Scio in quo sit mala voluntas: id in eo fieri quod si nollet non fieret. Et non necessarius sed voluntarius defectus: iusta pena consequitur. Deicit enim non ad mala. sed male i. non ad malas naturas: sed ideomale: quia contra ordinem naturarum: ab eo quod summe est: ad id quod minus est. Neque enim auri virtus est avaritia: vel cupiditas: sed hominis

perverse amantis aurum peccata derelicta: que incompabiliter auro debuit anteponi: nec luxuria est virtutum pulchrorum suavisissimum: sed aie perverse amantis cor: per eas voluptates negligit temperantia: qua rebus spiritualiter pulchrioribus et incorruptibiliter suavisioribus coarparamur. Nec iactantia virtutum est laudis humane: sed aie perverse amantis laudari ab homine spero contentie testimonium. Nec superbia est virtutum dantis potestatem: vel etiam ipsius potestatis: sed animi et perverse amantis potestatem suam potentioris iusticia tentata. Ac per hoc qui perverse amantur cuiuslibet nature: bonum etiam si adipiscatur: ipse sit in bono malus et miser melioze privatus: hęc ille. ¶ Secundo principaliter peccatum mortaliter considerari debemus malignationem. Sed quia materia prolata nimis esset: tres tanquam lignata res peccata innotabimus. Est enim peccatum mortale tante malignitatis: et sit. ¶ Primo in bestialibus naturam transformatum. ¶ Secundo. intelletus obsecatum. ¶ Tercio. diuine inimicitie causatum. ¶ Primo peccatum est in naturam bestialem transformatum. Dicit enim. s. doc. secunda secunde. q. lxxij. ar. ij. ad tertium: quod homo peccando recedit ab ordine rationis secundum quas unusquisque debet vivere. vt ait Aristot. x. ethy. ideoperdit dignitatem humanam: et incidit in conditionem bestiarum. Quod formaliter hoc modo probat. Quia quocumque enouetur diffinitio: remouetur ipsum diffinitum: vt patet per philosophum. vi. topicorum: sed propter peccatum hominem priuatur ratione sua. ergo propter peccatum homo non remanet homo sed bestia. Minor est manifestus. Nam diffinitio hominem sic dicimus.

homo est substantia animata sensibilis: rationalis: sed per peccatum omnia hęc auferuntur ab homine. igitur homo non remanet homo sed bestia. quod erat probandum. Et quod hec proprietates propter peccatum auferantur ab homine: patet discurrendo. Primo enim dicitur hoc est substantia: sed peccatum facit ipsam bolem non subsistere: et quia fit supra Jo. peccatum nihil est: et nihil sunt homines cum peccant. Secundo pro peccato auferuntur ab homine alia proprietates: quia dicitur quod substantia animata: sed homo non habet gratiam suam potentioris iusticia. Nam ex eccl. xvij. q. xij. q. iij. Si habes. Anima que peccauerit ipsa morietur. Tertio per peccatum auferuntur ab homine alia proprietates. s. sensibilitas. Nam dicitur Aristot. i. de anima. per sensum et motum viuens distinguitur a non viuente. De peccato vobis autem dicitur: pro uerbis. xvij. q. iij. Si habes. Verba ueruntur me: non dolui: traxerunt me: et ego non sensi. Nullo enim sensu peccator sentit. Quia non auditur: non visu: non gustu non odoratu: non tactu. De quo apostolus. i. Cor. ij. Animal homo non percipit quod sunt spiritus dei. Et ps. cxij. Os hinc et non loquentur nisi mala. Ceteros hinc et non uidentur. Auree hinc et non audient. Nares habent et non odorabunt. Manus habent et non palpabunt. Pedes habent et non ambulabunt. Nisi. fac currendum in malum. pro uerbis. vi. Pedes eorum uelociter ad currendum in malum. Quia ro et uirtute propter peccatum auferuntur vltima proprietates ab homine: qui est ratio: quod homo a ceteris animalibus differt: et quia ablata remanet bestia. sicut substracta unitate a quod non remanet amplius quod uirtus: sed propter naturas: quia forme specierum diffinitioes sunt sicut numerus: quantum ad additiones: vt inquit philosophus. vij. metha. Et hec ueritas potest confirmari per conuentionem. vij. c. ij.

metha. vbi dicitur Quot tollit a rebus proprias operationes. tollit proprias essentias. Nam vt ibidem est. Vniquodque enim virtutis operatione sibi propria. Et sic homo p peccati a ratione discendens que est p pccati differentia; naturalis operatio hois non est amplius homo: quia non conuenit sibi diffinitio hois: sed est bestia. Confirmant et oia hec per pbin dicitent. vij. ethy. homo p rans est deterior bestia. r. ij. ethy. Qui circa tactum r gustu delectatur: quibus precipit reliqua aialia bestias esse videntur. Et iteruz Ari. in epla ad Alexandru. Qui sine ratione aliquid faciunt tam crudeliter r bestias odimus. Et Sene. Quid iter est in beluaz transformati: an sub hominis figura animi belue gerere: et idem. Nonne tibi videt bestialior bestia: rationem hanc r ratione non vtens. Sed accedat veritas sacre scripture. Audi ps. xlvij. homo cui in honore esset non intellexit: comparatum est iumentis insipientibus et similibus factus est illis. Et ecclesi. iij. Dixi in corde meo de filiis hominum: probat et illos deus: ostendit res similes esse bestijs. et Apo. Ro. I. Et mutauerunt gloriam in corruptibilibus det: in similitudinem imaginis corruptibilis hominis: voluerunt r quadrupedum r serpentium. Et Boe. li. iij. de conso. profa. iij. Quidnes igitur ait. Ita fit vt qd probitate deserta homo esse desierit: euz in diuinam conditionem transire non possit: vertatur in beluam. Et iterum ibidem. Euenit vt que trasformatum vitij videas hominem estimare non possis: sed beluaz: hec ille vnde superbus potest dici leo a naras: vulpes luxuriosus porcus: r arcandus: canis: rabidus: gulof: lupus: inuidus basilius: accidiosus: asinus: vana gloriofus: paupertudius ad confessiones dicitur lupus: inuenes et instabiles r peccato-

tores dicuntur gavinelli. Et sic de alijs. Nec miru si homo per peccatum dicitur bestia: cum etia angelus lucifer ppter pccm dicitur draco. Apoc. xij. Et plectus est ille draco magnus serpens antiquus qui deducit vniuersum orbem. ¶ Secunda malignitas peccati dr intellectus obsecratur. pro cuius fundamento notatur dicitur phi. v. r. metha. r in libro predicamentoz. Ceteras est priuatio visus vel principij visus in eo quod est aptum natu habere. hoc quod posposito formatur ratio sic. Illud quod est priuatiuz luminis seu visus anime est causa cecitatis ipsi. sed peccatum mortale est priuatio luminis seu visus anime seu principij visus. ergo est causa cecitatis ipsius anime. Maior est nota per suppositum. Tenet consequentia r. pbatur minor. Triplex lumus potest esse in anima intellectus. Primum est lumen naturale. Secundum est lumen gratie. Tertium lumen glorie vt declarat scpt. Thofe. secunda secunde. q. xv. ar. i. duo vltima duo lumen snt r lumen glorie: sine vno roraliter tollunt per peccatum. primum aut. s. lumen naturale non totaliter tollitur per peccatum sed vlt totaliter tollitur per peccatum ergo qd ablatio lumine seu principio visus ab aia intellectua li per peccatum mortale: fit ceca ipsa aia in parte intellectua et spual. patet hec veritas. Sopho. i. Ambulabunt vt ceci. quia domito peccauerunt. Sap. ij. Errecauit eos malitia eoz et non intellexerunt sacramentuz det. Job. xliij. Ipsi fuerunt rebelles lumi. nescierunt vias eius. Et Job xli. Diuertunt deo. Recede a nobis: sciam viam tuam non lumen. Et ps. lxxij. Nescierunt neq intellexerunt in tenebris ambulat. Math. xij. Sinite illos. ceci sunt duces cecorum. p.ouer. iij. Vna eorum tenebris: ofosa: nesciunt vbi conuertunt. Au-

gustinus in libro de natura et gratia. p. ueritatem legis digne deserit lux veritatis: qua deserit vitis fit cecus. Confirmatur per Gregoz. iij. xli. di. c. hic et enim vbi ait. Cecus quippe est qui superne contemplationis lumen igno. rat. qui p seuto vitae tenebris pressus: diu r genitum lucem nequaquam diligenzodo conspiciat: quo gressu operis pergitare nescit. hinc etenim propheta eanna dicitur in libro Reguz. Pedes sanctozum fuozuz seruiat et impij in tenebris confitecent: hec ille. Exemplum notabilissimum habes in Adam: qui ante peccatum habuit cognitionem omniuz scilicet: viliuz: ita vt etia pte cognosceret incarnationem filij dei: imposituz seruantes animas. Sen. ij. vbi et dr. Omne quod vocant Adam ante inuentus: ipsum est nomen eius. Appellauitqz Adā nomen: ius volueta anima: r vniuersa volueta filia celi r omnes bestias terre: hec ille. Et tn post peccatum decidit in tantam cecitatem r abscondere fecerunt ar et facie det ipsum voca ruz. Unde dicit Sen. iij. Cum audis seruoem det ambulantes in paradiiso ad aurem post meridiē abcondit se Adam r vos: eius a facie domini in medio ligni paradisi. Omiser Adam. O infelix homo. O infatuatissima creatura: vbi cecidisti per peccatum: tantum lumen: tantus splendorem: tot rados scientie naturalis: r iuste amisti: tot tenebras: tot errores: tantam cecitate r incurruisti: vt fugere a facie creatoris: qui vitij est tibi pnia seris. Sic omnis peccator fit cecus. per uadit sibi fugere a diuina iusticia r vindicta. Non videt periculum anime r inferni: non intruetur diem mortis. Non respicit celum. Et sic propolitus patet. ¶ Tertia malignitas peccati dicitur diuine similitudine causatium. Malignissimum peccatum

mortale ipsum peccatores inimicit et hostem des facit. Sicut enim negans deum est inimicus dei: sic qui libet peccatores est inimicus eius qz quotiens peccat mortaliter: foris deus negat: iuxta illud apostoli ad Thymon primo. Conserentur fe nosse deum: factis autem negant. Et htero. r. i. ij. c. Affirma: rat Quotiescumqz vincitur vitij atqz peccati: totiens deum negamus: hec ille. Et quo sequitur: qd peccatores est inimicus r odiosus deo. vnde. Sap. xij. dicitur. Sicut odio sunt deo impiuz impietas eius. Ecce iusticia rii. Altissimum odio habet peccatores r miseratus est penitentibus. Et ps. v. Odisti omnes qui operantur iniquitatem. Et ps. xxx. Odisti obseruantes vanitates superuacue: et ps. xl. Dilexisti iustitiam et odisti iniquitate. et ps. cxvij. Iniquos odio habuit: et mala chi. primo. Dilexi Jacob. Et auoz odia habuit et iudith. v. Deus enim slozum odit iniquitatem. Et pouer. vi. Nonis a aliqua peccata mortalia dicit Ses. sunt que odit dñs et septimum det estur aia eius. Et augustin. xij. de ciui. d. c. iij. Dicitur aut in scripturis inimici dei: qui non natura sed vitij aduerfatur eius imperio nihil ei nocere valeret sed sibi. Inimici enim sunt referendi voluntas non potestate ledendi. Deus nā qz incommutabilis est: omnia in corruptibilibus: idcirco vitij quo referuntur deo: qui eius appellatur inimici non est odio: sed ipso malum. Neqz hoc ob odio: nisi qd corruptum in eis natura bonuz. Namta ista qd traria non est deo. sed vitium qd qd malū est: contrariū est bono: hec ille. O maria malignitas. esse i odio non regis: non imperatores: nō pape sed dei creatoris r redemptoris r licet clarer feda vt principalis.

¶ Tercio principaliter considera re debent peccati punitione eius.

eat illi mortale: efficit pauper in opes et calamitosus. Nam totum spirituale thesaurum perdit. Et primum gratiam gratum facientem. Ratio quia peccatum mortale est offensiva dei offensiva autem gratia opponitur. Et hoc enim aiquis reprobellatur a gratia alterius ex quo offendit eum: igitur gratia a peccato mortale simul esse non possunt in eodem subiecto. Et autem est thesaurus inuictus iuxta illud. Sap. vii. Insuper enim thesaurus est hominis quo quis vult participes facti a iusticia. Si. Secundo perdit virtutes theologicas: primo tales. Nam si desit peccatum mortale occidit. Facob. ij. fides sine operibus non iusticia est. Et iterum. fides sine operibus octio: fa est. Item spiritus perdit. Spes enim quod habetur a peccato: dicitur presumptio. Spes autem vera habet ab illis tunc qui sunt boni. ps. xxvi. Spe: ra in domino et fac bonitatem. Item caritatem perdit que cum mortali esse non potest in anima. ij. Cor. vi. Que enim participatio iusticie cum iniquitate: aut que societas lucis ad tenebras. Peccator enim plus diligit creaturam quam deum quia fruatur creaturam dicit Aug. de doctr. con. i. a. libro. i. Item prudentia non est in peccato: que enim prudentia est in illo: qui preponit creaturam creatori. amara enim dulcitate lucet: dyabolus deo infernum paradiis: Et tandem peccator perdet verumque. si creatoris et creaturam. Et sic facit contra regulam prudentie. Quicquid agis prouide: ter agas et respice finem. Iden dicitur humilmodi non prudentes: sed stulti. Ecclesia. i. Sicut uisus inuitus est numerus. Item infortia non remanent in peccato: que non edidit deo quod suum est. si honorem et obedientiam. Mala chi. i. stultus honorat patrem: seruus domini uisus fuit. Si ergo pater ego suus ubi est honor

meus: Et si dominus ego suus: ubi est timor: mens dicit dominus exercituum. Item fortitudo non est in peccato: quia a peccato et a debilitate ratione se superari permittit. Iay. i. Erit fortitudo uestra. ut faula stuper: et opus iterum quasi scintilla. Item temperantia in eo non remanet: quando quidem non refrenat passione s animales: gula: luxurie: ir: ellingue. sed sicut equus et mulus in equo. quibus non est intellectus. Item perdit donum spiritus sancti que sunt septem. Iay. i. Sapientia et intellectus. Consiium. fortitudo. Scientia pietas: et timor domini. Item perdit omnia merita que olim homo in gratia constitutus acquisierat. Ezechielis. xviij. Si auerterit se iustus a iusticia sua et fecerit iniquitatem secundum omnes abominaciones quas operari solet impius. nunquid uita uiuet. omnes iusticie eius quas fecerat non recordabuntur. In preuaricatione sua quis preuaricauit? est enim in peccato suo quod peccauit in ipso morietur. hec libro. Item perdit habitatem acquirere meriti honorum suorum: quia de bonis factis in mortalitate nihil meretur ad uitam eternam. ps. me. Corin. xij. Si distribuero in cibus pauperum omnes facultates meas: si tradidero corpus meum ut ardeam: caritatem autem non habuero. nihil mihi prodest. Ratio est: quia deus non a ceptat operari: nisi prius acceptet operantem uide. Genesis. iij. Respexit deus prius ad abel: et post ad munera eius. O peccatum detestandum quod perditur tantus thesaurus. Quamuis fieri debet peccator: quantum dolore cruciari et lachrymas in desolentur fundere. Audi quid dicit christus. Mat. vi. Quid enim proficit homini si lucratur uniuersum mundum anime uero sue detrimetur: pariat: uno enim nau:

fragio omnia merces et totus thesaurus perditur.

Utrum principaliter considerare debemus peccati detestationem. Detestandum uisus peccatum est quia ex eo duodecim mala oriuntur. Primum malum quod euenit peccatori in peccato mortali est: iusticiam est miserabilis seruus. Iob. i. viij. Qui factus peccator: seruus est peccati. Ad Rom. a. vi. Detestatio quoniam cui exhiberis uis seruus ad obediendum: seruus estis eius cui obedistis: sine peccati ad mortem sine obediens ad iusticiam: Et scilicet pe. ij. Quo enim quis superat: est huius et seruus est. Et Tullius libro de paradosis. Omnis sapiens liber omnis stultus id est peccator seruus. Seruus autem est uilissima persona. non sui iuris sed alieni ut dicit Aristot. i. Polit. Et tanto uilior est seruus: quanto uilior est persona cui seruit. Quid autem uilissimus peccator se et peccato. Ideo dyogenes dicit Alexandro ipsum esse seruum seruum suum uisum id est concupiscentiam. Secundum malum: quod in peccato mortali existens: est separatus a deo et traditus dyabolo: patet hec ueritas in decretis. xij. q. ij. Audi. Tercium malum: quod tempore uicium est. xij. d. c. per uisum dicitur uindicta meruit et suspensio latus princeps. Quartum malum: quia minorantur dona eius temporalia et uita eius cito transiet et fit habitatio eius deserta. xij. d. c. In nomine domini ante finem. Quintum malum: quia nullum genus sacramenti debet exhiberi dum in peccato est. x. d. c. Illud est. x. d. c. Admonere. Sextum malum: quod cadit de malo in peius. Sic peccatum quod per penitentiam non abluitur: mox suo pondere ad altum trahit. De pe. di. iij. c. i. Et sequenti. Septimum malum: quod fit homibus odiosus x. d. q. vi. Et uero. Octauum ma-

lum: quia ex quo est in peccato mortali natus: peccat in spiritu sanctum. De pe. di. iij. Inter hec byzicus: Et de pe. dist. i. g. Quod autem. Non est malum: quia si sic moriatur: sine fine torquetur. De pe. di. c. Voluisse. Et de pe. di. viij. Ana. Decimum malum: quia cito perit. Nam uisum iusticiam et uisum gloria peccatoris stercus et ueris hodie extollitur a cras non inuenietur. De pe. di. ij. Achab. Undecimum malum: quia pro eis non est orandum in peccato mortali sunt. x. d. q. v. placuit. x. d. q. iij. pro obnoxibus? a. x. d. q. viij. Quicquid. Undecimum malum: quia peccator a male dicitur: meret quippe infeliter peccator nam ualeat Arist. iij. Ethy. h. non ex patens non est dignus iudicari. Ethy. primum nihil habet amicitabile nec ad seipsum nec ad alium. Et ideo non amatur ab ecclesia neque honoratur imo quoties a papa et ceteris dicentibus officium: male dicitur: ex parte dei patris et filij spiritus sancti. Quod reuelatum fuit David. ps. cxiij. Maledicti qui desolant a mandatis tuis. Maledicti qui iniqui in hoc mundo: maledicti in morte maledicti in inferno: maledicti cum maledictis damnatio: maledicti cum dyabolo in eternum maledictio. Ecce igitur miser et in felix peccator: quid tandem habet de tot peccatis. perdit thesaurum spiritus sancti: incurris tor detestandum a mala. Maledictus et a sanctis ab hominibus: a deo. Dimittite peccatum: implectere uirtutes. Sequere uiam celi. hic per gratiam: et in futuro per gloriam. Amen.

Quinta prima in quadragesima. De superbia. Sermo xij.

Et omnia tibi dabo si cadens adoraueris me uerba hec fac

et aissima originaliter scribuntur
 Math. iij. c. recitatio vero in eu-
 gelio hodierno. Tam graue & hor-
 rendum est superbie peccatum: qu-
 cum deus in principio: angelum
 primum in excellētia summa creas-
 set: eius mentem ingressa peruas-
 sit: vt non contentus sublimitate re-
 sibi ab optimo maximoq; deo pre-
 stita seie illi equiparare et illi simi-
 lis e quereret. Cuius esimo sub-
 limis quo in profundum tartari
 merito illum precipitari fecisset
 nouo illi suggestit vt corpore subis-
 si assumpto supremum condito: cen-
 si humanitate constitutus: vibi-
 liter tenta ret ac totius orbis prin-
 cipatum offerret. si cadens in ter-
 ra illum ado rasset. Et hoc est insti-
 thema nostrum in presentī euang-
 elio recitatum. In quo tria docu-
 menta habemus. Et primum q; qui
 liber bene ager e; ipsonem dicitur
 a spiritu sancto exēplo xpi: vt an-
 gisur prima parte euangelij. vbi di-
 citur Ductus est Iesus in deser-
 tum a spiritu sc. ¶ Secundum docu-
 tum est q; dyabolo viriliter resiste-
 re debemus qui nos multipliciter
 tentat: a precipite superbia iuari-
 ca iugula. hoc capitulum. ij. parte. vbi
 dicitur Et accedens tētor q; c.
 ¶ Tertium documentū est: q; deū
 creatorē solūmodo adozare toto
 corde debemus. Quod cum facim;
 angeli nobis inuisibiliter assistit
 ministrantes. patz. ij. parte. euang-
 elij. vbi dicitur Dñm deum tuum
 adozabis etc. Et sic facientes super-
 bie e malum vit abimus. De qua tria
 considerabimus.

¶ Primo. Gratulationem.

¶ Secundo. Originationem.

¶ Tertio. Specificationem.

¶ Primo superbie considerare de-
 bemus gratulationem. Ubi querunt
 sacri doctores: an superbia sit gra-
 uissimum peccatum et maximum
 ad quam questionē. Responder. f.

Doc. scda scde. q. clxij. ar. vi. Et dno
 Albertus magnus in. ij. sen. d. xxxv
 questo quarto dicens. Peccatum
 superbie non solum est mortale.
 Sed est maximum & grauissimū pec-
 catum quod quadruplici ratione
 probatur.

¶ Primo Rōe eāe efficiētis.

¶ Secdo Rōe cause materialis.

¶ Tertio Rōe cause finalis.

¶ Primo em dico superbiā maxi-
 mum & grauissimū peccatum esse
 ratione cause efficiētis scilicet. Illud
 quod est radix principij omnium
 peccatorum: omnium malozum:
 omnium transgressionum: est pec-
 catū maximum atq; grauissimū
 probatur. Nam radix & principij
 omnium sequentū sunt p̄ductū
 quia sicut p̄iceps p̄hoz Aristō. de
 rerum nat. ij. de celo. ij. q. iij. phy.
 z in p̄mo posteriozom. Sed supbia
 est radix & principij. et fundamē-
 tum omnium malozum: omnium
 peccatorum: oim transgressionum
 Confirmat hoc sapiens. E cele. x. c.
 dicens. Inuitū omis peccati est su-
 perbia. Et Thob. iij. Superbiā
 nūq; in tuo sensu aut in tuo verbo
 dñari permittas. In ipsa em inuētū
 sumptis ois perditio. Et Iudozus
 Sicut superbia est origo oim crimi-
 num ita ruina oim virtutum. Et
 beate Augu. in eplā ad quēndā co-
 mitē. humilitas homines sanctis
 angelis similes facit: superbia ex
 angelis demones facit. Et hec eū
 dēntis ostēdit. q; oia est peccator
 omnium initium finis et causa.
 Quoniam non solum peccatum est
 ipsa superbia: sed etiam nulluz pec-
 catorum potuit aut potest aut pos-
 terit esse sine superbia. hec ille. Et
 q; superbia est maximum & grau-
 issimū oim peccatorum. Et hec ra-
 tio sumitur a causa efficiente quia
 radix est ingenere cause efficiētis
 vt declarat Arist. ij. phy. Et. v. in e
 thā. ¶ Secdo p̄bat ratio cause ma-

terialis sic Illud peccatum est ma-
 ximum & grauissimū quod maxi-
 me nocet habenti siue subiecto in
 quo e: q; fm Augu. in Enchi. Ma-
 lum vt malum nocet ergo malus
 malum magis nocet maximē ma-
 lum maxime nocet. per regulā to-
 picam. ij. topi. Sed superbia maxi-
 me nocet homini siue subiecto in
 quo est: q; p̄uāt cum maximo bo-
 no quod est deus vt declarat. f.
 Doc. scda scde. q. clxij. ar. v. p̄uāt
 a nimā lumine sp̄ali. aut enim dñs
 Gullel. paral. in summa sua de vi-
 tū tractatu de superbia. Super-
 bia est caligo mentis. suum subie-
 lectum infurans et excecās: om-
 ni bono denudans: deoz hominū
 odibilem reddens. p̄uāt animas
 felicitate et beatitudine eterna.
 Greg. xxi. mo. Superbia est eundē
 fūssimū signum p̄probosū. sicut
 humilitas electoz: quā quifq; cum
 supra se posita uerit: sub quo rege
 militat: declarat. hec ille. p̄uāt
 hominem oibus virtutibus: vt di-
 cit. i. Doc. scda scde. q. c. ij. Et in que
 stionibus de malo. q. vij. ar. ij. Et
 sicut humilitas oia virtūa enuāt
 oēsque virtutes colligit & robozat
 sic superbia oēs virtutes delruit
 et enuāt: vt ait Greg. Igitur sup-
 bia est maximum peccatum & maxi-
 mum malum. vnde glo. super illo
 verbo. Superbi tūq; agebāt dicit.
 Superbia maximum in hoīe e pecc-
 atum. Et Castiodorus super po-
 rtiū in verbo. Ad delicto maximo
 dicit: Maximum delictum est super-
 bia qua dyabolus cecidit et homi-
 nem traxit. Quantum em in malo
 magna sthinc dat intelligi: que
 ex angelo dyabolū fecit: que ho-
 mini mortem intruit et excecā bea-
 titudine euacuauit: omnium maloz
 mater: scelerū fons: vena nequie
 hec ille. Et hec rō datur per causā
 materialē: q; subiectus est in ge-
 nere cause materialis: vt patz. ij.

phy. Et. f. Doc. i. parte. q. vij. ar. vi
 Et licet videat esse i genere cau-
 se efficiētis: ramen non inconue-
 nit: q; vnus & idē mot⁹ est actio et
 passio. ij. phy. ¶ Tertio p̄bat sup-
 biā maximum esse & grauissimū pec-
 catum. rōtione cause formalis scilicet.
 s; omale in p̄cto vt dicit b. Tho. f.
 auersio a deo. Ergo illud peccatū
 q; magis auertit a deo est maius
 et grauius. Sed p̄tissimū superbiā
 gis aiam auertit a deo q; reliqua
 p̄ca: vt patz per Augu. iij. de tri.
 vbi ait. Nullum vitium est quo ma-
 gis resistat vniue legi et i quo ma-
 gis accipiat vis dñandi illis super-
 bissim⁹ ipis q; supbia. Et. d. f. Doc.
 Superbus deū dñandi velle super-
 bici p̄ceptis & regulis etc. An idē. f.
 doc. supbia diffinit. scda scde. q.
 clxij. ar. ij. Et in q̄stionibus de ma-
 lo. q. vij. arti. ij. dicit sic. Superbia
 est inordinatus appetitus proprie
 excellentie contra regulā in eni-
 rā a deo sibi p̄stiaz. hec ille. Et quo
 patz: q; cū superbia maxime auer-
 rat a deo maxime conuertit ad
 bolū. vñ dñs Gullel. pal. sacri ordinis
 p̄dicatoz in summa dicitur tracta-
 tu de superbia dicit Supbia e: su-
 p̄bia imago dyaboli. p̄p̄terea Aug.
 quāquāq; supbia videris sicut e:
 dyaboli nō dubites: p̄ quo mo i-
 nō amplius: q; p̄ dyabolo deū exo-
 ras. Superbi tūq; agebāt em el
 xij. dñs qui elat⁹ est supbus vel fill⁹
 dyaboli: vbi dicit ipū. Imitatoz: sicut
 vt dyabolus iudicio cōdēna bit. hec
 ille. ¶ Quarto p̄bat supbia e: maxi-
 mū & grauissimū p̄cto: rōe eāe fina-
 lis. Finis em supbie e deo se op-
 ponere: rōtā diuina maiestate: cor-
 nus leuare. vñ nec ipm dicit: nec sā-
 ctos: nec demones nec hoies vult
 sibi equalēs h̄re: sed supioz oibus
 vult eē. Sicut em oleū sup cūctos
 liquozes vult sem p̄uarare: sic sup-
 bus oib⁹ vult p̄e esse. p̄bat hoc
 Apolosus. ij. thet. ij. dicit. Qui ex-

Collitur et aduersatur super omne quod dicitur deus: aut quod colit Super quibus vbi dicit Ber. Dico emi vobis q non ille tm: sed omnis superbus extollit supra deum vnde Anselmus. Ob hoc recte dicitur de superbia: quia voluntatem dei quam sequi debet non vult habere sup se sed ipsi deo auferit qm in se est. Dicamus igitur sic. Quid peccatur quo maxime homo extollit se super deum: et maxime se opponit se sue maiestati est peccatum maximum atq grauisimum. Superbia maxime extollit se supra deum vt patet ex premissis. Et Job. xv. d superbo so dicit Te tendit aduersus deum manum suam: et contra omnipotentem roborat. Et. Cucurrit aduersus eum erecto collo r pi gni ceruice armatus esse: huc ille. Vñ Boe. Cū omnia fugiant a deo: sola superbia opponit se deo: huc ille. Vult enim deus fieri voluntatem suam: vult superbus fieri et suam. Ecce pugna et duellum maximum. Superbus em impugnat deum et certat contra eum in omni loco: in domo: in plateis: in ecclesijs: in predicatōibus: in conuiuijs: quia semper cognatur alijs pree: et in omni tempore. Diebus em festis quidam cauent a multis peccatis sed superbus tunc magis exercec suam inflationem: in vestimentis: in ornamentis: in pompis: r maxime id agit superbe et elate mulieres in omni persona: quia superbia auferat a deo religiosos: clericos: platos: dominos: nobiles: et ignobiles. Latrant emi sub cinere et cilio: vt ait Aug. O quanti nemena cū cento nulla dyaboli a litas: ferno maledicta superbia. A qua maxime cauendum sicut a pessimo et grauisimo peccato: et pfundepumilitati vacandi. Vñ Hiero. ad Ambigam. Ispanum. Quamquam mihi multetū sim conscius

peccato tū: r quotidie in oratione super flexis genibus loquar: belicra iuuentutis mee r ignorantias meas neminemis: tamen sciens de cū ab apostolo: me inflatus superbia incidat in iudiciū dyaboli: r in alio loco scriptum. Superbus deus resistit: humilibus autē dat gram nihil tibi a pueritia vitare conatus sum. qm tumentē a nimū et erectam ceruicē: dei contra se odia puocant. Noui emi magistrū dñm r deū meū: in carnis humilitate dixisse. Discite a me quia mitis suz r humilis corde. Et ante peros David cecidisse. Demento dñe David: et omnis mansuetudinis eius. Et in a loco legimus. Ante glō riaz hū militatur eoz: vire et ante ruina ele uatur hec ille.

Secunda r debemus originatōis. originaur em ex multis causis sed breuiter attendens quatuor tantū explicabo.

Primo ex generis nobilitate. Quidē ex potētie sublimitate. Et Tertio ex dignitate luminositate. Et Quarto ex diuitiarū multiplicitate.

Primo superbia oritur ex generis nobilitate. Unde. Saluatus. Cōmune malū nobilitatis est superbia docet experimēto quadratiano vltimus. Sed sūme vanitatis et stultitie est: quia nobilitas carnis vana et falsa est: cū nihil realiter in ipsa corripōdeat. Et iuxta pñm in predicamentis. Et eo q rēo est vel non est. oratio dicitur vera vel falsa. vnde r magnus pñs Isaac in lib. de diffinitionibus dicit sic. a. Veritas est adequatio rei. et intellectus. Et idē Ari. vi. meth. Cū rēo qd nihil ex parte rei nobilitati carnis corripōdeat. ergo nobilitas carnalis est vana et falsa: nihil veritatis habet. nisi sim imaginationē et opinionē. Quod auzē nihil sibi

corripōdeat ex parte rei. probatur ex quadruplici causa. Nam non ex causa efficiente. Equē enim et hac causa nobiles sumus: qz est idem pater omnibus: qui est deus arister. oim. Mala ch. ij. Nunquid non pater vnus omnium nostrum. Nunquid non deus vnus creauit nos: Adhuc commune patrē omnes contadunt: ciues: artifices: epi: principes et reliqui viuentes clamant. quotidie. Pater noster qz in celis. Unde Boetius. li. iij. de cōso. egregie dicit. Omne hominum genus in terris simi lurgit ab orzu. Anus enim rerum pater est: vnū cū cetera ministrat. Ille dedit phedoradios dedit et cornua lune. Ille homines etiam terris dedit r p dera celo. hic clausit membris animos: celsa sede petitos. Mox talis igitur cunctos edidit nobile genus. Quid genus et pro uos strepitus: si primordia vna Auctozemqz deuz species nullus degenerat. Nihil vitijs petora fouens proprium deserat ortum. hec ille. Similiter omnes r singuli principum r patrem habent eundē Adam. Non ex causa materiali vnus est altero nobilitas. Dicitur emi ex hac causa: vbi res altera nobilior que habet nobilitatem materiam: vt vas aureuz dicitur nobilitas ligno. omnes igit cōradunt: ciues: prelati: domini: et ceteri: ex eadem massa terrę qm tunc ad corpus formati sunt. Quoniam. Formauit deus hominem de limbo terre. Scñ. iij. Deterra sumptus: quia puluis est. Nōne vt ait Ber nar. Omne corpus humanū est vas fercorum: tibi verumum. r sentina fercorum. hec ille. Quid habz nobilitas amplius cōradino in conceptio ne: in natiuitate: in morte: et post mortem corporis. Certe nihil. Et sic patet ex causa materiali alteri altero non esse nobilitatem. Nō ex causa formali vnus est altero nobi

litas. Nā a forma esse et nobilitas rei. Et cū omnes hominum animi non sint vnus speciei r nature. Et hoc anime in nobilitate sunt equalē ad imaginem r similitudinem dei. Scñ. i. Omnes representant vnitatē et trinitatem dei. Omnes habent in se imortalitatem. omnes continentē a se personam et bñm. vñ ex hac parte anima cōradim non est vltio anima ciuis: nec dñs est non nobilitas. Non deniqz ex causa finali vnus est altero nobilitas: qz oim hominis pauperum r diuitiū. contaditōrum r principum. omnium sanctoruz r angeloz. est vnus r egs idem finis ad quem vocati r creati sumus. Apoc. i. dicit ex parte dei. Ego suz alpha r o principium r finis. Deus em est principium per creationem: et finis per beatificationem: vt ois theologozuz scola testatur. Et sic patet q nobilitate carnis nemo est altero nobilitas: vnus in altero nobilitate virtutis p̄estatur. Vñ Hiero. ad cellatiam. Nobilitas summa a pud deum est clarū esse virtutibz. Ille a pud deum p̄est potior: non quē dignitas seculi aut nobilitas generis: sed quē deuotio: fides: r fācta vicia cōmendant. Et extra de pze beatific. c. venerabilis dicitur. Nō nobilitas vitez honestas generis sed virtutum faciūm gratum deo Est inuena. in statyra. Statyra quid faciūm: sic inquit Malo tibi quid sit teritēs dummodo tu sis. Facit de similibz: vulcani ad arma cape: scuz Quā te Veritēs similem pro ducat Achilles. Audi Lactan. li. v. c. xv. Deus em qui homines generat r inbrat omes equos. l. pares esse vult eandem conditionem inueniendi omnibus possuit. omnes ad sapientiam genuit: omnibus imortalitatem spōndit. Nemo a beatificis suis celestibus segregatur Nam sicut omnibus vnicum suum

lumē equaliter diuidit emittit oculos fontes vt cum subministrat. quietem fomni dulcissimā tribuit. sic omnibus iniquitatem virtutē largitur. Nemo apud deum seruus est. Nemo dñs. Si em̄ cunctis pater est equo iure omnes liberi sumus. Nemo deo pauper ē: nisi qui iusticia indiget. Nemo diues nisi q̄ virtutibus plenus est. Nemo deniq̄ egregius nisi qui bonus et innocens fuerit. Nemo clarissim⁹ nisi q̄ opam misericordie largitus fecerit. Nemo p̄fectissim⁹ nisi qui oēs gradus virtutis impleuerit. hec ille. Audi deniq̄ Warcum. Tullius inuictissim⁹ contra Salutiūm nobilissim⁹ se purantem & vile Tullium existimantem. Ego meis amicitias virtutem ea preluui: vt illi puus nō non fuerint a me sum ant inuiti me mori e sue. Tuis tu vira: quā turpiter existit magnas effundisti tenebras: vt etiam si fuerint egregij ciues: certe venerint in obliuionem. Satius est me meis reb⁹ gestis florere q̄ maiorum opinione niti: et ita viuere vt sim posteris meis nobilitatis inuitum & virtutis exemplū. Neq̄ me conferri cum his debet. p̄ conscripti: qui s̄ decesserūt: omninoq̄ odio carēt & inuidia: sed cum his qui mecū vna in republica vna facti sunt: hec ille. Cū igitur ab vno deo omnes sum⁹ creati & eodem iure fabricati: vno celo & cludimur vno igne fouemur: vna aqua abluimur: vno aere spiram⁹: vno igne calefim⁹: vna terra subsistent amur: eisdem cibis nutrimur: omnes oze loquimur: oculus vident⁹: auribus audim⁹: oēs ad eundē finē tendim⁹: oēs eodē modo nascimur et moziimur: ac veritib⁹ deputamur. Quid superbis de nobilitate carnis: cum sis pulvis & cinis: propter ea Eccl̄. 1. Cum em̄ morietur homo hereditabit serpentes & bestias & vermes. Sed dices. In libris & verbis quo

tidie multi appellatur nobiles: et vide videntur eē cū ab alijs in statu differant. Rñd eo p̄m Aris. u. q. poluit cor. Nobilitas carnis nihil aliud est q̄ iniquitate diuitie. et eo q̄ propter diuitias maiores tui nō laborabant sed abundanter viuēbāt: p̄cesserūt teneri delectatide. Isti a bono tempore. ideo nobiles dicti sunt. Quos viles & pauperes facere non potuerunt propter inopiam. C. Secundo dicitur superbia ergo potēte sublimitate hoc pater in Saul. qui ante quā sumetur in regē s̄sa el: erat paruulus & humilis: sed i regali dignitate m̄ro modo superbiuit. i. Ro. xv. Quis ergo vt plurimum: cetera principib⁹ accidit. Sed & hoc vanum & fultū cum ex alieno dono superbiunt. vñ Apostolus. Roma. xij. Non est em̄ potētia nisi a deo. Item Eccl̄. 1. In manu dei potestas terre. Et in fra q̄ manu dei potestas hominū. Quos obī et ea nulla est potēte gloria & per consequens nulla superbia ergo de potentia non te leues in superbia. vñ Ugo de ar. a. nime: et beatus Ber. in libro meditationū contra superbiūmōs p̄sidentes exclamāt. Quid p̄sūt illis inanis gloria breuis lenia: mundi potētia: carnis voluptas: false diuitie magna familia: mala concupiscentia: vbi iras: vbi toens. vbi tactantia: vbi arrogancia. de tanta letitia. quanta tristitia post tantā voluptate tam grauis miseria. de illa exultatione ceciderunt in magnas ruinas: magna tormenta. Que quid illis accidit. tibi accidere potē q̄ homo es. hō de humo: lim⁹ de limo: de terra es: et de terra vniuersa in terram reuertetur. hec ille. C. Tertio dicitur superbia ex seclitū mino stare paulo attēta nē. Sciētia inlar. Quod quidē vānū est: cui⁹ superbiat homo et re que est. a. d. Eccl̄. 1. Omnis scientia a dño deo est: cum illi fuit semper. et est ante

entim. Tales enim supbi non scientes sed fultū sunt. Intra illud Ap̄l. Roma. i. Dicentes enim se esse sapientes: stultici facti sunt. Cur ergo de scientia inlaris. Cur te iactaris. Cur te gloriaris: sciētia enim vñ mundi: vana & imperfecta edicente. Ansero sup. ij. de aia. Sa que scim⁹ sunt in uita pars eozū que ignozim⁹. vñ socrates: vt traditur a Platonē: stultus est in iudicio humana sapientia nihil esse: et enim sibi scire nisi vnum scilicet q̄ nihil sciebat: scit Lactanti⁹ re fert in p̄cipio de ira dei. C. Quarta superbia dicitur de diuitijs. At em̄ Aug. in li. sup̄ariorum. Et superbo. cxxvi. Malum quod importat maxime diuitie in tantis hominib⁹ est superbia. Non enim malum autum est. quod condidit de⁹: sed homo mal⁹ est: re relinquens creatorem et conuersus ad creaturam. idem l. l. home. homelia. xij. at. Verbis diuitiarum est superbia: difficile ē vt non sit superbo⁹: qui diues ē: totle superbiām & diuitie nō nocēbit hec ille. Diuitie iactant. paupertas dicitur pauperes vt plurimum sunt humiles: obedientes obsequios: tractabiles: dñi autē p̄ueniunt ad diuitias cōiter. efficiunt ceteris in status: et arrogantes: adeo vt nolint cognoscere parentes & amicos. Et ab his cauendū ē. Item Aris. ij. the. peiores sunt sup̄ ditati: q̄ ditati ab antiquo. Sed & hoc vanum q̄ diuitie auferuntur nec nobiscum stare p̄sūt: inno: a unū mergunt in infernum. Ande Luc. xij. Stulticia nocte animā rudiē petent a te: et eue cōgregasti curerunt. Et apostolus. i. Th. vij. aut. Diuitib⁹ hui⁹ fecit: precipice: in sublimē sperare: nē sperare in incerto: utiaz: sed in deo vno qui p̄fecta: nobis oia abunde ad fruedum. potest addi q̄ superbia p̄ce:

dit & oitur a pulchritudine: vt ait Qui. de fastio. fast⁹ inest pulchritas sequitur superbia formaz. Quod quidem vauum et nihil ē. prouer. vltimo. fallax gratia et vana est pulchritudo. Et hoc maxime cōtra mulieres superbientes propter pulchritudinem: cui⁹ omnis caro sit femum. Isa. xl. Et pulchritudo multo rum laque⁹: quo a vālo capis: sicut pulcher Abalon captus fuit a ramo arboris: vt habetur in lib. Regum. Item pulchritudo ē nihil q̄ ē regimē ferocis et facile perdit per febi culam. At enim Ouidius libro de arte forme bonum fragile est: quantūq̄ accedit ad anzoz. fit m̄oz: et spacio carpitur ipsa suo nec uole semper: nec lilla candida florent. pater igitur nāhil omni nō esse de quo sit superbiūm Audi p̄hero. super War. in li. lo verbo. Quid p̄est homini si vñ uersum mundum luerit War. xvi. Si haberes sapientiam Salomonis: si fortitudinem sanfonis: si longeuatatem Enochi: si diuitias. Cresti si potentiam Ocauliam: qd prodest cum tandē caro datur vermit⁹: et anima demonib⁹: cum diuitie epulone sine fine crucianda. Nulla res longa mortuū ē: ois q̄ felicitas fecit dñi teneur amittitur. Cum enim tribulatio illud tempus adueniet omne quod p̄cediosum est nihil adiuuat habentes hec ille.

T. Erno p̄ncipaliter considera Q̄ edebem⁹ p̄specificatione. Quē admodum enim dicit Secundo. xij. mo. Et sanctus docet. Secundo secunde. q. cl. ij. articulo. iij. Et do minus Albertus magn⁹. ij. sentent. dist. xxv. Quattuor sunt species superbie. Prima cum homo non a deo s̄ a seipso estimat h̄re. f. aut bonū sp̄ia le vt h̄tutes: ingenū et scias est huiusmodi. Aut bonus cot

pora le: vt fortitudinem in sanitate
et pulchritudinem. Aut bonum rē-
porale: vt virtutis dominij filios
nobilitatem. et his similia. Secun-
da species superbie est cum alijs
supradicta: licet credat se habere
a deo: tamen existimat hoc habere
p̄ncipaliter propter se iunctū: ele-
uoliam: orationes: et iuliosim-
di merita sua. Tertia sp̄s super-
bie est: cum aliquis reputat se ha-
bere p̄dicta bona in notabili r̄ ma-
iori quantitate q̄ habeat. Quarta
sp̄s sup̄bie est: cum aliquis cupit
esse in supradictis bonis singula-
ris: alios indebito modo despiciens
In his quatuor modis aduer-
te in consentiente ratione inferre
nit peccatum mortale grauissimū
et seuera punitione dignū. Nam di-
citur Jsa. ij. Dies dñi super omnes
superbum et excelsum et arrogan-
tem r̄ humiliabitur. r̄ Jsa. xlvij.
Ue corone superbie pedibus calcab-
it superbia. Et Mich. i. Cal-
cabit dñs super excelsū. Et iere.
l. Ecce ego ad te superbe dicit dñs
deus exercituum: quia venit dies
tua tempus visitationis tue: ca-
det superbum r̄ corruet. et non erit
qui suscitet eum. Et Abde primo.
Si exaltatus fueris vt aquila r̄ li-
inter sydera posueris nidū tuū: in-
de detrahā te dicit dñs. Et Amos
vi. Zurauit dñs deus in anima sua
dicit dominus deus exercituum.
desertor ego superbia Jacob: et
dominus eius: r̄ tradam ciuitate eius
habitatoribus suis: hec ubi. Et hec
quidem grauissima puniō contra
superbos in scripta exemplis cla-
scit. Primum igitur exemplum est
lucifer: qui ob superbiam de para-
diso in infernum p̄iectus est: sicut
legitur in Jsa. p̄pheta. c. xliij. Quō
cecidisti lucifer q̄ mane oriebaris
Corruisti in terram qui vulnera-
bas gentes: qui dicebas in corde
tuo in celum ascendā super astra

celi eral teo solium meum: sed edo
in monte testamenti in lateribus
aquilonis. Ascendā super altitu-
dinem nubij similia ero altissimis
hec ille scōm exēplī terribile ha-
betur. de illo Symone mago: q̄ co-
ram populo romano in tanta pru-
p̄t elevatione: vt se solum dei di-
ceret: r̄ celos se velle ascendere et af-
firmare. Vidēte igitur roma a de-
monibus subiatu est in aera: sed
omnis Petro et paulo: quanto al-
tius fuit eleuatus: tāto grauior casu
deus superbia detracta est. Impe-
rante namq̄ Petro vt demones eū
portantes dimitterent cum impe-
tu nimio cecidit: fracto collo an-
te ecclesiam sancte marie noue: vbi
nunc manent monachi de monte
olineto confusus expirauit. Ter-
tium exemplum de superbie puni-
tione. patet in Nabuchodonosor:
qui vt habetur. Dan. iij. de ambu-
lans in aula sua in superbia elat-
tus: ait Nonne hec babilō magna
est quam ego edificauit in robore
meo: fuit punit̄ acriter et hoc mo-
tu superbie. Immutatus em̄ tunc
fuit in bestiam: que tamē mutato:
vt ait. Epiphanius. fuit s̄ni fanta-
siam eius. et alioquin aspicientis
non s̄ni nature speciem vel substanti-
am Idem sentit Amb. in decretis
xxij. q. c. Remittuntur. vbi di-
citur Statim immutauit deus na-
buchodonosor: rationale eius men-
tem: et induit eum ferina bestia ta-
te: vt ab hominibus fugiens cur-
bestis viueret. Et vt dicitur in y-
saias: scolis fecit videbatur et par-
te capitis vsq̄ ad medium bos: in-
residuo leo: quia tyranni sunt in s̄ni-
cipio domij lasciuia post effectum
tur rapa ces r̄ superbi sicut leones
populos deuorantes. Et ita mira-
tus amittit regnum per septē tem-
pora. i. per septem annos quib̄ sa-
pientes cum filio nabuchodonosor
regebāt ip̄o cū feris in deserto ha-

bitante. Et non sedebatur a bes-
tis sic deo disponente. Et vt dicit
magister hystoriarum septem anni
mutati sunt in septem menses quib-
us passus est hanc alienationem
mentis. Nā per quadraginta dies
p̄tebatur hanc alienationē: in
capite quadraginta dierum reuer-
tebatur in se: ad proprium sensus
q̄ se habet p̄ctm suū. Et exinde re-
uertebatur r̄ sic alternando cōple-
uit septem menses. tamen etiaz se-
ptem annis stetit in exilio regni. U-
de quomodo verificatur sententia
eccles. i. Sedes duci sup̄borū euer-
tit deus. Et sedere fecit pro eis mi-
res. Et Mar. xij. Qui se exaltaue-
rit humiliabitur. Vide subingit
in seculo scripture q̄ nabuchodonos-
or multa humiliatur ad se reuer-
dit: et in fine ait. Omnia opera
dei vera r̄ omnes vie eius iudicā:
r̄ gradientes in superbia potest hu-
militare: hec ille. Sed ceteris om-
nibus adducamus in medium tor-
toribus dñam et imperatricem Ro-
mam. Dicamus igitur o roma vbi
est illud quoddam florentium r̄ ter-
rificum impertum. O roma vbi sit
tut insuperabiles exercitus. O ro-
ma vbi sunt tor oia totes: tot tribu-
ta prouinciarum atq̄ regnorum. O
roma vbi sunt tui robustissimi re-
ges: imperatores: consules: sena-
tes: patres conscripti. O roma vbi
sunt arcus triumphales: templa:
et amplissima palatia: O roma vbi
sunt festa: spectacula: et inestimabi-
les apparatus: O roma vbi tanta-
rum eloquentia: oratorum: sa-
pientia: O roma. vbi est timor q̄ez
vniuerso: vbi incurtibus: O roma
vbi argentum et aurum r̄ preciofa
localia. O roma. vbi numerositas
lumenum et multitudo puellarum.
O roma. vbi est castitatis exemplū
et matronarum antiqua pudicitia
O roma. vbi deniq̄ est vir tus fama
et immortale nomen tuum. Respo-

de queso. At illa. Respondeo r̄ dico
omnia collapsa: omnia circumnata:
omnia nilifata sunt. Et fateor id
mibi accidisse: deo puniente qui
me superbam videns: in profundis
confusionis et ignominie me meris
to deprecist. Audiamus autem in fi-
ne verba. Chisoforo. contra super-
bos cōminatus et dicens. Si dil-
genter perspexeris eos qui animus
rumentem r̄ certum esse eracraz
vbi ad sidera fulsulerunt: que nau-
fragia: quot r̄ quanta pericula pro
acquirendis honorib̄ subierunt in
telliges proculdubio illos non me-
diocriter deliquisse: quomodo quidē
nil p̄fuit eos magno r̄ graues des-
sudasse agones. noctes et dies su-
pra maniter consumpsit cū nūc la-
ra luce deprehēdas omnia illa pro-
quibus tu impenderis sudores im-
batica r̄ prope nulla fuisset. Respi-
ce queso nunc r̄ euoca cogitatio-
nem tuā ad eos: qui similibus fulse-
re splendoribus: vbi sunt quos ama-
biebant armatorum potentatus.
Vbi insuperabiles oia totes vbi qui
festa cōmientur? disponebant: Vbi
equoz splendori nutritores: vbi i-
peratores: vbi reges vbi dices: vbi
peratores: vbi sarapae: vbi tyrāte
nonne omnia fauilla r̄ cinis: Respi-
ce sepulchra r̄ vide quis ferus? quis
dominus: quis potens: quis debilis
quis degener: quis diues: quis pau-
per: quis pulcher: quis deformis.
deserit si potes vincum arege:
pauperem a diuite: pulchrum a de-
formi. Hec si frequenter tracta-
bis: non aliquando superbia intru-
mescēs: hec ille. Ecce quomodo pu-
niantur miseri superbi: At redat igitur
tut vniuersisq̄ sibi r̄ supbi a depolita
ta humilitatem sequare: ne in vin-
dicam dei punientis incidat: ne su-
perbum dyabolum imitetur. ne cū
ip̄o vadat in gehēnam eternaz. A
qua mitis iesus nos eripiat. donāz
hic nobis gratia r̄ in futuro gloria
fij.

generatione ista & condemnabunt eam qz penitentiam egerit in predicacione. *Jone. 2. Mat. xij. Sic erit in consumatione scilicet. Et ibi angelus & separabunt malos de medio iustorum et mittent eos in caminum ignis. ibi erit fletus & stridor dentium. Idem habetur. *Mat. xv. vt patet euangelio hodie. r. q. i. Cozin. v. dicit. Paulus. Oes enim nos manum festari oportet ante tribunal xpi. vt referat vniuersos pccat gesterit sue bonum sine malum. Patet igitur lege diuina & eterna: qno necessario erit iudicium vniuersale: in quo manifestabuntur omnia pccata: quia scelerata: oia delicta. Quilibet enim cognoscat opera sua sine bona sine mala & non tantum sua: sed omnia omnium ibi publicabuntur omnia peccata cordis: oia pccata oris: oia pccata: ois ois pccata omissionis. Ibi manifesta erunt peccata pccata & omnia clerici: religioforum: peccata imperatorum: regum: ducum principum: marchionum: baronum: nobilium: partia litium: seditioforum: peccata mercatorum: artificum: popularium. Ibi patebunt fedissima peccata carnalia: scilicet sodomita: adulterio: zom: fornicatio: incestus: fornicatio: sacriilegio: zom. Et vt breuiter concluda: oia pccata hominum & opera in finali iudicio manifestissima erunt. *vide. Ecclie. vlti. Cuncta que sunt adducet dominus in iudicium: pro omni errato sine bonum sine malum sit. Tertio iudicium vniuersale necessario erit lege doctorum: igni sine humano. At enim Grego. in decretis. di. xij. Quilibet quis hinc egreditur talis in iudicio presentatur. di. lvi. capi. Si gens. secunda questione prima. Nomen presbyteri. ij. q. iij. Consultus. vi. q. i. Si omnia. ij. q. iij. Alioquin. x. q. iij. facta. Item Grego. vni. q. i. questione prima. Sacerdotibus. Et Alexander papa. xv. questione sexta. Si***

sacerdotibus vbi dicit sic. Non potest autem humano condemnari erramine. quod dominus suo referuat iudicio. Si omnia namq; in hoc seculo iudicata: fuissent locus diuina iudicia non haberent: hec ille. Cyprianus vero vt de pe. dist. i. c. Nunquid Cayn: sic ait. Quales te inuenierit dñm vocat talem pariter & iudicari: quonia ipse testatur dicit. Et sciunt omnes ecclesie: quia ego sum seruator & reus & cordis. *vide Bernardus* veniet desolatus: quando plus valebit pura corda: q; astuta verba conscientia: bona q; munda plena. Quonia qd iudex ille non stectet donis: nec fallitur verbis: hec ille. Propter ea Hierony. ad heliodorum: de contemptu mundi: sic ait. Ecce de celo tuis bac canit: ecce cum nubibus dehelaturus oibem imperator: armatus egreditur: ecce hic acut' gladii ore regis ore procedens: obuiam queq; mittit. Et infra. Delicta vestra fratres charissime: ista hic vis gaudere cum seculo: et postea regnare cum christo: veniet: veniet illa dies quo corruptum hoc et mortale induat incorruptionem: immortales. Beatus seruus quem dominus inuenit vigilatem. Tunc ad vocem tuam pauebit terra cum populis: tu i gaudebit iudicaturus dominus: Augustinus mundus immundus: tribus ad tribum peccata ferient. Potestissimi quondam reges nodularere palpabantur: cursum solus Plato discipulus. Aristos. arguenda non proderunt. Tunc tur ruficantus et pauper exultabit. ridebit. et dices. Ecce crucifixus deus meus: ecce iudex qui obuiolus tuus pennis in presepio vagit. hic est ille operante & questuaria filius. hic maris gestatus sum homines: deus fugit in egyptum. hic vestis

stus coccino. hic sentibus corona: rus. hic magus demonem habens & samarites. Cerne latus romane: quos fixeras. Cerne latus romane: quod foderas. Videre corpus autem idem sit q; dicebat: clam nocte fuissille discipulos: hec ille. Et August. xx. de ciui. d. c. i. ait. Tenet omnis ecclesia dei verum: ad iudicandos vero esse venturum. ad iudicandos viuos et mortuos. Quid igitur dicent corda dura. corda marmorea: corda ferrea: que nec rationibus aperitissimis: nec legi diuine: nec sacropitibus sanctorum: et dictis credere voluerunt: Te igitur anime eorum. ve corpori. ve vtriq; simul. Quia veniet dominus potentissimus cui non poterunt resistere imperatores: non reges: non principes: non duces: non marchiones: non armigeri. Veniet dominus sapientissimus cui non resistunt logici: non philosophi: non oratores: non legiste: non canontes: non theologion. Veniet dominus iustissimus: qui non est accepto personarum. Et ideo functione poterunt prelatum: non dignitates: non episcopatus: non cardinalatus: non multitudo beneficiorum: non multitudo mularum et equorum: pinguius non multitudo domorum: auro fulgentius. Quonia ergo timendum est iudicium vniuersale: quod nemo quous modo fuger & potest. Aut ei exemplum. Inuenit quidam dissolutus carnale vite in somniis raptus: videbatur ei q; erat ducens ad iudicium ante tribunal christi. Et cum christus tantum hoc diceret: reddere rationem: adeo perterritus est. vt excitatus totum fecanum inuenit. Et ita vitam in bono mutat. Quarto a fortiori erit vniuersale timo & tremo: cum realiter et vniuersale illud iudicium adducetur.

Secundo principaliter iudicium vniuersale considerari debet: quod ordinatum. Ordinatissimum vniuersale iudicium: quia ab eo fit quod est facta increata. hic tria sunt consideranda. I. Primum est iudicium cognitio. II. Secundum est iudicium reuelatio. III. Tertium est iudicium examinatio. I. Primum est iudicium cognitio. Querunt doctores vtrum tempus finalis iudicij ab aliquo intellectu creato: determinate cognoscitur atq; sciri possit. R. si. Th. iij. scilicet. d. p. v. q. i. ar. iij. Et in questionibus de potentia dei. q. v. ar. vi. dicens. Tempus determinatum quo mundus finiri debeat ab aliquo intellectu creato nullo modo cognoscitur. Et hoc tripliciter probatur. Primum ratio sumitur ex parte diuine potestatis sic. finis mundi debet respondere principio: sed principio mundi nulla virtus creata deo cooperata est: eo q; mundus erit sola dei potentia habuit initium ergo nec finis mundi ab illo intellectu creato cognoscitur. sed solum subicitur diuine voluntati et potestati. II. Secunda ratio sumitur ex parte multitudinis sic. finis mundi non erit nisi numerus electorum completo cuius completio est q; quedam executio totius diuine predicationis. Sed numerus electorum in superna felicitate locandus. Item sic. I. I. deo cognoscitur: hoc iesu xpo per questionem diuina pceditatio quo dñm deo implerit. Quia dicitur Joh. vi. pater enim diligit filium: omnia demonstrat ei que ipse facit: ergo soli deo erit sciri christo: mundi finis est cognitus. Tertio ratio sumitur ex parte qui etudius in. Si sine mundi cessabit ois mori? cessatum: corporum: sed q; cesset mori? celi non potest sciri ab homine: quia celi quies non ab aliqua natura licet causa: sed de solo a diuina voluntate dependet: er